

پیام تسلیت مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای

بسم الله الرحمن الرحيم

خبر درگذشت روحانی عالیقدر و نویسنده‌ی مجاهد، مرحوم حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید مجتبی موسوی لاری را با تأسف فراوان دریافت کردم.

خدمات این عالم فرزانه و بزرگوار و ارزشمند به گسترش معارف اسلامی و مکتب اهل بیت علیه‌السلام در سراسر جهان، در چند دهه‌ی اخیر حقاً کم نظیر است و هزاران انسان منصف و مشتاق، با هدایت نوشته‌های وی که با چیرگی علمی و تبیین منطقی نوشته و در پنج قاره منتشر می‌شد، به سر چشمه حقیقت دست یافته و اسلام را شناخته و بدان ایمان آورده‌اند.

این عالم پارسا بی هیچ تظاهر و ادعا، یک تنه و بدون تکیه به این و آن، عمر و توان خود را مصروف این مجاهدت بزرگ کرد و پرداختن به وظیفه و کسب رضای الهی را وجهه‌ی همت ساخت.

این جانب درگذشت این عالم با اخلاص را به مردم شریف لارستان و استان فارس و به همه‌ی ارادتمندان و شاگردان و بهره‌مندان از کتابهای او و بویژه به خاندان مکرم و بازماندگان معزز ایشان تسلیت می‌گویم و رحمت و مغفرت الهی و علو درجات را برای ایشان از خداوند متعال مسألت می‌کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

۱۹ اسفند ۱۳۹۱

فهرست

پیام های تسلیت ۴-۲

سیری در سیره علمی مرحوم آیت الله موسوی لاری - ۱۰ - ۵

تقوا، عزت نفس و اخلاص - آیت الله مصباح یزدی - ۲۰ - ۱۱

تقیّد به ولایت فقیه - آیت الله محمد محمدی گنجاپناگانی - ۲۱

تأثیرپذیری نخبگان دنیای اسلام از آثار - علی لاریجانی - ۲۲

آثار مرحوم آیت الله موسوی لاری متعلق به تمام انسانها - آیت الله اسدالله ایمانی - ۲۳

دلسوز واقعی اسلام - زهرا موسوی - ۲۴

فقیه آشنا به زمان و پیشتانز نهضت ترجمه فعال - محمدباقر خرمشاد - ۲۵

آثار آیت الله موسوی لاری برطرفکننده ضعفهای اعتقادی در برخورد با غیر مسلمانان - آیت الله مصطفی محقق داماد - ۲۶

لزوم اهتمام دستگلههای بین المللی به ترویج آثار - حمید محمدی - ۲۸ - ۲۷

نوآوری در کار و پرهیز از شهرت طلبی - حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا صالح - ۳۰ - ۲۹

بهره ای پاک از کوثر دین برای تشنه کمالان جهان - حجت الاسلام والمسلمین ناصر نقویان - ۳۲ - ۳۱

منطق و برهان قوی در آثار - حجت الاسلام والمسلمین سیدعلی اصغر موسوی لاری - ۳۳ - ۳۲

تأثیر ترجمه آثار آیت الله موسوی لاری در معرفی تشیع به غرب - حجت الاسلام والمسلمین محمدسعید بهمن پور - ۳۶ - ۳۵

اخلاص در عمل و تأکید بر مباحث توحیدی در نظر - حجت الاسلام سیدعبداد موسوی لاری - ۳۸ - ۳۷

مرجع رفع مشکلات حقوقی و قضایی مردم - سردارسیدعلی صنیع خانی - ۳۹

پشتوانه معنوی و بیان شیوا عامل نفوذ آثار - مریم السادات محقق داماد - ۴۲ - ۴۰

شناخت مذاهب و اقوام و احترام به آنها؛ راز انتقال پیام اسلام - حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا نوراللهیان - ۴۵ - ۴۴

فعالیت در حوزه نگاه جهانی اسلام - حجت الاسلام محمدهادی رحیمی صادق - ۴۷ - ۴۶

نماد وحدت شیعه و سنی در جنوب کشور - جمشید جعفرپور - ۴۸

ترجمه روسی آثار؛ فعالیت تبلیغی مؤثر در زمان کمونیسم - حجت الاسلام والمسلمین محمدباقر انصاری - ۵۰ - ۴۹

پشتکار، مردمداری و نگاه جهانی به اسلام - حجت الاسلام محیی الدین طاهری - ۵۲ - ۵۱

چهره فراملی آیت الله موسوی لاری - حجت الاسلام شریفی - ۵۳

ارائه ساده و بی پیرایه اسلام - حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمدتقی آیت اللهی - ۵۶ - ۵۴

تلاش مستمر، تواضع و عشق به دیگران - عباس احمد ایستنی - ۵۸ - ۵۷

زبان ساده و عالمانه شاخصه اصلی تألیفات - حجت الاسلام والمسلمین علی انعلی - ۶۰ - ۵۹

خلوص نیت مهمترین عامل در گسترش فعالیتها - الیاس زارع - ۶۱

مرگ از ما گرفت لاری را - سید عبدالله حسینی - ۶۲

گزارش تصویری - ۶۸ - ۶۴

سال هفتم . شماره ۱۰۶ . اسفندماه ۹۱

مدیر مسئول: سید مهدی تقوی

سردبیر: حبیب الله ترکاشوند

دبیر تحریریه: محمد پارسائیان

مشاور علمی: غلامرضا حسین پور

مدیر اجرایی: مریم رجیبی

مدیر هنری و طراح: زهرا شیرخانزاده

همکاران این شماره: غلامرضا حسین پور، حسین

اللهوردی، مجتبی برزگری، اشرف بصیری، مینا حیدری

مریم امیری، زهرا نوکالی، معصومه سادات حسینی

سلیمه تفضلی، سید یاسر موسوی، زهرا عسگری

مریم علیش، مرتضی علیزاده، سید مهدی موسوی

مهدی مخبری، محمود قره داغی

عکاس: سید محمد نمازی، سجاد خطابی، امیر حسامی نژاد

چاپ: شهرداری تهران

این شماره از رایحه با مشارکت و حمایت شهرداری تهران تهیه و تدوین شده است.

نشانی: تهران، خیابان قدس، خیابان بزرگمهر، پلاک ۸۵ خیرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا)

تلفن: ۰۲۱۲-۶۶۴۷۰۲۱۲-۹۸+

پست الکترونیک نشریه: rayehe@iqna.ir

پیام تسلیت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی

فقدان اسفناک این عالم فرزانه و دانشمند زمان شناس و بسیار فعال و پرتلاش را با نهایت تأسف و تأثر دریافت داشتم.

آن عالم عزیز با تمام مشکلاتی که داشت عمری را در راه دفاع از اسلام و مکتب اهل بیت (علیهم السلام) سپری کرد و آثار علمی او در بسیاری از کشورهای جهان به زبان‌های مختلف انتشار یافته است.

این ضایعه مؤلمه را به حوزه‌های علمیه به ویژه مردم با ایمان و شهیدپرور لارستان و بیت گرامی و محترم آن مرحوم تسلیت عرض می‌کنم. علو درجات آن فقید سعید و صبر و اجر جزیل برای همه بازماندگان و اهالی محترم لارستان از درگاه خداوند مسئلت دارم. عاش سعیدا و مات سعیدا

پیام تسلیت آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی

بسمه تعالی

انا لله و انا الیه راجعون

رحلت عالم بزرگوار، دانشمند فرزانه، محقق عالی مقام، حضرت حجت الاسلام و المسلمین آقای حاج سید مجتبی موسوی لاری، رضوان الله تعالی علیه، موجب تأثر و تأسف گردید.

آن فقید سعید یکی از استوانه‌های علم و تحقیق و پژوهش در عرصه‌ی فرهنگ نورانی اسلام و ولایت مطلقه‌ی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بود که خدمات فراوانی را به مکتب اهل بیت علیهم السلام ارائه نمود و بسیاری از طالبان حقیقت را به راه مستقیم هدایت کرد.

پیام تسلیت دکتر احمدی نژاد

رئیس جمهور

بسم الله الرحمن الرحيم

انا لله وانا اليه راجعون

رحلت عالم ربانی، حضرت آیت الله سید مجتبی موسوی لاری، نماینده محترم ولی فقیه در لارستان که به حق از مفاخر حوزه های علمیه بودند، موجب تأثر فراوان گردید.

آن مجتهد عالی مقام و فرهیخته، با اندیشه عمیق الهی و قلبی آکنده از عشق به اسلام

و اهل بیت عصمت و طهارت (ع)، همواره از مبلغان و مروّجان حقیقی اسلام در داخل و خارج کشور بودند.

یقیناً میراث معرفتی و سلوک معنوی ایشان به عنوان یادگاری گرانقدر و آگاهی بخش برای همیشه، به مثابه چراغ هدایتی در مسیر اعتلای ارزش های الهی جاودانه خواهد ماند.

اینجانب این ضایعه تألم بار را به محضر مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، حوزه های علمیه، مردم متدین شهرستان لار و به ویژه بیت مکرم ایشان تسلیت عرض کرده و ضمن آرزوی صبر، اجر و سلامتی برای بازماندگان معزز، علو درجات آن فقید سعید را از درگاه خداوند بزرگ مسألت می نمایم.

پیام تسلیت آیت الله آملی لاریجانی

رئیس قوه قضاییه

بسم الله الرحمن الرحيم

انا لله وانا اليه راجعون

اذا مات العالم ثلم في الاسلام ثلمه لا يسدها شيء

ارتحال عالم ربانی حضرت آیت الله سید مجتبی موسوی لاری موجب تأثر و تأسف اینجانب گردید.

این ضایعه مولمه را به محضر حضرت ولی عصر

(عج)، مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، مراجع معظم تقلید و حوزه های علمیه و همه مسلمانان تسلیت عرض نموده، از خداوند متعال برای آن مرحوم علو درجات و برای خانواده محترم ایشان صبر جمیل و اجر جزیل مسألت دارم.

پیام تسلیت علی لاریجانی، رئیس مجلس شورای اسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

رحلت عالم ربانی حضرت آیت الله «سیدمجتبی موسوی لاری»، نماینده محترم ولی فقیه در منطقه لارستان که از چهره‌های برجسته روحانیت استان فارس و حوزه علمیه قم بودند، موجب تأسف و تأثر گردید.

حضرت آیت الله سیدمجتبی موسوی لاری که پرورش یافته در یک خاندان روحانی و عالم‌پرور بودند، در سراسر عمر خویش به نشر معارف و علوم اسلامی اهتمام فراوان داشتند. این مرد الهی با جسمی نحیف اما روحی بزرگ و ایمانی قوی به تنهایی قیام کرده و با زحمات فراوان به تألیف و نشر کتبی که برآمده از مکتب اهل بیت (ع) بود، همت گماشت.

ایشان تا روزهای واپسین عمر شریف خود دغدغه نشر این آثاری که موجب هدایت جمع کثیری از حقیقت جویان عالم شده بود در سر داشت. کتاب‌های «مشکلات اخلاقی و روانی» که به ۱۰ زبان ترجمه شده، «اسلام و سیاست تمدن غرب» که در مقایسه جامع و مستدل برتری تمدن جامع اسلام بر تمدن غرب می‌باشد، «رسالت اخلاق در تکامل انسان» و «مبانی اعتقادات در اسلام» از آثار معروف آن عالم بزرگ می‌باشد.

مرحوم حضرت آقای سیدمجتبی موسوی لاری همچنین با هدف گسترش تعالیم اسلامی و مفاهیم قرآنی در سال‌های پیش از انقلاب در قم دفتری بنام دفتر گسترش فرهنگ اسلامی خارج از کشور تأسیس کردند که بعدها بنام مرکز نشریات معارف اسلامی در جهان تغییر یافت که اقدامات مؤثر در انتشار و ترویج علوم دینی و قرآنی بدنال داشت.

اینجانب از سوی خود و نمایندگان مجلس شورای اسلامی ضمن تسلیت این ضایعه به پیشگاه حضرت بقیةالله‌الاعظم، روحانیت، مقام معظم رهبری، حوزه‌های علمیه و مردم شریف لارستان و همچنین بیت معزز آن روحانی جلیل‌القدر، برای روح بلند ایشان رحمت و مغفرت و برای بازماندگان صبر و شکیبایی از درگاه خداوند متعال مسئلت می‌کنم.

پیام تسلیت آیت الله هاشمی رفسنجانی

رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام

درگذشت آیت الله سیدمجتبی موسوی لاری باعث تألم و تأثر خاطر گردید. این عالم بزرگوار که مبارزه با استعمار و استبداد را از جدّ خویش آیت الله العظمی سیدعبدالحسین لاری به ارث برده بود، در عمر بابرکت خویش، علاوه بر نگارش کتاب‌های اخلاقی، با تأسیس مرکز نشر معارف اسلامی، بر گسترش مفاهیم اسلامی در جهان تلاش می‌کرد.

با تسلیت این مصیبت به خانواده و مردم شهرستان لار و استان فارس، علو درجاتش را از درگاه احدیت مسألت می‌نمایم.

سیری در سیره علمی مرحوم آیت‌الله موسوی لاری

مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، فرزند مرحوم آیت‌الله سیدعلی‌اصغر موسوی لاری و نوه مجاهد بزرگ، آیت‌الله‌العظمی سیدعبدالحسین لاری، در سال ۱۳۱۴ در شهر لار متولد شدند؛ تحصیلات ابتدایی و مقدمات علوم اسلامی را در لار فراگرفتند و در سال ۱۳۳۲ برای ادامه تحصیل علوم اسلامی راهی قم شدند و در آنجا دروس سطح را نزد اساتید و علماء حوزه علمیه قم آموختند و سپس دروس خارج خود را دنبال کرده و از محضر مراجع و بزرگان حوزه استفاده کردند.

همکاری با مکتب اسلام و انتشار کتاب بررسی مشکلات اخلاقی و روانی

مرحوم استاد موسوی لاری از سال ۱۳۴۱ همکاری خود را با نوشتن سلسله مقالات اخلاق اسلامی در مجله دینی و علمی «مکتب اسلام» آغاز کردند که مجموعه مقالات یاد شده به صورت کتابی تحت عنوان «بررسی مشکلات اخلاقی و روانی» چاپ و منتشر و به ۱۰ زبان هم ترجمه شده است.

این کتاب، ۱۷ مورد از موارد اساسی اخلاقی را مانند بدخلقی، بدبینی، دروغ، نفاق، غیبت، خوش‌بینی، حسد، خشم، خیانت، حرص، بخل، مجادله و ... به بحث می‌گذارد. این کتاب به ۱۱ زبان زنده دنیا ترجمه شده است و نمونه‌هایی از تأثیر عمیق این اثر بر خوانندگان گزارش شده است؛ از جمله این که مبلغانی به زندان‌های یکی از کشورهای آفریقایی رفته و ترجمه این کتاب را نیز برده بودند که پلیس آن کشور پس از مشاهده تأثیر والای این کتاب، طی نامه‌ای، ضمن تشکر، خواستار ارسال نسخه‌های زیادی از این کتاب شده بود.

فصولی فرعی، علل پیشرف مسیحیت، تمدن کنونی غرب، فجایع دستگاه رهبری کلیسا، تبلیغات مسیحیان بر ضد اسلام، اخلاق غربیان، عبادت در کلیسا، تناقضات دنیای کنونی، تبعیض‌های نژادی، تزلزل نظام خانوادگی، حیوان دوستی و ... را مورد کنکاش قرار می‌دهد.

این اثر مورد توجه «فرانسیس گوردین»، مستشرق انگلیسی، قرار می‌گیرد و او شخصاً پیشنهاد ترجمه این کتاب را به انگلیسی می‌دهد و می‌گوید: «اگر مؤلف اجازه بدهد، حاضرم بدون این که حق‌الترجمه‌ای از مؤلف بگیرم، آن را به زبان انگلیسی ترجمه نمایم.» این اثر، پس از ترجمه، ابتدا در ایران چاپ نامناسبی شد و سپس در انگلستان، با کاغذ و جلد بهتری به چاپ رسید و چند بار تجدید چاپ شد. رادیو انگلستان نیز مصاحبه‌ای با مترجم ترتیب داد و درباره علت ترجمه و مسائل و مباحث کتاب با وی به گفت‌وگو نشست. ترجمه انگلیسی کتاب نیز سه بار در انگلستان، ۱۳ بار در ایران و سه بار در آمریکا تجدید چاپ شده است.

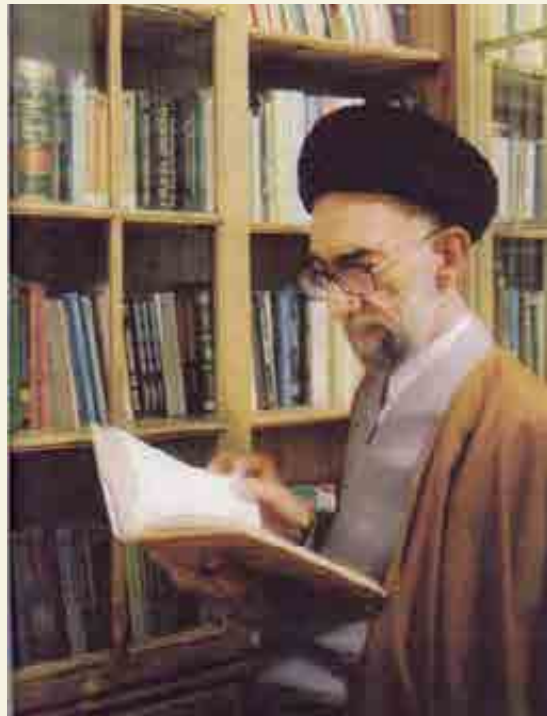
ترجمه انگلیسی کتاب «اسلام و سیمای تمدن غرب» مورد توجه جدی قرار گرفت، به طوری که رادیوی رسمی انگلستان مصاحبه‌ای را با مترجم آن ترتیب و موضوع این کتاب را مورد تحلیل و بررسی قرار داد. این کتاب مورد توجه مطبوعات انگلیس هم قرار گرفت و در خصوص آن مقالاتی نوشته شد.

بعضی هم نسبت به آن انتقاد کرده بودند که چرا تمدن غرب به نقد کشیده شده است. بعضی هم واقعیات فرهنگ خود را قبول کردند و با مقالاتی مثبت در معرفی کتاب در مطبوعات انگلستان انعکاس یافت.

در آمریکا هم کتاب بدون اجازه استاد، در «هستون» و «نیویورک» تجدید چاپ شد. تقریباً سه سال پس از انتشار ترجمه انگلیسی کتاب، پروفیسور گوردین گفت که یکی از دوستان او، دکتر «رولف سینگلر»، از اساتید دانشگاه آلمان، درخواست می‌کند که این کتاب را ترجمه کند و حق‌الترجمه هم نمی‌خواهد. بالاخره کتاب در آلمان توسط سینگلر ترجمه شد و به چاپ رسید و در آنجا هم با استقبال روبه‌رو شد و اثر عمیقی در میان آلمانی‌زبانان گذاشت.

حتی یکی از رهبران حزب سوسیال دموکرات آلمان پس از ترجمه و انتشار این کتاب به زبان آلمانی، در نامه‌ای نوشت: «مطالعه این کتاب تأثیر عمیقی در من بخشید و دیدگاه مرا نسبت به اسلام عوض کرد و من دوستانم را به مطالعه این کتاب دعوت خواهم کرد». همچنین گروهی از اندیشمندان ایتالیایی در سال ۱۳۸۰ برای بازدید از مرکز به ایران آمده بودند و اظهار داشتند که تعدادی از شهروندان ایتالیایی به واسطه مقالات اتخاذ شده از این کتاب به اسلام گرویده‌اند.

با فروپاشی شوروی و خروج مردم از زندان عقیدتی که شوروی ایجاد کرده بود، آثار ایشان جزو اولین کتاب‌هایی بود که به دست

سفر به آلمان و تألیف کتاب اسلام و سیمای تمدن غرب

آیت‌الله موسوی لاری، ۱۵ خرداد ۴۲ و در روزهای اوج نهضت، برای معالجه بیماری به آلمان رفتند، اما علی‌رغم وضعیت مزاجی، همان‌جا نیز روحیه تحقیق را از دست نداده و با تعدادی از شخصیت‌های علمی و دانشگاهی آن دیار دیدار داشته‌اند که پس از چند ماه که معالجه تمام شد و به ایران برگشتند، مقالاتی از مشاهدات خود را تحت عنوان «سفری به آلمان» نگاشتند که در مجله مکتب اسلام چاپ شد.

پس از انتشار این سلسله مقالات، به فکر افتادند که این مجموعه را تکمیل کرده و به صورت کتابی منتشر کنند و لذا کتابی تحت عنوان «اسلام و سیمای تمدن غرب» که عهده‌دار تجزیه و تحلیل پیرامون ابعاد تمدن غرب و اسلام بود، آماده شد و به چاپ رسید که بیش از ده بار تجدید چاپ شده است.

استاد موسوی لاری در کتاب «اسلام و سیمای تمدن غرب»، به بحث پیرامون ابعاد تمدن غرب و اسلام پرداخته و در مقایسه‌ای جامع و مستدل و دقیق، برتری تمدن جامع و چند بعدی اسلام را بر تمدن غرب به اثبات رسانده است

این کتاب در بخش‌هایی کلی، سیر زندگی و تمدن بشر، پاسخ اسلام به مشکلات موجود جهان، موقعیت خانواده از نظر اسلام، طلاق در اسلام، ازدواج موقت و تعدد همسر را می‌کاود و در

جوان‌ها در کشورهای تجزیه شده می‌رسید. وقتی کتاب «اسلام و سیمای تمدن غرب» در جمهوری آذربایجان منتشر شد، دانشگاه باکو به واسطه سطح عالی محتوای این کتاب، دکترای افتخاری به مؤلف آن اهدا و ارسال کرد.

هم‌زمان با انتشار ترجمه آلمانی کتاب، یکی از دانشمندان مسلمان هندوستان به نام «مولانا روشن‌علی» آن را به اردو ترجمه کرد که پس از چاپ، در هندوستان و پاکستان انتشار یافت و پنج بار نیز تجدید چاپ شده است. این کتاب به صورت خودجوش به زبان‌های فرانسه، ژاپنی، عربی، اسپانیولی، تایلندی، چینی، روسی، مالایایی، کردی و بوسنیایی نیز ترجمه شده است.

تأسیس دفتر خیریه

مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در سال ۱۳۴۳ دفتر خیریه‌ای در شهر لار تأسیس کردند و برای تبلیغات اسلامی و آشنا ساختن نوجوانان روستایی با مبانی اسلام و کمک به قشر مستمند، خدماتی از سوی دفتر آغاز شد و تا سال ۱۳۴۷ کار خود را دنبال کرد.

خلاصه کار این دفتر اعزام طلاب به روستاها برای تعلیم مسائل اسلامی به کودکان و نوجوانان روستایی و تشکیل کلاس‌های دینی و تأمین لباس و لوازم‌التحریر هزاران دانش‌آموز مستمند و اقدام به برگزاری نماز جماعت در سطح مدارس لار بود. از جمله خدمات بنیادی این دفتر، احداث تعدادی ساختمان مسجد و حسینیه و مدرسه و درمانگاه در سطح روستاها بود و همچنین خدمات متنوع دیگری از ناحیه این دفتر خیریه صورت گرفت.

انتشار کتاب رسالت اخلاق در تکامل انسان

مرحوم موسوی لاری به تهیه و تنظیم مقالات اخلاق اسلامی در مجله مکتب اسلام ادامه دادند و در سال ۱۳۵۳ مجموعه آن مقالات با تجدید نظر و اضافات به صورت کتابی تحت عنوان «رسالت اخلاق در تکامل انسان» انتشار یافت که شش بار در ایران تجدید چاپ شده است.

کتاب «رسالت اخلاق در تکامل انسان» آنچه را که به اجمال در کتاب «بررسی مشکلات اخلاقی و روانی» آمده، به تفصیل مطرح کرده است. مباحث اخلاقی در این کتاب، به صورت گسترده، تفصیلی و علمی ترجمه و با استدلال‌های بیشتری مطرح شده است.

این کتاب در ۱۴ بخش، مسائلی چون طبیعت و انرژی‌های موجود در بشر، عقل و وجدان، پرورش و تکامل شخصیت، تکامل، سرچشمه آرامش، عزت و شرف واقعی، اراده، معاشرت، اعتماد به نفس، بیم و امید و ... را بررسی می‌کند.

تألیف کتاب مبانی اعتقادات در اسلام

آیت‌الله موسوی لاری در سال ۱۳۵۷ به دعوت یکی از سازمان‌های اسلامی آمریکا و همچنین ادامه معالجات، سفری به آن دیار کردند و ضمناً با صاحب‌نظران در زمینه ضرورت نشر مسائل اعتقادی اسلام به زبان‌های خارجی به مشاوره و گفت‌وگو پرداختند و سپس به انگلستان و فرانسه رفتند و پس از بازگشت، به نوشتن سلسله مقالات ایدئولوژیک اسلامی در مجله سروش پرداختند.

این مجموعه مقالات که اصول عقاید اسلامی را در برمی‌گرفت، تحت عنوان «مبانی اعتقادات در اسلام» در چهار جلد کتاب که شامل توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد بود، انتشار یافت. کتب یاد شده به زبان‌های انگلیسی، روسی، فرانسه، اردو و اسپانیولی و بعضی از مجلدات آن نیز به زبان‌های ژاپنی، بلغاری، رومانیایی، چینی، بنگالی و آلمانی ترجمه شده است.

اما جلد اول «مبانی اعتقادات در اسلام» در باب شناخت خدا و مسئله جبر و اختیار و قضا و قدر و ... است. جلد دوم نیز در مورد نبوت و مباحثی همچون رسالت و مکتب و حقانیت و عدالت و اعجاز انبیاست. جلد سوم در باب معاد و دلایل و نشانه‌ها و ... و جلد چهارم، در باب امامت و رهبری و شبهات مربوط به آن بحث می‌کند.

این چهار جلد کتاب از بیانی شیوه روزآمد و مستدل برخوردار است. مترجم انگلیسی این کتاب، از اساتید دانشگاه برکلی آمریکا است. او شخصا کتاب را دیده، توجهش جلب شده و برای ترجمه آن اقدام کرده است. او در مورد انگیزه خود برای ترجمه این کتاب، می‌گوید:

«مطالب و محتوای این کتاب به صورت مستدل و منطقی ارائه شده و این امر در دنیای غرب، جاذبه خاصی دارد و لذا همین انگیزه مهم، توجه مرا جلب کرد که آن را در مدت ۸ سال ترجمه کردم.»

تأسیس مرکز نشر معارف اسلامی در جهان

انتشار کتاب «اسلام و سیمای تمدن غرب» به زبان انگلیسی و درج نشانی مؤلف برای مکاتبه و تبادل افکار محققان پشت کتاب، موجب شد که همین مکاتبات اولیه، نقطه عطفی برای پیدایش «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» باشد.

لذا بعد از انتشار کتاب، مرتب از گوشه و کنار جهان با استاد موسوی لاری مکاتبه می‌کردند و وقتی حجم مکاتبات بالا رفت و تبادل فکری ادامه یافت، استاد به این فکر افتادند که مرکز نشر معارف اسلامی را در سال ۱۳۵۵ تأسیس و شریعت الهی و اندیشه اسلامی را با ترجمه آثار به زبان روز به دنیا معرفی کنند.

ابتدا زیرزمین منزل ایشان محل نشر و پخش کتاب شد و خانواده استاد بیشتر اوقات شب را مشغول بسته‌بندی

که از بستگان او بوده، در منزلش این کتاب را می‌بیند و وقتی مطالعه آن را آغاز می‌کند، غرق در مباحث و معارف عالی آن می‌شود و درخواست یک نسخه برای خود می‌کند و آن کشیش مسیحی تصریح می‌کند که مطالب این کتاب پرجاذبه است و مشابه این مضامین را در مسیحیت سراغ نداریم. اتفاقاً این مطلب به واتیکان منتقل می‌شود و پس از آن واتیکان طی نامه‌ای به این مرکز، تقاضای ارسال صحیفه سجاده می‌کند.

«مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» تنها به زبان‌های رایج و فراگیر اکتفا نکرده و آثاری را به زبان‌های محلی و منطقه‌ای نیز ترجمه کرده است. انگلیسی، فرانسه، اسپانیولی، اردو، ایتالیایی، تاجیکی، مالایو، تایی، تامیلی، لهستانی و لهجه‌های محلی و منطقه‌ای، از جمله زبان‌هایی است که مرکز تاکنون نسبت به ترجمه آثار به این زبان‌ها اهتمام داشته است. سعی شده است از مترجمان خوب و قوی برای ترجمه آثار استفاده شود.

غالباً مترجمان این مرکز از متخصصان و کسانی هستند که مسلط به آن زبان می‌باشند و خودشان به آن زبان تکلم می‌کنند، زیرا اگر ترجمه توسط فارسی زبان‌ها انجام بگیرد، دچار نواقص در ترجمه می‌شویم و حتی در ترجمه به زبان‌های محلی و منطقه‌ای نیز این‌گونه عمل شده است و وسواس خاصی در ترجمه آثار وجود دارد تا فرهنگ غنی اسلام به زبان شیوا، روزآمد و مستدل ارائه شود.

ارتباط علاقه‌مندان با «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان»، از دو طریق پست معمولی و پست الکترونیک انجام می‌گیرد و پایگاه www.musavilari.org به منظور ارتباطات الکترونیک با سراسر جهان راه‌اندازی شده که در هفته، بین ۱۳۰ تا ۱۷۰ نامه به زبان‌های مختلف به این مرکز می‌رسد. پس از دریافت، نامه‌ها از حیث زبان تفکیک و سپس به دست مترجمان سپرده می‌شود و مترجمان، خلاصه‌ای از نامه‌ها را ضمیمه کرده و به دست مسئول مرکز می‌رسانند.

ایشان نیز با توجه به سطح معلومات فرستنده نامه، دستور ارسال کتاب‌های مورد نظر را می‌دهند و بعضاً پاسخ به سؤالاتی را که در نامه مطرح شده، می‌نویسند. آثار درخواستی به صورت اهدایی ارسال می‌شود و تمامی هزینه‌ها از چاپ آثار تا ارسال، مبتنی بر کمک‌های مردمی است و هیچ‌گونه هزینه دولتی در این مرکز صرف نمی‌شود.

کتاب برای ارسال بودند. اما کم‌کم به خاطر ضیق مکان، تصمیم گرفتند جایی را برای ارسال کتاب و مکاتبات خود پیدا کنند.

منزل مخروبه‌ای در همسایگی استاد بود که آن را خریداری کردند و استاد موسوی لاری، به همت دوستان مخلص و نیکوکار، در سال ۱۳۵۵ در قم دفتری به نام «دفتر گسترش فرهنگ اسلامی خارج از کشور» تأسیس کردند که بعداً به عنوان «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» تغییر نام یافت.

این مرکز به نشر آثار اسلامی به خصوص آثار ترجمه شده ایشان پرداخت؛ اقدامی با هدف گسترش تعالیم اسلامی و مفاهیم قرآنی در اقصی نقاط دنیا.

کتاب منتشر شده از سوی این مرکز تبلیغاتی برای درخواست‌کنندگان مشتاق و تشنگان حقایق اسلامی اعم از افراد و یا هزاران مؤسسه و مدرسه و گروه‌ها و جمعیت‌های اسلامی از سراسر جهان به صورت اهدایی ارسال می‌شود که ثمرات و نتایج خدمات اسلامی و فرهنگی این مرکز در روشن ساختن اذهان انبوه عظیمی از مردم جهان نسبت به حقایق نورانی اسلام و جذب افراد بسیاری، از غیر مسلمانان به سوی اسلام ضمن هزاران نامه دریافتی از ملیت‌های مختلف مردم انعکاس یافته و میلیون‌ها نفر را تغذیه فکری و معنوی کرده است.

هم‌اکنون ده‌ها هزار نامه در بایگانی این مرکز نگهداری می‌شود و همچنان کار تبلیغات اسلامی در سطحی گسترده در مناطق مختلف جهان ادامه دارد.

در سال ۱۳۷۲ به لحاظ تأثیری که نشر کتب روسی ایشان در جمهوری آذربایجان به جای گذاشت، آکادمی علوم جمهوری آذربایجان در باکو دکترای افتخاری برای ایشان صادر و به همین مناسبت مراسمی در دانشگاه باکو برگزار کرد.

همچنین این مرکز اقدام به چاپ قرآن کریم با ترجمه انگلیسی، فرانسه، اسپانیولی و روسی کرده که به متقاضیان از کشورهای مختلف اهداء می‌شود. ترجمه نهج البلاغه و صحیفه سجاده به زبان‌های مختلف نیز از فعالیت‌های اساسی «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» است. ترجمه کتاب صحیفه سجاده برای یکی از شخصیت‌ها در آلمان فرستاده شد و او در نامه‌ای به این مرکز، اشاره کرده بود که یک کاردینال مسیحی

روش تبلیغی؛ معرفی بینش توحیدی

اما مرحوم موسوی لاری، در باب فلسفه وجوی مرکز نشر معارف اسلامی در جهان و روش معرفی مکتب تشیع، معتقد بود که غنای فرهنگی تشیع به قدری است که از هر زاویه‌ای که تشیع وارد شود و بشریت را مورد خطاب قرار دهد، توان رفع تشنگی بشریت را داراست.

از منظر استاد، نقطه اصلی کارها برای معرفی مذهب، شناساندن و جانداختن «بینش توحیدی» است؛ معتقد بود که مردم باید بفهمند نظام آفرینش به دست کسی اداره می‌شود و همه چیز در اختیار اوست و آن خدایی است که اسلام می‌خواهد به آنان شناسانده شود تا به او ایمان بیاورند و اولین گام، ایجاد همین بینش و تفکر توحیدی در آنان است، زیرا آن‌ها یا موحد نیستند یا بینش توحیدیشان ضعیف است و نیاز به تقویت دارد، پس این نقطه شروع و گام آغازین است.

تأکید استاد این بود که نخست باید مسائل کلی اسلام مطرح شود و نباید در آغاز به امور اختلافی دامن زد. سعی وافر آن

مرحوم در طرح نکردن مسائلی بود که ایجاد حساسیت می‌کرد و لذا بیشتر بر جاذبه‌های شیعه تکیه می‌کرد و معتقد بود که این مسئله، به خودی خود، دیگران را تشویق می‌کند که به طرف ما بیایند و هم فرهنگ تشیع آرام آرام در نهاد آنان رسوخ کند؛ یعنی به طور ضمنی دیدگاه‌های شیعه را مطرح و این کار را با گام توحیدی آغاز می‌کرد.

مثلا در مکاتبات با لائیک‌ها از اسلام چیزی برای آن‌ها نمی‌فرستاد؛ می‌گفت اول خدایی هست (توحید)، هستی خالقی دارد. ابتدا تفکر خداشناسی را نهادینه می‌کرد و اصول امامت را برای گام آخر می‌گذارد و آرام آرام مطالب را بیان می‌کرد تا به اصول امامت می‌رسید. این شیوه و روش او بود.

ایشان معتقد بود که باید در درس حوزه تحولی ایجاد شود و قرآن از مهجوریت بیرون آید و طلبه‌ها به تفسیر روی آورند، به طوری که آیات و روایات پایه همه علوم قرار گیرند و تفاسیری نوشته شود که دنیاپسند باشد و لذا با تأثر می‌گفت که ما تفسیر دنیاپسند برای جهان امروز کمتر داریم و ائمه معصومین (ع) هم هنوز ناشناخته باقی مانده‌اند. رحمه‌الله علیه، رحمه‌واسعه.

تقوا، عزت نفس و اخلاص

مهم‌ترین عوامل موفقیت آیت‌الله موسوی لاری

آیت‌الله موسوی لاری از ویژگی‌های ممتازی بهره‌مندند و به خاطر همین ویژگی‌ها مورد احترام فوق‌العاده علما و بزرگان و محققین قرار گرفته‌اند؛ تقوا، عزت نفس، تواضع و اخلاص مهم‌ترین عواملی است که باعث موفقیت ایشان شده است.

آیت‌الله مصباح یزدی، عضو مجلس خبرگان رهبری در مراسم نکوداشت آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری در تاریخ ۸ مهرماه ۱۳۸۹ در تالار قدس جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه، با بیان این که برگزاری مراسم‌های نکوداشت باعث معرفی الگو برای روحانیون جوان و دانش‌پژوهان می‌شود، به بیان سخنانی در خصوص جایگاه علمی آیت‌الله موسوی لاری پرداخت. آنچه در ذیل می‌آید، متن کامل سخنان آیت‌الله مصباح یزدی در این همایش است.

مقدمه

شرکت در این جلسه را با کمال اشتیاق پذیرفتم و افتخار می‌کنم که در حضور شما عزیزان به بعضی از وظایفی که بر عهده دارم اقدام کنم. مهم‌ترین انگیزه بنده که تشویق می‌کرد اتمام بیشتری برای انجام این وظیفه داشته باشم این بود که تشکیل این مجالس در واقع معرفی الگویی برای روحانیان جوان و دانش‌پژوهان حوزه است تا بدانند در سایه تحصیلات حوزوی و رعایت شرایط خاص آن می‌توانند چه موفقیت‌هایی را کسب کنند.

از مسائلی که در علوم تربیتی بر آن تأکید فراوان شده ارائه الگو برای جوانان است. این مسأله بسیار مهمی است. یکی از روش‌های تربیتی قرآن کریم و پیغمبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ هم ارائه الگوهای مناسب است. قرآن کریم انبیای عظام و بندگان شایسته خدا را به عنوان الگو معرفی می‌کند و حتی به پیغمبر

خدای متعال را شکر می‌کنم که توفیق مرحمت فرمود که در این مجلس نورانی شرکت کنم و یکی از وظایفی که به عهده امثال بنده است در حد توان انجام دهم و از فیوضات این مجلس نورانی بهره‌مند شوم. این مجلس برای بزرگداشت شخصیتی ممتاز، روحانی، عالمی محقق، نویسنده‌ای فرزانه و خدمت‌گزار برای اسلام و تشیع برپا شده و وظیفه امثال ماست که برای اظهار تشکر و قدردانی از وجود چنین عزیزانی مراتب ارادت خودمان را ابراز کنیم. در واقع این یک وظیفه اخلاقی برای همه ماست. بنده کمتر توفیق نصیبم می‌شود که در این گونه مجالس شرکت کنم ولی در عین حال

به دانشجویان و طلاب عزیز هم توفیق دهد که بهترین بهره را از آثار و منش و رفتار ایشان ببرند تا بتوانند خدمات شایسته‌ای برای اسلام و مسلمین انجام دهند. در این فرصت ویژگی‌هایی از ایشان که توجه بنده را جلب کرده و موجب ارادت خاص و خالصانه‌ام نسبت به این عزیز شده است را در دو بخش خلاصه می‌کنم.

بخش اول ویژگی‌هایی است که به منش و شخصیت ایشان مربوط می‌شود و نقش مهمی در موفقیت‌های ایشان داشته و جا دارد که تمام این ویژگی‌ها مورد تأسی و اقتباس قرار گیرد.

بخش دوم ویژگی‌های آثار و روش‌های ایشان در خلق این آثار و انجام این وظیفه بزرگ فرهنگی و معنوی است که شایسته است آن‌ها هم جداگانه مورد توجه قرار گیرد تا نویسندگان، مبلغان و محققان این نکات را در آثارشان مورد توجه قرار دهند و آثار بهتر و خدمات ارزنده‌تری را ارائه دهند.

اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم که اشرف خلائق است می‌فرماید:

«أَوْلَىكَ الَّذِي هَدَى اللَّهُ فَبِهَدَاهُمْ أَقْتَدُهُ؛ ۱؛ آنان کسانی هستند که خداوند هدایتشان کرده است. پس به هدایت آنان اقتدا کن.»

به نظر بنده انتخاب این شخصیت بزرگوار به عنوان الگو برای طلاب و دانش‌پژوهان عزیز ما بسیار حائز اهمیت است. چراکه ایشان از ویژگی‌های ممتازی بهره‌مندند و به خاطر همین ویژگی‌ها مورد احترام فوق‌العاده علما و بزرگان و محققین قرار گرفته‌اند.

ذکر این ویژگی‌ها می‌تواند توجه دانش‌پژوهان جوان را برای الگوگیری و اقتباس در روش و منش و رفتار جلب کند. عاجزانه از خدای متعال درخواست می‌کنیم که امثال این عزیز را زیاد فرماید و بر طول عمر و عزت و توفیقاتشان بیافزاید و به امثال ما هم توفیق اقتباس و یادگیری از روش‌های پسندیده ایشان مرحمت فرماید و

ویژگی‌های شخصیتی آیت الله موسوی لاری

۱. همت بلند

شرایط لازم فراهم نیست. دیگران کمک نمی‌کنند و ...!؛ این حرف‌ها به بهانه نزدیک‌تر است.

وقتی انسان ببیند یک نفر به تنهایی با همت بلند خود و با اراده خستگی‌ناپذیرش چه خدمات بزرگی انجام داده از گفتن این بهانه‌ها صرف‌نظر می‌کند. الان فرصت نیست که به نوع آن خدمات اشاره کنم. کسانی هستند که برای تبیین این خدمات عظیم و برکات فراوانی که بر این خدمات مترتب شده از بنده اولی باشند.

۲. جدیت در کار

ویژگی دوم ایشان داشتن پشتکار و جدیت در ادامه راه است برای برنامه‌ریزی و تلاش‌های گوناگونی که آن هدف می‌طلبیده است. معمولاً افراد ضعیف‌الاراده یا حتی افراد متوسط وقتی کار عظیمی را شروع می‌کنند که مقدمات زیادی می‌طلبند در مواجه شدن با موانع و مشکلات کم‌کم دلسرد می‌شوند.

احیاناً علاقه‌مندند که خدماتی بزرگی انجام دهند اما در مواجه با مشکلات، بی‌مهری و کم‌مهری‌های دوستان و آشنایان، دلسرد می‌شوند و عقب‌نشینی می‌کنند. شخصیت عظیم مورد بحث ما در هر مرحله‌ای از

در مورد شخص ایشان چند ویژگی را یادداشت کرده‌ام که مورد تأکید قرار دهم. ویژگی اول همت بلند ایشان است. هر کسی که مختصر آشنایی با زندگی‌نامه ایشان از آغاز اشتغال به تحصیل، فعالیت‌های مختلف فرهنگی در زادگاهشان، در حوزه علمیه قم و بعد در سراسر جهان داشته باشد اولین چیزی که توجه‌اش را جلب می‌کند این است که ایشان چه همت بلندی داشته‌اند؛ همتی بلند برای برنامه‌ریزی در کارها، تلاش‌های مستمر و خستگی‌ناپذیری که در طول این مدت انجام داده‌اند و این‌شاء‌الله خدای متعال سالیان زیادی بر عمر ایشان بیافزاید و توفیقاتشان را روزافزون بگرداند تا بتوانند باز هم خدمات بهتری ارائه دهند.

فکر می‌کنم این ویژگی خیلی احتیاج به توضیح ندارد. هر کس نگاهی به زندگی ایشان داشته باشد می‌تواند این را به آشکاری و در کمال وضوح درک کند. ما هم باید سعی کنیم همتی بلند داشته باشیم و نظرم‌ان را از این زندگی محدود و از این چهارچوب محصور فراتر ببریم و ببینیم چه کارهای مهمی می‌توانیم انجام دهیم و نگوییم که «مگر از یک نفر چه کاری برمی‌آید؟»

متعال به وسیله قرآن کریم، به وسیله سیره پیغمبر اکرم و ائمه اطهار سلام الله علیهم اجمعین همواره خواسته که ما را طوری تربیت کند که دارای این منش باشیم. راه اصلی کسب این صفت توجه به خدای متعال، معرفت روزافزون به صفات الهی و به تعبیری که خود ایشان در فرمایشات و در نوشته‌هایشان فراوان بیان کرده‌اند «بینش توحیدی» است.

انسان در هر حال، در هر مقام، در هر کار و در هر شرایطی باید توجه‌اش به خدای متعال باشد. نباید تنها به صورت شعار و در لفظ یا ذکر و ورد خلاصه شود؛ بلکه مهم این است که اعماق دل انسان به خدا وابسته باشد و به هیچ کس دیگری اعتماد نداشته باشد. این پیوند قلبی با خدای متعال باعث عزت نفس انسان می‌شود و موجب می‌شود که دستش پیش کسی دراز نباشد و کسی بر او منتی نداشته باشد.

خدای متعال این چنین بندگانی را خیلی دوست دارد؛ آن‌هایی که فقط امیدشان به خود اوست و گوشه دلشان به جای دیگری بند نیست. خداوند متعال چنین بندگانی را از راه‌هایی که گمان نمی‌کنند فراوان کمک می‌کند و برای آن‌ها عوامل موفقیت را فراهم می‌کند.

در میان بزرگان ما نمونه‌های فراوانی از این بندگان وجود دارد. نمونه این چنین بندگانی همین عزیز مورد بحث‌مان است که یکی از ویژگی‌های شخصیتی ایشان

مراحل زندگی‌شان با سختی‌های فراوانی مواجه بوده‌اند به خصوص که کارهای ایشان قبل از انقلاب شروع شده و با موانع خاص خودش در آن زمان مواجه بوده است.

یک رفیق دائمی ایشان را از اول جوانی همراهی می‌کرده است و آن بیماری ممتد است که به آن مبتلا هستند و در مقاطع مختلف زندگی‌شان مدت‌ها وقتشان صرف معالجه و سفرهایی برای معالجه آن شده و اگر فردی معمولی جای ایشان بود واقعاً از سلامتی خودش ناامید می‌شد. اما ایشان این مشکلات را به هیچ انگاشتند و گویا هیچ مشکلی چه از لحاظ سلامتی و چه از لحاظ مشکلات پیرامونی وجود ندارد.

این پشتکار واقعاً قابل تقدیر، تحسین و تشکر است و از حقایقی است که جوانان ما به خصوص طلاب و روحانیان نسل معاصر و این شاء الله نسل‌های آینده باید از آن درس بگیرند و هیچ‌گاه از انجام کارهای خیر و وظایفی که به دوش دارند به واسطه موانع و مشکلات خسته نشوند.

۳. عزت نفس

ویژگی سومی ایشان که شخصاً خیلی مایه ارادت بنده به ایشان شده و برای دیگران قابل اقتباس می‌دانم بلکه توصیه می‌کنم که همکاران عزیز ما و طلاب و فضایی جوان به این مسأله توجه کافی داشته باشند «عزت نفس» ایشان است.

عزت نفسشان است. عزت نفس ایشان باعث شده که ایشان از ابتداء روح استقلال خودشان را که بر اساس امید به خدا و توکل بر اوست حفظ کنند و خودشان را به هیچ شخص یا گروهی - نه در داخل روحانیت و نه در خارج از روحانیت - وابسته نکنند. البته کمک گرفتن از بندگان خدا و استفاده از نعمتهایی که خدا فراهم می‌کند در واقع مرتبه‌ای از شکر آن نعمت‌هاست.

از این نکته نباید غفلت کرد. وقتی امکاناتی برای توسعه کار، برای تعمیق کار و برای پیشرفت کار فراهم می‌شود انسان باید استفاده کند و نباید آن‌ها را رها کند و بگوید: «خدا خودش درست می‌کند!»؛ این نظام را او برقرار کرده و این نعمت‌ها را او فراهم کرده تا از آن استفاده شود. مهم این است که ببیند اعتمادش به چه کسی است؟ دلش به این اسباب بسته است یا به خدای مسبب الاسباب؟ یکی از علائم وابستگی به اسباب این است وقتی اسباب فراهم نبود انسان سرخورده و ناامید می‌شود. علامت دیگر آن این است که در مقابل کسانی که امکاناتی در اختیارشان هست خضوع می‌کند و برای این که بتواند از امکاناتشان استفاده کند تملق می‌گوید. اما کسی که توکل و اعتمادش به خداست و عزت نفس دارد در عین استفاده از امکاناتی که خدا برایش فراهم کرده است و تشکر از مخلوقاتی که به او کمک می‌کنند - این هم یک وظیفه الهی است که خدا تعیین کرده - در عمق دلش هیچ وابستگی به اشخاص حقیقی یا حقوقی احساس نمی‌کند و بود و نبود آن‌ها چندان تأثیری در امید، در رفتار و در فعالیت‌هایش ندارد. البته بسیار کم‌اند انسان‌های ایده‌آلی که به طور کلی بود و نبود این اسباب برایشان مساوی باشد.

غیر از انبیاء و ائمه معصومین صلوات‌الله‌علیهم‌أجمعین بسیار کم یافت می‌شود کسانی که به این حد از توحید رسیده باشند که کوهی از طلا با کوهی از خاکستر برایشان مساوی باشد و یا وقتی همه مردم به آن‌ها بگویند: مرده باد با آن وقتی که همه بگویند: زنده باد، برایشان مساوی باشد.

گو این که از طرف بزرگان دین سفارش شده که باید به این سو حرکت کنیم. جابر جعفی از اصحاب سرّ ائمه علیهم‌السلام است.

امام باقر علیه‌السلام به او فرمودند:

«وَاعْلَمْ يَا أَبَا نَعْبُكَ لَا تَكُونُ لَنَا وَلِيًّا حَتَّىٰ لَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْكَ أَهْلُ مَضْرَكٍ وَقَالُوا إِنَّكَ رَجُلٌ سَوَاءٌ لَمْ يَحْزَنْكَ ذَلِكَ وَلَوْ قَالُوا إِنَّكَ رَجُلٌ صَالِحٌ لَمْ يَسْرُكْ؛ ذَلِكْ؟»

بدان به ولایت ما نمی‌رسی - ولایتی که او درک می‌کرد غیر از این ولایت لفظی است که ما می‌گوییم و فقط اظهار محبت و عزاداری و سینه‌زدنی است؛ آن ولایت یعنی پیوند با امام به حدی که بگوید: نگویید سلمان فارسی بگوید سلمان محمدی - تا این که اگر همه اهل شهر جمع شوند و بگویند: زنده باد جابر! عجب مرد شریفی است، این گفتار تو را شاد نکند و اگر همه مردم علیه تو شعار دادند و گفتند: مرگ بر جابر! عجب آدم بدی است، اصلاً ناراحت نشوی؛ و لکن اعرض نفسک علی کتاب الله...؛ ولی خودت را به قرآن عرضه کن! ببین کارهایت با قرآن وفق می‌کند یا نه؛ اگر وفق می‌کند خدا را شکر کن و اگر وفق نمی‌کند توبه و استغفار کن. به حرف مردم کار نداشته باش؛ بد بگویند یا تعریف کنند برای تو مساوی باشد.»؛ این چنین حالتی خیلی کم پیدا می‌شود

ولی اهل بیت صلوات‌الله‌علیهم‌أجمعین دوست دارند که شیعیان‌شان به این سمت و سو حرکت کنند و سعی کنند این گونه شوند. تا آن جا که معرفت بنده می‌رسد یکی از افرادی که در این مسیر قدم‌های بلندی برداشت این عزیز بزرگوار هستند که در مراحل مختلف زندگی عزت نفس و استقلالشان و عدم اعتماد به دیگران را عملاً نشان دادند. این صفتی بسیار شایسته و قابل اقتباسی است.

ما هم باید سعی کنیم به اندازه توانمان امیدمان منحصر به خدا باشد و دیگران را تنها ابزاری برای تحقق اراده الهی بدانیم. لازمه این استقلال و آن عزت نفس توکل است.

بعد از تلاش برای کسب این اعتقاد، باید در مقام عمل، ارزش‌های اسلامی را رعایت کرد. تعبیر شایع در فرهنگ ما برای این مرحله «تقوا» است؛ یعنی انسان در هر کاری مواظبت کند که کاری برخلاف رضای الهی از او سر نزنند.

اگر حرفی می‌زند حرفی نباشد که خدا از آن ناراضی باشد. اگر کاری انجام می‌دهد مواظب باشد که از حدود شرع تجاوز نکند. اگر مدح و تعریفی از کسی می‌کند تملق نباشد. اگر مذمتی می‌کند وقتی مذمت کند که وظیفه اوست و اگر نکند مسئول خواهد بود. تشخیص و رعایت این حدود الهی بسیار کار مشکلی است.

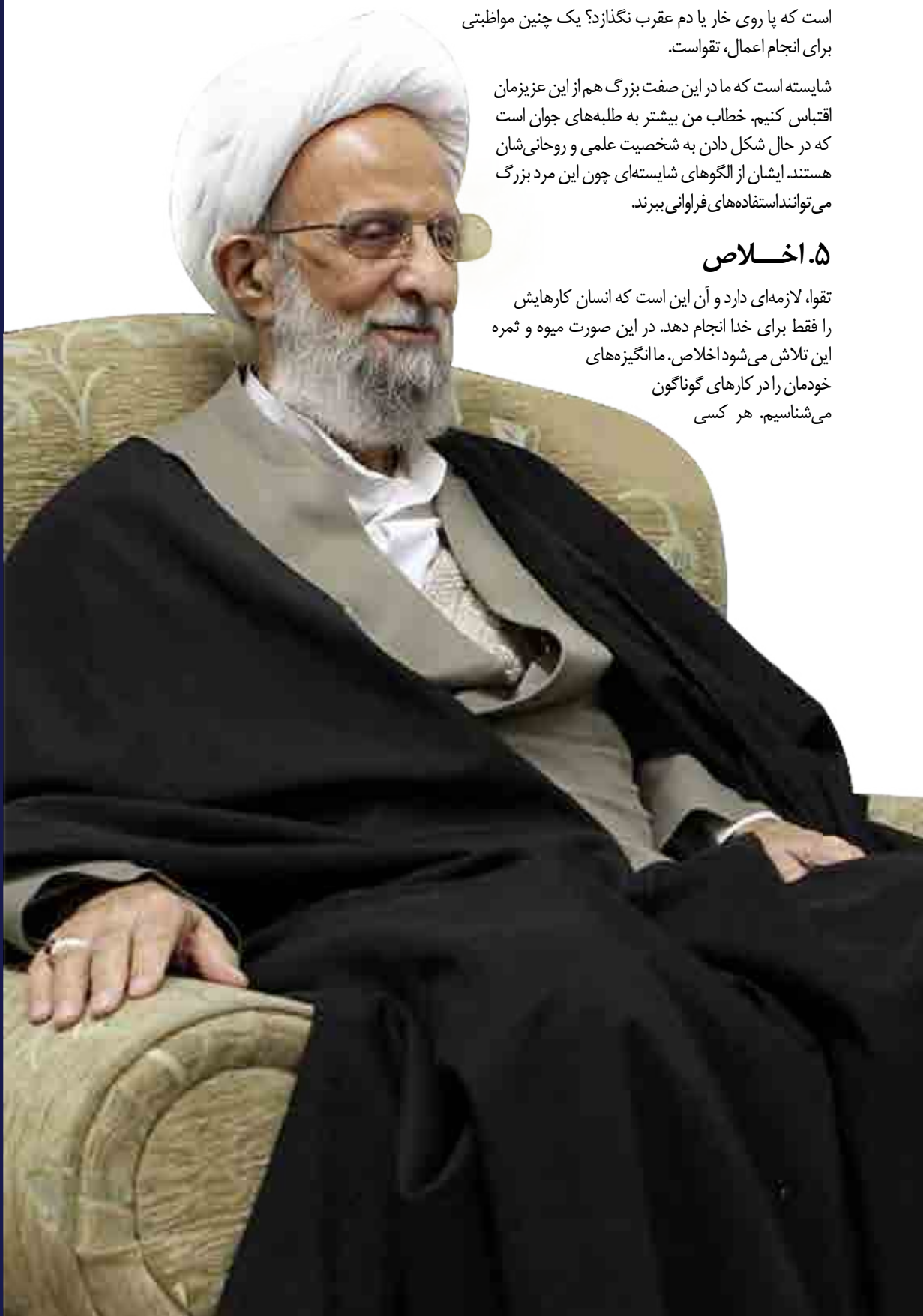
یادم هست که در اوایل طلبگی -؛ شاید شصت سال پیش -؛ روایتی را از امام صادق علیه‌السلام دیدم که از حضرت درباره تقوا سؤال کردند. حضرت فرمودند: اگر کسی در شب تاریک بخواهد در بیابانی که پر است از خار و خاشاک، حشرات موذی، مار و عقرب راه برود چگونه راه می‌رود؟ چگونه مواظب

است که پا روی خار یا دم عقرب نگذارد؟ یک چنین مواظبتی برای انجام اعمال، تقواست.

شایسته است که ما در این صفت بزرگ هم از این عزیزمان اقتباس کنیم. خطاب من بیشتر به طلبه‌های جوان است که در حال شکل دادن به شخصیت علمی و روحانی‌شان هستند. ایشان از الگوهای شایسته‌ای چون این مرد بزرگ می‌توانند استفاده‌های فراوانی ببرند.

۵. اخلاص

تقوا، لازمه‌ای دارد و آن این است که انسان کارهایش را فقط برای خدا انجام دهد. در این صورت میوه و ثمره این تلاش می‌شود اخلاص. ما انگیزه‌های خودمان را در کارهای گوناگون می‌شناسیم. هر کسی

به نفس خودش مراجعه کند می‌فهمد که کمتر کاری است که فقط برای رضای خدا باشد.

البته ما کارهای زیادی انجام می‌دهیم که رضای خدا حتماً در آن منظور است؛ اصلاً شرط نماز این است که قریناً *إلی الله* و امتثالاً *لامرالله* باشد. حتماً باید رضای خدا را در نماز خواندن، روزه گرفتن، *إن شاء الله* در درس خواندن، در درس دادن و بسیاری کارهای دیگر رعایت می‌کنیم.

اما معمولاً در کنار این قصد امور دیگری هم مؤثر است. اخلاص این است که آن ضمائماً به تدریج حذف شود و فقط انگیزه اصلی یعنی «اراده خدا» و «چون خدا می‌خواهد» بماند. این کار بسیار مشکلی است و به همان اندازه که مشکل است پیش خدا خیلی عزیز و خیلی مؤثر و کارساز است؛ هم در دنیا تأثیرات عجیبی دارد و هم در مقامات اخروی. ما دسترسی به مقامات اخروی نداریم تا به تماشای آن‌ها بنشینیم و ببینیم که اهل اخلاص در آن عالم چه مقاماتی دارند؛ اما آثار دنیوی را می‌توانیم ببینیم. کسانی که در کارهایشان اخلاص داشتند خدا برکاتی به کارهایشان داده که نه خودشان فکرش را می‌کردند و نه دیگران می‌توانند حسابش را بکنند.

بنده غالباً با دوستان که گفتگو می‌کنم وقتی حرف به این‌جا می‌رسد یاد مرحوم علامه طباطبایی رضوان‌الله‌علیه می‌افتم. چند صبحی ما توفیق داشتیم که از نزدیک ایشان را ببینیم و از زندگی ایشان و گاهی هم از درس‌ها و علوم ایشان استفاده‌ای ببریم.

شرایط زندگی ایشان با شرایط زندگی ما خیلی فرق داشت. اجمالاً به شما عرض کنم که: از همان وقتی که ایشان مشغول نوشتن تفسیر المیزان بودند - که بیش از ده سال طول کشید - با ناشری قرارداد بسته بودند که در مقابل هر جلد تفسیر المیزان که شش ماه برآورد شده بود به ایشان سه هزار تومان یعنی هر ماه پانصد تومان حق تألیف بدهند. ایشان زندگی‌شان را براساس این حق‌التألیف تنظیم کرده بودند. از این پانصد تومان باید مبلغی را برای اجاره خانه می‌دادند. تازه از لحاظ مادی این بهترین دوران زندگی ایشان بود؛ دورانی که درآمد ثابتی داشتند و می‌توانستند روی آن حساب کنند. در این مجال یک اشاره کافی است؛ اما داستانی یادم آمد که خدمتتان نقل می‌کنم و ثوابش را به برادر عزیزمان جناب آقا سید مجتبی موسوی لاری تقدیم می‌کنم.

مرحوم آقای دوانی این داستان را نقل کردند. *العهدۃ* علیهم. خدا *إن شاء الله* در جانشان را عالی‌تر کند و روح ایشان را با موالی‌شان محشور کند. ایشان سال‌ها در درس مرحوم آقای طباطبایی شرکت می‌کردند. ایشان نقل کردند که: «زمانی به ذهنم رسید که درس اسفار خیلی طولانی است و گاه بحث‌ها تکراری است. خوب است که این درس تلخیص شود و وقت کمتری را بگیرد. به مشهد خدمت مرحوم طباطبایی رفتم. ایشان تابستان به مشهد می‌رفتند. به ایشان پیشنهاد کردم که: آقا خوب است شما کتاب اسفار را تلخیص کنید تا آن بحث‌هایی که تکراری است و یا احتیاج به تدریس ندارد - گاهی خود ایشان در درس قسمت‌هایی از اسفار را تدریس نمی‌کردند و می‌فرمودند: این قسمت را خودتان مطالعه کنید - حذف شود تا طلبه‌ها زودتر کتاب اسفار را بخوانند و به نتیجه‌ای برسند و به عنوان قدم اول شما این کتاب را ملاحظه بفرمایید و زیر آن‌جا‌هایی که به نظرتان نیاز به تدریس ندارد خط بکشید.» خود مرحوم دوانی باز توضیح می‌داد که «وقتی آقای طباطبایی ناراحت می‌شدند حالتی پیدا می‌کردند که این پره‌های بینی‌شان کمی می‌لرزید. وقتی من این پیشنهاد را خدمت ایشان عرض کردم ایشان ناراحت شدند و آن حالت خاص بر ایشان عارض شد. مقداری سرخ شدند و سکوت کردند.

من ادامه دادم که آقا این کار لازم است و در وقت طلبه‌ها صرفه‌جویی می‌شود. این کار مؤونه زیادی هم ندارد. ایشان در یک کلمه فرمود: «باید یک کتاب اسفار باشد که من خط بکشم!» یعنی من توان خرید یک کتاب اسفار را هم ندارم تا مطالعه کنم و زیر مطالب غیرضروری خط بکشم؛ این زندگی مردی بود که افتخار حوزه، افتخار روحانیت و افتخار شیعه در مقابل سایر طوایف مسلمین بود. با این شرایط شما می‌بینید که چه برکاتی از این خانه در عالم منتشر شد.

در زمان حیات ایشان قسمتی از المیزان به زبان اندونزیایی، به زبان انگلیسی و به زبان‌های دیگری هم ترجمه شد. امروز کمتر عالم شیعه‌ای یا کسی که بخواهد در معارف اسلام تحقیق کند پیدا می‌شود که به تفسیر المیزان نیاز نداشته باشد.

مرحوم علامه مطهری رضوان‌الله‌علیه می‌فرمود: «من تا به حال مشکلی علمی برابم پیش نیامده که کلید حل آن را در تفسیر المیزان نیافته باشم.» وقتی که این کتاب نوشته می‌شد این امکاناتی که امروز هست وجود

نداشت. برای پیدا کردن یک آیه باید سطر سطر قرآن را ورق می‌زدند. چه کسی این برکت را می‌دهد؟ این نتیجه اخلاص است.

ایشان این کار را برای خود عبادت و یک وظیفه می‌دانست. برخی پیش خودشان گمان می‌کنند که اگر مثلاً چنین کاری انجام دهند چقدر طلب کار خدا می‌شوند. اما در یک داستان دیگری؛ اگر بخوایم همه آن داستان را نقل کنم از مطلب خودم باز می‌مانم؛ از ایشان نقل شده که عرض کرده بودند:

«پروردگارا! من برای این کار انتظار ثوابی نداشتم؛ اما اگر ثوابی دارد نصفش را به روح پدرم و نصفش را به روح مادرم اهدا می‌کنم.» می‌فرماید: «اگر ثوابی دارد.» این مطلب را عرض کردم تا بدانیم اخلاص چه نتایج دارد.

اکنون یک نمونه؛ از نتایج اخلاص را در شخص آقای موسوی ملاحظه بفرمایید. یک طلبه‌ای از لارستان؛ نمی‌دانم آقایان تا چه اندازه این منطقه را می‌شناسند؛ که یکی از گرم‌ترین مناطق ایران است به قم می‌آید و چند سالی مشغول تحصیل می‌شود.

به خاطر احساس وظیفه مشغول به کار و تلاش می‌شود بدون این که به کسی عرض حاجت کند و بدون این که کسی از او حمایت کند و یا متصدی مقام و منصبی شود. فقط با امید به خدا و برای انجام وظیفه، شروع به تلاش می‌کند. مگر یک طلبه چه قدر می‌تواند کار کند؟ امروز ایشان با بیش از یک‌صد کشور دنیا ارتباط علمی دارد. مردم سؤال می‌کنند، نامه می‌نویسند، بحث می‌کنند و ایشان برایشان کتاب می‌فرستد. ما با چند کشور دنیا ارتباط داریم؟

علمای ما با چند کشور دنیا ارتباط دارند؟ کتاب‌های ایشان به ده‌ها زبان زنده دنیا ترجمه شده و غالباً هم داوطلبانه ترجمه شده است. ایشان هیچ حق‌الترجمه‌ای به کسی نپرداخته‌اند. معمولاً داوطلبانه و از روی عشق و علاقه‌ای که به شخص ایشان و به کتاب‌های ایشان داشته‌اند؛ البته ایشان را از لای به لای کتاب‌هایشان شناخته‌اند؛ کتاب‌های ایشان را به زبان‌های مختلف دنیا ترجمه کرده‌اند.

گاهی بعضی از این کتاب‌ها به ده‌ها هزار و شاید مجموع چاپ‌ها به بیش از صد هزار چاپ رسیده و در دنیا منتشر شده است. برخی همت نوشتن یک مقاله قابل استفاده یا قابل چاپ را ندارند یا وسایل آن برایشان فراهم نمی‌شود. چه کسی این برکت را به کار می‌دهد؟

انسان می‌تواند در کنار دلایل عقلی و نقلی با تجربه هم دریابد که کار برای خدا چه قدر برکت دارد. تازه این‌ها مزد دنیایی انسان مخلص است. خداوند همه اجرها را فقط برای آخرت نگذاشته است؛ بلکه گاهی نمونه‌ای از پاداش را هم در دنیا عطا می‌کند تا باعث تشویق دیگران شود؛ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ۳.

۶. امیدواری

از دیگر ویژگی‌های ایشان که مربوط به ویژگی‌های روانی و شخصیتی ایشان است روح امید و خوش‌بینی به کار در مقابل این همه سختی‌هاست که فرصتی برای اشاره به آن سختی‌ها نیست. ایشان هیچ وقت از کار خودش ناامید نشد و همواره با خوش‌بینی و امید به آینده به تلاش ادامه داد. البته وقتی از همه دنیا استقبال می‌شود و آثار تلاش انسان ظاهر می‌شود تدریجاً انسان امیدش هم افزایش می‌یابد و این اثر طبیعی موفقیت است. جدای از این آثار اصلاً ایشان شخصا هم یک انسان خوش‌بین و امیدواری است و منفی‌باف و منفی‌نگر نیست که بگوید: «نه نمی‌توان کاری کرد. روزگارش گذشته و آخرالزمان است. آخرالزمان همه‌اش بلا و فتنه است!»؛ نه این گونه نیست؛ در آخرالزمان هم خیلی کارهای خوب می‌توان انجام داد. همان‌طور که در جبهه‌های نبرد نوجوان‌های سیزده ساله توانستند کاری کنند که امام امام شوند در حوزه‌های علمیه هم چنین شخصیت‌هایی می‌توانند این همه خدمات علمی و فرهنگی ارائه دهند و دنیا را تحت تأثیر خودشان قرار دهند. چرا نمی‌شود؟! این‌ها که این خدمات را انجام دادند چگونه توانستند؟ بله، یک رمزی در کارشان بود؛ فوت و فن کوزه‌گری را داشتند و آن اخلاص بود. اگر آن رمز را داشته باشیم خیلی کارها را می‌توانیم انجام دهیم.

۷. مهربانی

صفت دیگر ایشان که به خصوص هر کسی با ایشان ملاقات می‌کرد این را درک می‌کرد حالت مهربانی، صمیمیت، خیرخواهی و دلسوزی ایشان برای همه است. هر کس یک جلسه چند دقیقه‌ای با ایشان می‌نشست این حالت را لمس می‌کرد. ایشان دوست دارد هر کاری از دستش برمی‌آید برای دیگران انجام دهد. چه قدر این صفت، صفت شریف و عزیزی است و چه آثار عجیبی دارد! طبعاً هر کسی با ایشان ملاقات می‌کرد از ته دل ایشان را دوست می‌داشت و طبیعتاً باعث می‌شد که در نشر آثار ایشان کمک کند و در خدمات ایشان به

پیش‌بینی است چه نیازهایی دارد؛ یعنی نیازسنجی وضعیت موجود و آینده‌نگری.

متأسفانه نداشتن این صفت یکی از نقاط ضعف ماست. نگاه ما غالباً فقط به پیش پایمان است. امروز خیلی هنر کنیم فردایمان را ببینیم. در فکر این نیستیم که نیازهای جامعه را دقیق درک کنیم و بفهمیم که چه کار باید بکنیم؟ فکرمان این است که صرفیین چنین کردند ما هم چنین می‌کنیم. متأسفانه در اندیشه کارهای

ابتکاری نیستیم. در فکر کشف

راه کارهای جدید و تازه‌ای

برای رفع نیازهای

جامعه نیستیم.

همتش را نداریم

که قدمی برای

انجام کارهای انجام

نشده‌ای که جامعه به

آن احتیاج دارد برداریم.

یاد گرفته‌ایم که بگوییم:

صرفیین چنین کردند ما

هم چنین می‌کنیم. اما ایشان

در این اندیشه بود که جامعه

در شرایط فعلی چه نیازهایی

دارد. ایشان با استفاده

از تجربه‌های

شخصی، ارتباط

با جوان‌های

دبیرستانی

و ارتباط

با مردم

در طول

اندازه‌ای که می‌تواند شریک شود. این نعمتی خدادادی است. اصل این نعمت از خداست که آدم چنین روح پاکی داشته باشد و خیر همه انسان‌ها را بخواهد.

ویژگی دیگر ایشان روح تواضعی است که در وجود ایشان است و موجب شده که ایشان هیچ‌گاه نگوید: من این کار را کردم یا من این امتیاز را دارم. گاهی ایشان تحقیقاتی علمی داشتند که جنبه انحصاری داشت یعنی تحقیق شخص خود ایشان بود اما نمی‌گفت: ما این را تحقیق و کشف کردیم و...؛ بلکه می‌گفت: این مطلب به نظر من رسیده ببینید قابل قبول است یا نه؟ اگر اشکالی دارد به من تذکر دهید. این روحیه تواضع علمی و تواضع در رفتار چه قدر می‌تواند برای مخاطب مؤثر باشد و این حقیقتی است که ما باید سعی کنیم یاد بگیریم.

۸. نیازسنجی وضعیت موجود و آینده‌نگری

اما آن صفتی که عامل موفقیت بیشتر ایشان بوده است در این برنامه‌ای که در طول عمرشان دنبال کرده‌اند این است که همیشه در این اندیشه بوده‌اند و هستند که جامعه در حال حاضر و در آینده نزدیکی که قابل

مسافرت‌های مختلف سعی می‌کردند بفهمند که جامعه به چه اموری بیشتر احتیاج دارد و مشکلاتش چیست، و پاسخی برای این نیازها تهیه کنند.

این تلاش‌ها موجب می‌شد که یک قدم جلوتر را ببینند و درک کنند که این نسل با این حرکتی که در پیش گرفته فردا به چه چیزهای نیازمند خواهد بود و در صورت امکان از هم‌اکنون مقدماتش را فراهم کنند.

ما هم باید مسیر را طوری قرار دهیم که دست‌کم هم‌پای پیشرفت نیازها پاسخگویی‌ها هم پیش برود و عقب نمانیم. اگر جلوتر نیستیم دست‌کم خیلی هم عقب نمانیم. امروز جامعه نیازهای جدیدی دارد اما متأسفانه ما مشغول جواب دادن به سؤال‌های صد سال پیش هستیم. متأسفانه ما مسائلی را مطرح و بحث می‌کنیم که اصلاً صورت مسأله‌اش از اذهان محو شده است و اصلاً سؤالش مطرح نیست. درباره این‌گونه مسائل تحقیق می‌کنیم و جواب تهیه می‌کنیم در حالی که نیاز جامعه ما و جوان‌های ما چیز دیگری است. توجه نمی‌کنیم که دشمنان ما چه شبهه‌هایی را

القا و پخش می‌کنند و اگر توجه هم کنیم طبعاً جوابی را که جوان بفهمد و تحت تاثیر واقع شود حاضر نداریم.

ما به سبک پانصد سال پیشتر بحث می‌کنیم. این مطالب را از باب مبالغه نمی‌گوییم. اگر دوست داشته باشید فهرست مطالبش را خدمتان ارائه می‌دهم. ما درباره مسائلی که نهصد سال پیش تر هزار سال پیش تر مطرح بوده و علماء و بزرگان ما با سعی و تلاش برای آن‌ها جواب تهیه کردند و اکنون دیگر سؤالش مطرح نیست بحث می‌کنیم ولی برای جواب دادن به شبهاتی که امروز اصل دین جوان را زیر سؤال می‌برند و اعتقاد به خدا و پیغمبر و امام در گروهی پاسخ به این سؤال‌هاست کمتر تلاش می‌کنیم.

این بزرگوار از اول سعی کرد که ببیند امروز جوان‌ها به چه اموری احتیاج دارند و به دنبال آن تلاش کرد جواب‌های متناسب با آن نیازها را تهیه کند و رفتارش راه سبکش راه نگارشش را و بحث‌هایش را به این سمت و سو سوق دهد. این ویژگی‌هایی که عرض کردم ویژگی‌های شخصیتی ایشان بود (صلواتی بفرستید).

ویژگی‌های آثار آیت‌الله موسوی لاری

۱. متناسب با مخاطب

آثار ایشان هم ویژگی‌های خاصی دارد. بعد از این که ما فهمیدیم چه وظایفی داریم و در چه زمینه‌هایی باید تحقیق کنیم و قلم بزنیم باید بدانیم که برای انجام این وظایف و خلق این آثار چه شیوه‌ای را در نگارش، تحقیق و ... انتخاب کنیم.

گاهی انسان درباره مطلبی تحقیق کرده و با زحمت آن را آماده کرده است؛ اما وقتی بیان می‌کند به گونه‌ای است که با مخاطبش زبان مشترک ندارد به گونه‌ای که ما یک چیزی می‌گوییم او یک چیز دیگری می‌فهمد؛ ما اصطلاحی به کار می‌بریم که مربوط به دوران گذشته است.

ممکن است این اصطلاح برای خودمان خیلی عزیز باشد اما مخاطب با آن آشنا نیست؛ لذا چیزی نمی‌فهمد. نظیر داستان آن قصابی که سؤال کرد:

ما گوسفندی به فلان نحو کشته‌ایم؛ آیا حلال است؟ فرمودند: اگر فری اوداج اربعه مستقبل القبله با آلت

حدیدیه شده باشد حلال است و الا حرام است.

قصاب به رفیقش گفت پا شو برویم آقا مشغول خواندن تعقیبات است. حالا وقت جواب دادن ندارند.

جواب سؤال باید طوری باشد که مخاطب بفهمد و با زبان و بیانی متناسب با فرهنگ او باشد و اگر اصطلاحاتی به کار می‌رود معنای آن اصطلاحات را بداند. این کاری است که این سید بزرگوار در نوشته‌هایشان رعایت کرده‌اند. قلم رسا، بیان شیوا و سبک نگارش زیبا و دلنشین از عواملی است که موفقیت ایشان را چند برابر کرده است. ما باید این روش را هم یاد بگیریم.

۲. متناسب با نیازهای روز

نکته دوم این است که ایشان فهرستی از نیازهای جامعه را به دست آورده‌اند و سعی کرده‌اند که برای پاسخ به آن‌ها آثاری را ارائه دهند.

وقتی شما آثار ایشان را ملاحظه می‌فرمایید می‌بینید که مثل متخصصی نیست که فقط چشم پزشک باشد

و با معالجه سایر اندام آشنا نباشد. ایشان سعی کرده‌اند که همه نیازهای پیکر جامعه اسلامی را بررسی کنند و برای هر عضوی داروی مناسبی ارائه دهند.

این هنر بزرگی است. البته این چنین کاری نیاز به تحقیق و مطالعه سنگین دارد. این که انسان در همه این زمینه‌ها مطالعات کافی داشته باشد و بتواند در هر زمینه‌ای مطلب قابل ارائه‌ای داشته باشد این خیلی هزینه تحقیقاتی و مطالعاتی نیاز دارد، و الحمدلله خدا این توفیق را به این بزرگوار مرحمت کرده است.

ایشان قشرها و طیف‌های وسیعی از مخاطبان، گروه‌های سنی مختلف، قومیت‌های مختلف حتی از مذاهب و ادیان مختلف را تحت آموزش قرار می‌دهند و قانع می‌کنند. معمولاً هر نویسنده‌ای توانایی جذب مخاطبان خاصی را دارد.

یکی برای جوان‌ها مطالب خوب می‌نویسد ولی پیرمردها نمی‌پسندند یا تحصیل کرده‌ها عمیق آن روش را نمی‌پسندند؛ یکی در سطح علمی می‌نویسد جوان‌ها نمی‌پسندند؛ یکی برای شیعه‌ها می‌نویسد اهل تسنن نمی‌پذیرند یا برعکس؛ اما یکی چنان هنری دارد که می‌تواند به گونه‌ای بنویسد که همه مخاطبان و قشرهای مختلف را جذب کند یا انواعی از نوشته‌ها داشته باشد که مخاطبان مختلف را پوشش دهد و همه بتوانند استفاده کنند

البته معنای این سخنان این نیست که در همه زمینه‌ها به قدر اشباع کار شده و در تخصصی‌ترین مسائل هم کار به حد نهایی رسیده است. نه، من چنین ادعایی نمی‌کنم. می‌خواهم بگویم که ایشان سعی کرده‌اند طیف بسیار وسیعی از مخاطبان را جذب کنند و نیازهای علمی و دینی‌شان را با بیانات سازنده، حساب شده و زیبا پوشش دهند.

انگیزه بنده از برای بیان این سخنان عرض ارادت به پیشگاه ایشان به خاطر ویژگی‌های شخصیتی ایشان بود و قدردانی از این نعمتی بود که خدای متعال به جامعه ما مرحمت کرده است. تنها نعمت وجود ایشان برای مخاطبانی نیست که از کتاب‌های ایشان استفاده می‌کنند؛ بلکه برای جامعه روحانیت و برای علما و حتی بزرگان ما هم وجود ایشان نعمت است. چرا؟ زیرا یکی از سؤالاتی که از ما می‌پرسند این است که آخوندها چه کار می‌کنند؟

وقتی در پاسخ یکی دو نمونه نشان بدهیم و بگوییم: ببینید یک طلبه چه کارهایی انجام می‌دهد. چه قدر وجودش در جامعه مؤثر است. وجود یک شخص چه قدر می‌تواند برکت داشته باشد! این برای همه ما افتخاری است. اگر خودمان همت کار کردن نداریم دست‌کم بگوییم: چنین کسانی هستند، و خدا را شکر کنیم که خدا در جامعه ما چنین افرادی را قرار داده است که بتوانیم به وجودشان افتخار کنیم.

بیشترین انگیزه بنده سعی در ارائه الگو به جوان‌ها بود تا امیدوار باشند که از تحصیلات‌شان می‌توانند نتیجه‌های خوبی بگیرند. شاید این انگیزه از انگیزه‌های دیگر مهم‌تر باشد به شرط این که این شاءالله پیگیری شود و برای توسعه این گونه کارها برنامه‌ریزی صحیحی انجام گیرد.

تقیّد به ولایت فقیه

مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری نسبت به مقام معظم رهبری ارادت فراوانی داشت و خود را بسیار مقید می‌دانست که آن چه را که ولی امر مسلمین می‌فرمایند، انجام دهد.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد محمدی گلپایگانی، مسئول دفتر مقام معظم رهبری، با تأکید بر این که به تعبیر رهبر معظم انقلاب، فعالیت‌های آیت‌الله موسوی لاری کم‌نظیر بود، گفت: آثار، نوشته‌ها و تألیفات آن مرحوم به ۱۴ زبان زنده دنیا ترجمه شد و به اقصى نقاط جهان، شرق آسیا، غرب، اروپا و آمریکا صادر شد که تمام این فعالیت‌ها را به تنهایی انجام می‌داد.

وی با بیان این که مرحوم آیت‌الله موسوی لاری زندگی ساده‌ای داشت و به‌عنوان یک طلبه واقعی زندگی می‌کرد، گفت: آن عالم از عمر خود حداکثر استفاده کرد.

مسئول دفتر مقام معظم رهبری تأکید کرد: نمی‌توان گفت که این عالم فقید از دنیا رفته، بلکه زنده است و مرده آن است که نام و نشانی از او باقی نمی‌ماند، اما آن مرحوم با تألیفات گرانبهای خود زنده است.

وی با اشاره به حدیثی از پیامبر مکرم اسلام (ص) که فرمود اگر یک قبیله و یا چند هزار نفر از دنیا بروند، برای من تحمل مصیبت آن آسان‌تر از مرگ یک عالم است، ابراز امیدواری کرد خداوند این مصیبت را بر بازماندگان و علما شهر شهیدپرور و مؤمن لارستان هموار کند و ان‌شاءالله خدمات ارزشمند این مرد برای آن‌ها باعث علو درجات شود.

حجت‌الاسلام محمدی گلپایگانی در ادامه سخنان خود به ارتباط آن عالم ربانی با مقام معظم رهبری اشاره کرد و گفت: مرحوم آیت‌الله موسوی لاری آشنایی دیرینه و صمیمانه‌ای با معظم‌له داشتند.

وی در پایان اظهار کرد: ارادتی که آن مرحوم نسبت به مقام معظم رهبری داشت، بسیار صمیمانه بود و خود را بسیار مقید می‌دانست که آن چه را که ولی امر مسلمین می‌فرمایند، انجام دهد.

تأثیرپذیری نخبگان دنیای اسلام از آثار

خدمت ایشان در قم رسیدم و از فعالیت‌های این مؤسسه از نزدیک آشنا شدم و در آن‌جا با برخی از نامه‌هایی که از نقاط مختلف دنیا به این مرکز ارسال می‌شود، مشاهده کردم که این میزان ارادت و تأثیرپذیری مسلمانان نقاط مختلف دنیا نسبت به وی حیرت‌آور بود.

رئیس مجلس شورای اسلامی خاطرنشان کرد: آن مرحوم یکی از افراد نادری بود که کم سروصدا اما پرکار و متین کارهای عمیق اسلامی را انجام داد و فعالیت‌های فراوانی را برای اینکه نخبگان در جهان اسلام را با معارف اهل بیت(ع) آشنا شوند، انجام داد.

وی در پایان ابراز امیدواری کرد: فرزندان آن مرحوم راه پدر بزرگوار خود را ادامه دهند و چراغی که روشن شده همچنان پرفروغ باقی بماند.

علی لاریجانی، رئیس مجلس شورای اسلامی، اظهار کرد: مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری از افراد شناخته شده هم در ایران و هم در سایر کشورهای دنیا بود.

وی افزود: خدمات آن مرحوم در طول این نیم‌قرنی که برای مسلمان‌ها به زبان‌های مختلف آثار خود را باقی گذاشت، باعث شده بود که شناخت افراد نخبه نسبت به معارف اسلامی و اهل بیت(ع) زیاد شود، مخصوصاً برخی شخصیت‌های معتبر در جهان اسلام که خود کارهای تحقیقاتی فراوانی انجام دادند، تأثیر فراوانی از آثار آن مرحوم گرفتند.

لاریجانی با اشاره به مرکز نشر معارف اسلامی در جهان که توسط آیت‌الله موسوی لاری در قم تأسیس شده است، گفت: چند سال پیش

رئیس مجلس شورای اسلامی با تأکید بر اهمیت فعالیت‌های مرحوم آیت‌الله موسوی لاری گفت: برخی شخصیت‌های معتبر در جهان اسلام که خود کارهای تحقیقاتی بسیاری انجام دادند، تأثیر فراوانی از آثار آن مرحوم گرفتند.

آثار مرحوم آیت‌الله موسوی لاری متعلق به تمام انسان‌ها

آیت‌الله اسدالله ایمانی، نماینده ولی فقیه در استان فارس، با بیان این که مرحوم آیت‌الله موسوی لاری از خاندان برجسته‌ای بود، گفت: آن مرحوم از اصالت خانوادگی خاصی برخوردار بودند.

وی افزود: آن عالم ربانی از نظر محیط زندگی، تربیتی و خانوادگی در خانواده‌ای متولد و پرورش یافت که تمامی آن‌ها خدمتگزار اسلام، فقیه، مجاهد، متقی و وارسته بودند؛ خانواده نخستین نقطه تکریم شخصیت انسانی است.

آیت‌الله ایمانی ضمن گرامی داشت اقدامات خاندان آیت‌الله‌العظمی سیدعبدالحسین لاری، اقدامات انجام شده از سوی فرزندان آن عالم فقید را شایان توجه برشمرد.

وی با تأکید بر این که مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در امر تهذیب و تقویت بنیه‌های معنوی خود گام‌های بلندی برداشت، گفت: آن مرحوم به جدیت مسائل آموزشی را پیگیری می‌کرد و آن چه فرامی‌گرفت، به زبان‌های مختلف در اختیار جامعه بشری قرار می‌داد.

آیت‌الله ایمانی با بیان این که تألیفات آیت‌الله موسوی لاری مختص به مسلمانان نیست، گفت: این آثار بارزش تنها اختصاص به مسلمانان و مکتب شیعه نداشت، بلکه ایشان برای همه انسان‌ها یادداشت ارسال کرد و به همین دلیل نوشته‌های ایشان به زبان‌های مختلف زنده دنیا ترجمه شد.

نماینده مردم فارس در مجلس خبرگان رهبری تأکید کرد: مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در مدت عمر خود بیشترین خدمت را در امر تبلیغ و نشر اسلام داشت، چنان که تأسیس «مرکز نشر معارف اسلامی جهان» در قم مؤیدی بر این موضوع است.

وی خاطر نشان کرد: چهره فاخر علمی بسیاری در سطح جهان با قلم آیت‌الله موسوی لاری مسلمان و شیعه شدند و همین برای بزرگی عظمت وی کفایت می‌کند.

آیت‌الله ایمانی به ارتباطات صمیمانه آیت‌الله موسوی لاری با مقام معظم رهبری اشاره کرد و گفت: آن عالم فقید فردی واقعاً مطیع رهبری بود که از عمق جان با ولی امر مرتبط بود.

رئیس شورای فرهنگ عمومی فارس با اشاره به برخی از تألیفات آن عالم فقید گفت: کتاب‌های مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در ۵ قاره جهان منعکس و ترجمه شده و در اختیار همه گروه‌های اسلامی قرار دارد که بیانگر شخصیت جهانی آن عالم فقید است.

نماینده ولی فقیه در استان فارس با تأکید بر این که تألیفات مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری تنها مختص به مسلمانان نیست، اظهار کرد: آن عالم ربانی آثار ارزشمند خود را برای همه انسان‌ها ارسال کرد و به همین دلیل نوشته‌های او به زبان‌های مختلف زنده دنیا ترجمه شد.

وی تصریح کرد: خدمات علمی آیت‌الله موسوی لاری در حوزه‌های مختلف علوم انسانی نه فقط باعث رشد و تعالی شریعت اسلامی و مذهب عالی تشیع در اقصی نقاط عالم شد، بلکه موجبات تشرف جوانانی از مشتاقان و طالبان علم به اسلام شد.

آیت‌الله ایمانی گفت: تألیفات آن عالم ربانی اکنون در دانشگاه‌های بزرگ دنیا در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار گرفته و مطمئناً رهایی‌بخش انسان متمدن امروزی از قیود مادی است.

نماینده رهبر معظم انقلاب در فارس ابراز امیدواری کرد خداوند به برکت اهل بیت عصمت و طهارت (ع) به فرزندان و طلاب و روحانیان این دیار توفیق ادامه دادن راه آن مرحوم را عنایت فرماید.

دلسوز واقعی اسلام

همسر مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری با تصریح این‌که آن عالم ربانی سجایای اخلاقی برجسته‌ای داشت، گفت: آیت‌الله موسوی لاری واقعا دلسوز اسلام بود.

وی بهترین عامل در حفظ اتحاد مسلمانان شیعه و سنی در منطقه جنوب فارس را چه در زمان قبل و چه بعد از انقلاب را بر خورد خوب علمای این منطقه دانست و افزود: حفظ وحدت شیعه و سنی در این خطه مربوط به اکنون نیست، بلکه از پدر و اجداد ارث بردند؛ چنان‌چه پدر آن مرحوم آیت‌الله سیدعلی اصغر موسوی لاری نیز سال‌ها بر این امر مهم اهتمام ویژه داشت.

وی آیت‌الله موسوی لاری را ادامه‌دهنده راه اجداد خود توصیف کرد و گفت: آن عالم فقید شاید بیشترین کارها و روش‌ها در زندگی خود را از پدر الگوبرداری کرد و نقش بسیار پررنگی مرحوم پدرشان در تربیت و اخلاق او داشت.

همسر مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در ادامه سخنان خود به بخشی از تألیفات آن عالم فقید اشاره کرد و گفت: نخستین کتاب او «بررسی مشکلات اخلاق و روانی» بود که به‌صورت مقاله در نشریه مکتب اسلام چاپ می‌شد.

وی ادامه داد: بعد از سفری که آن مرحوم برای معالجه به آلمان داشت، با مشاهده اتفاقاتی در آن‌جا، دومین کتاب خود را با نام «سیمای تمدن غرب در اسلام» نوشت و سومین کتاب او نیز «رسالت اخلاق در تکامل انسان» بود که کتابی عرفانی است و از نظر تربیتی در درجه بالایی قرار دارد.

موسوی اضافه کرد: چهارمین کتاب آن عالم فقید، که در چهار جلد چاپ شد، «مبانی اعتقادات» نام دارد و پنجمین کتاب نیز تفسیر موضوعی قرآن به نام «حقایق پنهان در آیات قرآن» را تألیف کرد و به‌همین کتب متعددی به زبان‌های مختلف دنیا نوشت.

رئیس مؤسسه مکتب‌الزهرا(س) لارستان در بخش پایانی سخنان خود به تأکیدات مکرر همسر مرحوم خود اشاره کرد و گفت: آن عالم فقید پیوسته بر عبد خدا بودن تأکید داشت و همیشه از اطرافیان خود می‌خواست که این مهم را در تمامی رفتارهای خود پیاده کنند.

زهرای موسوی، همسر مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، با اشاره به خصوصیات همسر خود گفت: از سال ۱۳۴۵ که با آن عالم ربانی ازدواج کردم، بارزترین خصوصیتی که از وی سراغ دارم، در یک جمله می‌توان بیان کرد که ایشان واقعا دلسوز اسلام بود و با تمام وجود برای اسلام می‌سوخت.

وی با تأکید بر این‌که آن عالم ربانی دارای سجایای اخلاقی برجسته‌ای بود، افزود: مرحوم آیت‌الله موسوی لاری همیشه افسوس می‌خورد که چرا برخی از مردم از خدا دورند و مادیات دنیا موجب غفلت آنان می‌شوند.

موسوی تصریح کرد: سؤالی که بارها از آن مرحوم پرسیدم، این بود که چه چیزهایی انسان‌ها را به خداوند نزدیک می‌کند و آن عالم فقید پاسخ می‌داد که به تعداد انسان‌هایی که بر روی کره زمین زندگی می‌کنند، راه نزدیک شدن به خدا وجود دارد.

همسر مرحوم آیت‌الله موسوی لاری با بیان این‌که آن عالم فقید تربیت فرزندان را به عهده من گذاشته بود، اما پیوسته بر تربیت آن‌ها نظارت می‌کرد، افزود: اکنون نیز بحمدالله فرزندان صالحی را به جامعه تحویل داده است.

وی خاطر نشان کرد: بهترین عاملی که می‌توان در زمینه اخلاق نبوی آن عالم فقید بیان کرد، قدرت وی در جذب افراد حتی غیرشیعه به سوی خود و مکتب شیعه بود.

موسوی به عشق و ارادت مردم اهل تسنن نسبت به آن مرحوم اشاره کرد و گفت: پس از رحلت آیت‌الله موسوی لاری بسیاری از برادران اهل تسنن و علمای آنان از نقاط مختلف خطه لارستان و حتی کشورهای حاشیه خلیج فارس در مراسم تشییع وی شرکت کردند.

تلاش ویژه آیت‌الله موسوی لاری بر ایجاد وحدت میان شیعه و سنی

رئیس مؤسسه مکتب‌الزهرا(س) لارستان اظهار کرد: آن عالم ربانی همیشه تلاش می‌کرد تا میان اهل سنت و شیعه محبت و وحدت ایجاد کند و در مسیری قرار دهد تا اتحاد آن‌ها حفظ شود.

فقیه آشنا به زمان و پیشتان نهضت ترجمه فعال

مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری که در عمر با برکت خود علاوه بر نگارش کتاب‌های اخلاقی، با تأسیس «مرکز نشر معارف اسلامی» در راه گسترش و ترویج مفاهیم اسلامی در جهان تلاش کرد، به حق در زمره پیشتانان نهضت ترجمه فعال به‌شمار می‌رود.

محمدباقر خرمشاد، رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در یادداشتی ضمن گرامیداشت یاد و خاطره این عالم فقیه فرزانه تصریح کرد:

اینک در سوگ عالمی نشستیم که یاد و نام او از خاطره‌ها، اذهان و زبان‌های مخاطبان و تشنگان معارف اسلامی و مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) در سراسر جهان نمی‌رود؛ عالمی از تبار رسول خدا (ص) در زمره اولیای الهی که حیات حقیقی آنها به واسطه آثار و برکات وجودی‌شان برای همیشه در جان و جهان باقی خواهد ماند؛ چراکه عالمان، وارثان رسالت و امامت دین اکملند و مروجان اندیشه آزادی و عدالت و پاسدار انسانیت.

روحانی عالیقدر و نویسنده مجاهد، مرحوم آیت‌الله حاج سیدمجتبی موسوی لاری، عالمی پارسا بود که در خاندان علم و جهاد زاده شده و مبارزه با استعمار را از جد خویش، آیت‌الله‌العظمی سیدعبدالحسین لاری به ارث برده بود. او فقیهی آشنا به زمان بود که به تعبیر رهبر فرزانه انقلاب بی‌هیچ تظاهر و ادعا، یک تنه و بدون تکیه به این و آن، عمر و توان خود را مصروف گسترش آموزه‌های حیات‌بخش نبوی (ص) کرد و پرداختن به این وظیفه و کسب رضای الهی را وجهه همت خود ساخت.

او که در عمر با برکت خود علاوه بر نگارش کتاب‌های اخلاقی، با تأسیس «مرکز نشر معارف اسلامی» در راه گسترش و ترویج مفاهیم اسلامی در جهان تلاش کرد، به حق در شمار پیشتانان نهضت ترجمه فعال محسوب می‌شود.

رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در پایان این پیام خاطر نشان می‌کند: این سازمان با توجه به رسالت خود در زمینه ساماندهی ترجمه و نشر معارف اسلامی و علوم انسانی، یاد این عالم پیشگام در ترجمان ایده‌ها و آموزه‌های اسلام برای مخاطبان بین‌المللی را گرامی می‌دارد و ضمن عرض تسلیت این ضایعه مؤلمه به محضر حضرت ولی عصر (عج)، مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، مراجع عظام تقلید و حوزه‌های علمیه، از خداوند متعال برای آن مرحوم علو درجات و برای خانواده محترم و بازماندگان ایشان صبر جمیل و اجر جزیل را مسئلت دارد.

آثار آیت‌الله موسوی لاری بر طرف‌کننده ضعف‌های اعتقادی در برخورد با غیر مسلمانان

**آثار آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری
ضعف‌ها را در عرضه مسائل فرهنگی و
اعتقادی به غیرمسلمان و غیرفارسی زبان‌ها
برطرف می‌کند.**

فرزند آیت‌الله سیدمحمد محقق داماد می‌نگارد: دسترسی به سایت شما (آیت‌الله لاری) و کتبی که به زبان انگلیسی در اختیار گذاشته‌اید، برایم بسیار راه‌گشا شد. علاوه بر عمق و تناسب معارف و مطالب و ویژگی منحصر به فرد کتب آن عزیز، ترجمه‌های روان و حرفه‌ای مطالب بود، به صورتی که به راحتی می‌توانستم از آن‌ها حتی در یک بحث شفاهی استفاده کنم.

وی می‌نویسد: صمیمانه عرض کنم، ارزش و عظمت کار شما بر چشمانم گشوده شد و در عجبم که چنین کاری را که شاید از عهده یک سازمان عریض و طویل به زحمت برآید، با حداقل امکانات تا بدین سطح پیش برده‌اید. امیدوارم خداوند هر روز بر توفیقات شما بیفزاید.

وی آورده است: از باب مشارکت در امر خیر شاید بد نباشد جمع‌بندی خودم را از عرضه اسلام در این سرزمین برای شما به خلاصه‌ترین شکل ممکن عرض کنم. امیدوارم این مطالب برای ذهن دقیق و مطلع آن استاد ملال‌آور نباشد. حضرت آیت‌الله، چه قبل و چه بعد از وقایع ۱۱ سپتامبر، بلندترین صدا در آمریکا برای معرفی اسلام همان صدای اسلام وهایی و سلفی بوده و هست.

وی این‌گونه ادامه می‌دهد: امروز برای من هیچ واقعیتی از این تلخ‌تر نیست که چرا علمای شیعه نمی‌دانم به گمان حفظ وحدت یا مصلحتی دیگر از عقاید ضاله و رفتارهای غیر قابل دفاع این قوم تبری نمی‌جویند و جالب این‌جاست که سلفی‌ها در تکفیر اهل تشیع به خود تردید و ملاحظه‌ای راه نمی‌دهند.

محقق داماد می‌نویسد: چند ماه قبل یک ویدئوی ۴۸ دقیقه‌ای توسط گروه القاعده بر روی سایت‌های وابسته به آن‌ها قرار گرفت که در آن به زبان انگلیسی مردم آمریکا را به اسلام دعوت کرده بود. ای کاش شما این ویدئو را دیده باشید. بی‌تردید آن‌گونه که این قوم دنیا را به اسلام دعوت می‌کنند، برای اسلام از هر دشمنی بدتر است و تا امروز که چند ماه از این ماجرا می‌گذرد من نشنیدم که کوچک‌ترین حرکتی از ناحیه مراجع شیعه در نفی این بیان‌های ضاله انجام شده باشد.

وی خاطر نشان می‌کند: آیا واقعاً خطر وهابیت و عقاید سلفی از انحرافات روشنفکرانه کمتر است؟ اعتقاد قلبی من این است که اگر عقاید مذهب شیعه که بیش از هر آئین خدایپرستانه‌ای با عقل سلیم و زندگی خردمدارانه بشری همراه و هم‌زیست است، بدون هر گونه مباحثات و تعارف عرضه شود کثیری از مردمان حق جوی غرب «بیدخلون فی دین الله افواجا». اما امروز شاید ابتدا تکلیف نفی و تبری باشد از آن‌چه به عنوان اسلام عرضه شده و هیچ رابطه‌ای با اسلام علوی ندارد.

آن‌چه در این جستار می‌خوانید، سخنان آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد، از اساتید برجسته حوزه علمیه قم است که از کودکی با مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری در ارتباط بود و این متن نامه‌ای است که وی از مریلند، برای آیت‌الله لاری می‌نویسد و از اسلام در امریکا سخن می‌گوید.

آیت‌الله محقق داماد در ابتدای نامه خود می‌نویسد: چندی است در پی فرصت مناسبی هستم تا دقایقی مصدع اوقات شوم. این تصدیق دلیلی ندارد، مگر عرض ارادات و تشکر برای نعمتی که از جانب آن عزیز نصیب من شده است.

وی می‌افزاید: آشنایی من با تلاش سترگ شما در امر اشاعه مذهب شیعه و دین اسلام در سراسر جهان به خاطراتی از دوران کودکی بر می‌گردد. وقتی که به منزل علی آقا (سید علی‌اصغر موسوی لاری، فرزند آیت‌الله موسوی لاری) رفت و آمد می‌کردم، مشغولیت ایشان به ترجمه نامه‌هایی از اقصی نقاط دنیا کنجکاو می‌نمودم و برمی‌انگیخت.

وی هم‌چنین می‌نویسد: این خاطره در گوشه ذهن من بود تا دو سال پیش که به آمریکا آمدم. ماه‌های اول همانند همه بچه‌هایی که از خانواده‌ای مذهبی به دیار غرب می‌آیند، بزرگ‌ترین دغدغه من و خانواده‌ام این بود که ما چگونه می‌بایست در این جامعه زندگی کنیم و مشرب ما باید چه باشد.

وی در نامه خود آورده است: پس از آن که به تدریج رفت‌وآمد ما با همکلاس‌ها و بعضاً همسایه‌های غیرمسلمان شکل گرفت. من و همسرم با واقعیت بسیار تلخی روبرو شدیم و آن ضعف ما در عرضه فرهنگ و اعتقاد خود به غیرمسلمان و غیرفارسی‌زبان بود. شاید تا به حال هیچ چیز برای من در زندگی از این گران‌تر نیامده بود. خیلی از مواقع سؤال و مسئله‌ای که پیش می‌آمد، به طور کلی برای من جدید بود و بسیاری موارد در بیان فکر و عقاید به زبان انگلیسی و فرهنگ مناسب مخاطب ناتوان بودم.

لزوم اهتمام دستگاه‌های بین‌المللی به ترویج آثار

معاون قرآن و عترت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با تأکید بر این که تمامی آثار مرحوم آیت‌الله موسوی لاری مورد حمایت وزارت ارشاد قرار خواهد گرفت، گفت: چون نوع آثار وی در سطح بین‌المللی و به زبان‌های خارجی است، باید دستگاه‌های بین‌المللی نیز در جهت ترویج آثار او با یک اهتمام ویژه‌تری ورود پیدا کنند.

حجت‌الاسلام حمید محمدی، معاون قرآن و عترت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، با تصریح به این که در میان علما و روحانیان فردی مانند آیت‌الله موسوی لاری نمی‌شناسم، گفت: آن عالم ربانی ویژگی‌های بی‌نظیر و بی‌بدیلی داشت که از وی شخصیتی ممتاز و بی‌بدیل ساخته و فقدانش مصداق بارز این روایت است که «إذا مات العالم الفقیه ثلم فی الاسلام ثلمة لا یسدھا شیء؛ وقتی عالمی فقیه فوت کند در اسلام رخنه و حفره‌ای ایجاد می‌شود که هیچ چیزی نمی‌تواند جای آن را پر کند».

وی آیت‌الله موسوی لاری را قهرمان تبلیغات دینی در جهان اسلام دانست و گفت: آن عالم فقید قهرمان تبلیغ در عالم انسانیت بود و آثار ایشان که به زبان‌های مختلف ترجمه شد، در چهار اطلس بزرگ جهانی تأثیرگذاری بی‌نظیری داشت.

چهار حیطة اثرگذاری آثار آیت‌الله موسوی لاری

حجت‌الاسلام محمدی ادامه داد: نخستین اثرگذاری او، در اطلس شیعیان و پیروان مکتب اهل بیت(ع) بود که آثار او در این زمینه بسیار راهگشا، الهام‌بخش و برطرف‌کننده شبهات بود.

مشاور قرآنی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی اظهار کرد: یکی از ویژگی‌هایی که در آثار آیت‌الله موسوی لاری مشاهده می‌شود، این است که به هیچ عنوان جهت انتقال مطلب خود به مخاطب عجله به خرج نمی‌داد و با حوصله و طمأنینه، گام به گام و با شرح صدر مطالب خود را می‌نوشت و مخاطب را به آن مقاصدی که می‌خواست می‌رساند.

وی افزود: به همین لحاظ یکی از پرتأثیرترین آثاری که در جهان امروز توانست در تعمیق اندیشه‌های اهل بیتی و جلب به سمت این اندیشه‌های ناب و اسلام ناب مؤثر واقع شود، آثار وی بود.

حجت‌الاسلام محمدی دومین سطح تأثیرگذاری آیت‌الله موسوی لاری را در عالم اسلام و برادران اهل سنت برشمرد و گفت: او به عالم اسلام و برادران اهل سنت خدمات فراوانی کرد و برای این که آنان با معارف ناب اسلام و مکتب اهل بیت(ع) آشنا شوند، نقش مهمی ایفا کرد.

این مقام قرآنی گفت: اطلس سوم تأثیرگذاری وی بر اهل کتاب بود و آن مرحوم به شدت در اطلس اهل کتاب نفوذ داشت، به طوری که تعداد بسیاری از مسیحیان، یهودیان و زرتشتیان با مطالعه آثار وی به اسلام گرایش پیدا کردند و حقایق ناب الهی از بیان او به دست آوردند. وی اضافه

کرد: اطلس چهارم بسیاری از انسان‌های بودایی، هندو و... در سراسر جهان است که تحت تأثیر آثار مرحوم آیت‌الله موسوی لاری و اندیشه‌های او قرار داشتند.

نام «موسوی لاری» در بعضی اماکن از نام «ایران» شناخته شده‌تر است

حجت‌الاسلام محمدی خاطر نشان کرد: در ۳۰ سالی که در سطح جهان فعالیت‌های تبلیغی دارم، در بسیاری از اماکن، مرحوم آیت‌الله موسوی لاری مشهورتر از ایران بود و او را بیشتر می‌شناختند که چه کسی است تا کشوری مانند ایران و این‌ها همه به دلیل آثار و ارتباطات وی با مردم دنیا بود، حتی با بسیاری از زندانیان سطح جهان ارتباط داشت.

این مقام مسئول خاطر نشان کرد: آیت‌الله موسوی لاری در حقیقت مصداق بارز «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ...» همان کسانی که پیام‌های خدا را ابلاغ می‌کنند و از او می‌ترسند و از هیچ کس جز خدا بیم ندارند» (احزاب ۳۹) بود. آن عالم ربانی در انتشار اندیشه‌ها و افکار ناب اسلامی هیچ خوفی از هیچ کس جز خدا نداشت، لذا خداوند نیز اسباب توفیق را برای او فراهم کرد که در نهایت مکتوم بودن شخصیت او در ایران و مستوریت ابعاد فکری، اخلاقی و شخصیتی وی، عالی‌ترین سطح تأثیرگذاری در جهان را به خود اختصاص داده بود.

وی اظهار کرد: آثار وی به زبان فارسی چیزی نزدیک به ۲۰ اثر بود که گرچه زیاد نبود، اما به زبان‌های متعدد زنده دنیا ترجمه شد و با حمایت‌های خوبی که مردم خیر و مشتاقان تربیت فرهنگ اهل بیت از او می‌کردند، این آثار در سطح جهان منتشر می‌شد و توانست تأثیرگذاری خوبی در تمام نقاط دنیا داشته باشد.

حجت‌الاسلام محمدی با تأکید بر این که باید آثار آن مرحوم حداقل به ۴۰ زبان زنده دنیا ترجمه شود، گفت: با رفتن آن عالم ربانی، فصل توسعه آثار وی در سطح جهان باید گسترش یابد و ایجاد مراکزی که بتوانند کار وی را حمایت و پشتیبانی کنند تا وسیع‌تر شود، ضروری است. تمام آثار آیت‌الله موسوی لاری مورد حمایت و پشتیبانی وزارت ارشاد قرار می‌گیرد

وی در ادامه سخنان خود به ارائه راهکارهایی جهت ترویج و تبیین اندیشه‌های آیت‌الله موسوی لاری پرداخت و گفت: انتقال آثار آن عالم ربانی در قالب نرم‌افزارهای خیلی خوب در سطح جهان، آموزش غیرحضوری آثار آن مرحوم که توسط چند مؤسسه شروع شده و ارائه فعالیت‌های وی به صورت تدریس در اینترنت که اکنون نیز وجود دارد، اما باید رونق ویژه داشته باشد. فعال‌سازی شبکه‌های ماهواره‌ای جهت تبیین، ترویج و توسعه آثار وی و تدریس آثار آن عالم فقید از طریق این شبکه‌های تلویزیونی و... از جمله راهکارهای ترویج اندیشه‌های آن عالم فقید و ربانی است.

معاون قرآن و عترت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بیان کرد: رحلت این عالم فقید درست است که ضایعه و ثلمه بود، اما با راه‌اندازی مراکز تحقیقاتی که اقدامات وی را به شکل جدید تنظیم و در قالب‌های متنوع ارائه کند، می‌توان فقدان او را اندکی جبران کرد و از این طریق، باب جدیدی از حیات علمی و تبلیغی را از وی در جهان رقم زد.

حجت‌الاسلام محمدی اندیشه‌های مرحوم آیت‌الله موسوی لاری را در بسترهای مختلف، قرآنی، تاریخی، تحلیل‌های عقلانی و منطقی تقسیم‌بندی کرد و گفت: تمام آثار او مورد حمایت و پشتیبانی وزارت ارشاد قاعدتاً قرار خواهد گرفت، اما چون نوع آثار وی در سطح بین‌المللی و به زبان‌های خارجی است، باید دستگاه‌های بین‌المللی مانند سازمان ارتباطات و فرهنگ اسلامی، مجمع جهانی اهل بیت (ع)، جامعه المصطفی و مجمع جهانی تقریب مذاهب نیز جهت ترویج آثار او با یک اهتمام ویژه‌تری پیدا کنند.

معاون قرآن و عترت وزارت ارشاد خاطر نشان کرد: ما نیز در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جهت ترویج آثار وی تلاش می‌کنیم تا ان شاءالله بتوانیم آثار وی را به برخی از زبان‌های جدید ترجمه کنیم و همان‌طور که از قبل نیز انجام می‌دادیم، این آثار را در سطح جهان ترویج کنیم.

وی در پایان از متولیان امر درخواست کرد تا در نخستین فرصت ممکن جهت هماهنگی‌های لازم برای ترجمه و نشر آثار مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در جهان هماهنگی‌های لازم را داشته باشند تا بتوان برنامه‌ریزی‌های مناسبی در این زمینه انجام داد.

نوآوری در کار و پرهیز از شهرت طلبی

معاون فرهنگی و تربیتی جامعه‌المصطفی(ص)، ارتحال آیت‌الله موسوی لاری را صدمه‌ای بزرگ به حوزه تبلیغ دانست و با اشاره به ویژگی‌های شخصیتی وی تأکید کرد: نوآوری در کار و پرهیز از شهرت طلبی مهمترین ویژگی مرحوم موسوی لاری بود.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا صالح، معاون فرهنگی و تربیتی جامعه‌المصطفی(ص)، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران(ایکنا) با اشاره به جایگاه آیت‌الله موسوی لاری(ره) در نشر اندیشه‌های دینی اظهار کرد: ایشان از شخصیت‌هایی بود که تبلیغ و ابلاغ پیام قرآن و اهل بیت(ع) را به عنوان شاخصه برجسته‌ای در زندگی علمی فرهنگی خودشان تعریف کرده و به آن همت گمارده بودند.

وی افزود: آیت‌الله موسوی لاری(ره) یکی از افرادی است که می‌تواند برای بسیاری از اهل علم، مبلغان و نویسندگان و حتی اصحاب فرهنگ و دین یک الگوی مناسبی باشد.

معاون فرهنگی و تربیتی جامعه‌المصطفی(ص) تصریح کرد: طلاب حوزه‌های علمیه در حوزه تبلیغ، می‌توانند تلاش‌های این عالم مجاهد را الگوی خود قرار دهند؛ قطعاً در این حوزه یکی از ابعاد تبلیغی ایشان را اهتمام به عرصه بین‌الملل و فعالیت در سطح جهانی می‌دانم و فکر می‌کنم که شخصیت آن بزرگوار یک شخصیت جهانی بود.

این فعال فرهنگی و دینی عنوان کرد: همان‌طور که اسلام دینی جهانی است و هدف اسلام رساندن پیام دین و قرآن به جهان است، این بزرگوار نیز همواره در حال ابلاغ پیام اسلام از هر راه و روشی بود و در این مسیر نیز ویژگی‌های بسیار ممتازی داشت.

وی افزود: یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی ایشان، ادب، تواضع و متانت در دیدار با دیدارکنندگان بود؛ ایشان عادت داشت که همیشه ملاقات‌کنندگان و مردم را به شدت مورد احترام قرار می‌داد و برای مخاطبانش احترام فوق‌العاده‌ای قائل بود و برایشان نیز هیچ‌گاه تفاوتی نداشت و فرق نمی‌کرد که مخاطبشان در چه سطحی است؛ این خلق و خو و منش ایشان انسان را به یاد سیره پیامبر اکرم(ص) می‌انداخت که چگونه با عموم مردم با روی خوش و تواضع برخورد می‌کرد.

تبلیغ دین برای رضای خدا و بدون هیاهو، درس بزرگ این مرد الهی بود

وی تصریح کرد: یکی دیگر از ویژگی‌های ایشان، همت بلند و عزم قوی در کارها بود؛ وقتی در محل کار ایشان که تقریباً با محل زندگی‌شان یکی شده بود، حضور می‌یافتیم، اتفاقی داشتند که در آن نامه‌هایی از سراسر جهان رسیده بود و آن را بایگانی کرده بودند و با کشورهای بسیار زیادی ارتباط داشتند؛ ایشان کتاب‌های خود را برای آنها ارسال می‌کردند؛ کاری که ایشان یک نفره انجام می‌دادند، در حد یک سازمان علمی و تبلیغی بود.

صالح عنوان کرد: ایشان در عین این که کارهای بزرگی انجام داده بودند، اخلاص بسیار بالایی داشتند و کاملاً بدون سر و صدا و بدون تبلیغ و این که از کسی انتظار تبلیغ و تقدیر داشته باشند، این کار را انجام می‌دادند؛ ایشان کار تبلیغ دین را صرفاً برای رضای خدا انجام می‌دادند و این درس بزرگ این مرد الهی بود؛ به همین دلیل بود که به دلیل اخلاص بالا، خداوند نفوذ کلمه و تأثیر گذاری فوق‌العاده‌ای در کارهای تبلیغی ایشان قرار داده بود.

وی با بیان این مطلب که بسیاری از مستبصرین با مطالعه کتب ایشان به اسلام گرایش پیدا کرده بودند،

حیات این بزرگان علاوه بر تجلیل، این موفقیت‌ها برای مردم و جوانان گفته شود تا بتوانیم حداقل در سال‌های آینده چندین نفر مثل ایشان را در حوزه و دانشگاه و علم و فرهنگ این کشور تربیت کنیم که ادامه‌دهنده راه و مسیر ایشان باشند.

وی تصریح کرد: خبر رحلت ایشان بسیار تأثیرانگیز بود و چه بهتر است که وقتی در کنار این چهره‌ها هستیم و در زمان حیات هستند، دچار غفلت نشده و از نورانیت آن‌ها غافل نباشیم، ولی همیشه رسم است که با فقدان این بزرگواران تازه مردم با ابعاد مختلف شخصیتی و علمی این بزرگان آشنا می‌شوند.

وی یکی از شاخص‌های تبلیغی مرحوم آیت الله موسوی لاری را تلاش ایشان در جهت پاسخ‌گویی به شبهات و نیازهای جهانی دانست و گفت: بسیاری از کتب ایشان پاسخ به نیازها و شبهات جهانی بود و این هم برای محققان و دانشمندان و نویسندگان ما نقطه‌الگویی است که تألیفاتشان باید حتماً یک خلأ و نیاز را پاسخ دهد و به تکرار مکررات در پژوهش‌ها نپردازند و نوآوری و خلاقیت داشته باشند.

گفت: بسیاری از مسلمانانی که اسلام را قبول کرده بودند، با مطالعه کتب ایشان به اسلام و تشیع تمایل و تشریف پیدا کرده بودند و این نشان می‌دهد که اگر کسی برای خدا حرکت کند، خداوند این گونه به وی جاذبه و عزت می‌دهد.

نقش برجسته آیت الله موسوی لاری در معرفی تشیع و گسترش مکتب اهل بیت (ع) در جهان

وی عنوان کرد: ایشان با مترجمان مختلفی در ارتباط بودند و با طلاب جامعه المصطفی (ص) همکاری جدی داشتند و نماینده‌های خارج از کشور این جامعه استفاده‌های بسیاری از کتب ایشان می‌کردند؛ ایشان با مترجمانی هم کار می‌کردند که به شکل شخصی کتب ایشان را به زبان‌های مختلف ترکی، ملایو، چینی و ده‌ها زبان دیگر ترجمه می‌کردند؛ حتی برخی از کتب ایشان در آمریکا در زندان‌های آنجا به دست افراد رسیده بود و بالاخص سیاه‌پوستان در زندان‌های آمریکا با مطالعه این کتب اسلام را پذیرفته بودند.

صالح گفت: کتب ایشان بیشتر در حوزه تفسیر و اصول اعتقادات و کلام اسلامی بود و معارف اسلامی در قالب این کتاب‌ها به جهان معرفی شده بود. ایشان نقش برجسته‌ای در معرفی تشیع و گسترش مکتب اهل بیت (ع) در جهان داشتند و جای ایشان به عنوان یک ستاره پرفروغ در عرصه بین‌المللی به شدت خالی است.

وی اظهار کرد: اخلاص و دوری از شهرت‌طلبی، از دیگر ویژگی‌های ایشان بود و به همین دلیل است که مردم از شخصیت ایشان اطلاعی نداشتند و البته این مسئله ضعف بزرگی محسوب می‌شود، زیرا امثال ایشان باید برای حوزویان و دانشگاهیان ما یک الگو باشند و باید با مردم و جوانان با مشاهده رفتارهای شخصی و علمی و عملی ایشان هر چه بیشتر خود را با این الگو وفق دهند.

معاون جامعه
المصطفی (ص) عنوان
کرد: باید در زمان

بهره‌ای پاک از کوثر دین برای تشنه‌کامان جهان

چه انسان‌ها که تشنه‌کامانه به دنبال چشمه زلال گفتار آیت‌الله موسوی لاری بودند که از کوثر دین سیراب شده بود و خوشه‌چین خرمن اهل بیت(ع) بود و بدون واسطه و بدون این که دچار آلودگی‌های نفسانی شود، آن بهره را از سرچشمه اصلی می‌گرفت و به کام تشنه‌کامان می‌چشانید.

و خوشه‌چین خرمن اهل بیت(ع) بود و بدون واسطه و بدون این که به آلودگی‌های نفسانی آلوده شود، آن آب و بهره را با جان پاک خود از سرچشمه اصلی می‌گرفت و به تشنه‌کامان می‌چشانید.

این استاد حوزه و دانشگاه با ابراز تأسف از ناشناخته ماندن آیت‌الله موسوی لاری برای عموم مردم و حتی حوزه‌های علمیه، اظهار کرد: آیت‌الله موسوی لاری حق بزرگی هم به گردن حوزه‌های علمیه و هم به گردن رسانه‌های تبلیغاتی ما دارد؛ رسانه‌هایی که به جای در بوق و کرنا کردن نام بعضی از هنرپیشگان روزگار ما و کوبیدن بر طبل چنین تبلیغاتی، امروز باید از خجالت و شرم آب شوند که چرا چهره خورشیدگونه‌ای مانند مرحوم آیت‌الله موسوی لاری را در پس پرده‌ها نگه داشتند و امروز در برابر این وظیفه سنگین مطمئناً همه ما خجالت زده‌ایم.

نقویان با اشاره به این که آیت‌الله موسوی لاری شخصیتی بسیار کنوم و مکتوم بود، بیان کرد: فراوان اتفاق افتاده بود که بعضی از افراد که معلوم هم نبود تا چه حد از سر احساس تکلیف و وظیفه می‌آمدند تا از ایشان اسمی و آدرسی و فیلمی و صحنه‌ای را پخش کنند، ایشان گاه حتی با تندی‌های تصنعی با آن‌ها برخورد می‌کرد تا خود را آلوده به این مسائل نکنند. لذا در یک گوشه خلوت و انزوا کتاب‌هایی نوشت، مطالبی را از قرآن و روایات اهل بیت(ع) با آن نگاه دقیق و نقادانه خود به رشته‌های تحریر کشید و از شمش طلای سخن قرآن و معصومین(ع) در کارگاه جان خود جواهراتی ساخت و بر دل و دست جان آدمیان نشانند که امروز در بسیاری از کشورها من خبر دارم که گروه‌هایی شیعه و مسلمان شده‌اند و حتی اسم خود را «شیعه موسوی لاری» گذاشته‌اند و خود جناب ایشان یک وقتی این مطلب را با خنده ملیحی برای من می‌فرمود که خوف این دارم یک وقتی این کار فرقه‌گرایی شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین ناصر نقویان، مدرس حوزه و دانشگاه، با اشاره به سابقه آشنایی خود با مرحوم آیت‌الله موسوی لاری اظهار کرد: بیش از ۱۰ سال با آیت‌الله موسوی لاری مرتبط بودم و ایشان هم لطف و عنایت ویژه‌ای به بنده داشتند. با پاره‌ای از زحمات و فعالیت‌های خالصانه ایشان آشنا بودم و باید گفت که همچنان که در پیام تسلیت رهبر معظم انقلاب راجع به ارتحال ایشان آمده است، مرحوم آیت‌الله موسوی لاری شخصیتی بسیار کم‌نظیر بود؛ هم از جهت اخلاق و معرفت بالای عرفانی‌ای که داشتند و هم از جهت خلوص و صفای باطنی که در وجود ایشان موج می‌زد.

نقویان با اشاره به نکوداشتی که دو سال پیش در قم، توسط جامعه المصطفی(ص) با عنوان «خلوص کامیاب» برای ایشان برگزار شد، خاطر نشان کرد: این عنوان به انسانی اشاره دارد که در اخلاص و صفای باطن به حدی می‌رسد که تمام موقفیت‌هایش مرهون خلوص و صفای قلب ایشان بود.

وی عنوان کرد: آیت‌الله موسوی لاری به‌دور از هیاهو‌هایی که متأسفانه امروز در حال تبدیل کردن جامعه ما به مرداب است، در یک گوشه خلوت و با یک احساس تکلیف الهی و آسمانی مشغول تبلیغ و ترویج و کاشتن بذره‌های اصلاح‌شده دین مبین در زمین دل‌های انسان‌هایی بود که در سراسر گیتی خبر آمادگی آنان به او می‌رسید و او سر از پا نشناخته، هر طور که بود، از ورای هزاران کیلومتر، صدا و ندای این مکتب آسمانی را به گوش دل آن انسان‌ها می‌رساند و محصول این تلاش خالصانه، ارتباط انسان‌هایی از بیش از ۱۱۰ کشور دنیا، با مرکز نشر معارف اسلامی در جهان است که توسط مرحوم آیت‌الله لاری پایه‌گذاری شده بود.

نقویان با اشاره به نامه‌هایی که از نقاط مختلف دنیا به این مرکز ارسال می‌شد، گفت: خود من بخشی از این نامه‌ها را هم در لار و هم در مرکز قم ملاحظه کردم و دیدم که انسان‌ها چه تشنه‌کامانه به دنبال آن چشمه زلال گفتار ایشان بودند که از کوثر دین سیراب شده بود

تربیت مدرس تهران که بنده هم حضور داشتیم، اذعان و اعتراف کرد که با نوشته‌های آقای موسوی لاری مذهب شیعه را پذیرفته است و امثال این انسان‌های بزرگ و فرزانه در سراسر دنیا مکاتباتی با ایشان داشتند.

وی افزود: یکی از مکاتبات ایشان با پرنس چارلز، ولیعهد انگلستان است که در کتابی انتشار پیدا کرده است که شامل نامه‌هایی است که به مرکز نشر معارف اسلامی ارسال شده و حکایت از اشتیاق آنان برای ادامه این مکاتبات با ایشان دارد. همچنین می‌توان به ارسال ترجمه‌ای از صحیفه سجادیه برای پاپ فقید ژان پل دوم توسط ایشان اشاره کرد که بسیار مورد توجه قرار گرفته بود و در نامه‌ای که برای تشکر فرستاده بودند، اظهار کرده بودند که ما تاکنون کتابی به این شورانگیزی و عظمت در دیالوگ و مکالمه با خداوند ندیده بودیم.

نقویان در پایان خاطر نشان کرد: همه این غبارروبی‌ها از چهره زیبای اسلام، مرهون زحمات و خدمات بی‌شائبه و خالصانه و خلوت‌گزینانه ایشان بود که امیدوارم خداوند به ما این توفیق را بدهد که حداقل بتوانیم بخشی و گوشه‌ای از زحمات این مرد بزرگ را به جهان تشیع بشناسانیم و دیگران را هم تشویق کنیم که در این راه اگر گامی بردارند، «إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ؛ خدا پاداش نیکوکاران را ضایع نمی‌کند» (توبه/۱۲۰).

وی اضافه کرد: بسیار بودند جان‌های شیفته‌ای که از کشورهای مختلف دنیا به ایران می‌آمدند و مشتاق زیارت این مرد بودند و وقتی که آن بی‌تکلفی و تواضع و فروتنی ایشان را بیش از آن چه که در نوشته‌های ایشان متجلی بود، می‌دیدند شیفته و شیدای این مرد می‌شدند.

نقویان با ابراز تأسف از این که این جان آتشین و این چهره درخشان امروز دیگر در بین ما نیست، تأکید کرد: وظیفه ما امروز بیش از زمان حیات ایشان معرفی این شخصیت و نشان دادن زحماتی است که هیچ سرسوزنی از امکانات دولتی و سیاسی بهره نبرد، اما هزارها برابر بیش از مدعیان توانست برای تبلیغ و ترویج این دین مبین بکوشد و همان خلوص و صفای ایشان به انضمام هوشمندی و زیرکی به ضمیمه دنیاشناسی و جامعیت علمی ایشان، از این شخصیت چهره‌ای ساخت که امروز مردم حقیقت‌جوی دنیا کاملاً او را می‌شناسند و از محصولات زحمات ایشان بهره‌مند شده‌اند.

این استاد حوزه و دانشگاه از پروفسور حامد الگار به عنوان یکی از افرادی که با آثار آیت‌الله موسوی لاری به اسلام و تشیع گرویده است، نام برد و گفت: حامد الگار که برای اساتید دانشگاه‌های آمریکا شخصی کاملاً آشناست، توسط کتاب‌های ایشان به تشیع روی آورد و چند سال پیش نیز که به ایران آمد خدمت ایشان شرفیاب شد و در یکی از سخنرانی‌هایش در دانشگاه

منطق و برهان قوی در آثار

آثار آیت‌الله موسوی لاری از منطق و برهانی قوی برخوردار بوده و عالمانه و اندیشمندانه نوشته شده است و مخاطب دنیای امروز آن‌ها را می‌پذیرد؛ مجموعه تألیفات ایشان نیز منحصر در دو محور اعتقادات و اخلاقیات است که به صورت کلاسیک، برهانی و عالمانه نوشته شده‌اند.

در دو محور اعتقادات و اخلاقیات است؛ مانند کتاب «مبانی اعتقادات در اسلام» که در مجموعه چهار جلدی از توحید تا معاد را به صورت کلاسیک، برهانی و عالمانه نوشته‌اند.

سیدعلی اصغر موسوی لاری افزود: به عنوان نمونه، زمانی که با پرفسور حامد الگار در هتل اوین ملاقاتی داشتیم، از ایشان پرسیدم که چرا از بین این همه آثار ارزنده در مقوله اعتقادات، کتاب آیت‌الله موسوی لاری را برای ترجمه برگزیدید؟ او گفت: «بین کتب اعتقادی نوشته شده، ضمن تقدیر و احترام به تمام آن‌ها، نوشته آیت‌الله موسوی لاری از منطق و برهانی قوی برخوردار است که عالمانه و اندیشمندانه نوشته شده است و مخاطب دنیای امروز آن را می‌پذیرد».

این استاد دانشگاه در ادامه به آثار اخلاقی آیت‌الله موسوی لاری اشاره کرد و گفت: در زمینه اخلاق نیز می‌توان به دو اثر ایشان؛ یعنی «رسالت اخلاق در تکامل انسان» یا «بررسی مشکلات اخلاقی و روانی» اشاره کرد که با توجه به زمان تألیفش هنوز یک کتاب زنده محسوب می‌شود؛ این اثر سال‌های قبل از انقلاب در دهه ۴۰ شمسی نگاشته شده است، ولی اثربخشی آن هنوز در جامعه نمود دارد.

موسوی لاری در ادامه، گفته پدر را ضمیمه سخنان خود کرد و گفت: ایشان زمانی که تمجیدی از آثار ایشان مثل «بررسی مشکلات اخلاقی و روانی» شد، پاسخ دادند: «من قلم جداگانه، تألیف خاص و یا اظهار نظر شخصی نداشتم، آن‌چه را که اهل بیت(ع) در تربیت‌های اخلاقی و انسانی ارائه کردند، جمع‌آوری کرده‌ام».

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلی اصغر موسوی لاری، فرزند ارشد آیت‌الله موسوی لاری، اظهار کرد: در رابطه با شخصیت آیت‌الله موسوی لاری نه با تعصب خونی و رابطه فرزند و پدری، بلکه به عنوان کسی که در محضر ایشان تلمذ کرده‌ام، باید بگویم ایشان انسانی دل‌سوخته شریعت بود و از مجموع تکالیفی که خداوند متعال به عهده یک مبلغ دینی قرار داده است، وظیفه‌شناس بود و نسبت به فحوای آیه شریفه «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ...؛ کسانی که پیام‌های خدا را ابلاغ می‌کنند» (احزاب/۳۹)، اهتمام بسیار جدی‌ای داشت.

این مدرس دانشگاه گفت: تأکید آیت‌الله موسوی لاری بر این مسئله به خاطر آن بود که گروهی به این شریعت را سعادتمند می‌دانست و با تأسی به رسول خدا(ص) که مجموعه بعثت خود را در «انی بعثت لاتمم مکارم الاخلاق» خلاصه کرده‌اند، در واقع تمام تلاش ایشان در این زمینه، ترویج انسانیت و اخلاق انسانی در جامعه بود و آن را مهم‌ترین هدف هر مبلغ می‌دانست.

جامعه شتاب‌زده امروز که به هر حال مملو از پیشرفت‌های تکنولوژیک است، در عین حال فقر فرهنگی و اخلاقی آزارش می‌داد و این کاستی برای او جانکاه بود. در چنین شرایطی این مسئله را آیت‌الله موسوی لاری دریافته بود که هرچه پرچم توحید را برافراشته‌تر کنیم و به تربیت انسان‌ها در سایه مکتب پر بار و غنی اسلام بپردازیم، خدمت بزرگی به مردم است، حال این مردم از هر گروه، قشر و دسته‌ای که می‌خواهند باشند.

فرزند آیت‌الله موسوی لاری افزود: این مسئولیت‌پذیری، ایشان را حتی برای یک انسان آفریقایی و اروپایی هم دل‌سوخته کرده بود. ایشان معتقد بود آن‌ها هم انسان‌هایی هستند که باید تشنگی‌شان سیراب شود. این جنبه‌های مهم شخصیت ایشان بود از آن نظر که اهتمام به امر تبلیغ داشتند و نزدیک سی سال بر این امر تأکید کرده‌اند.

وی در ادامه سخنانش در رابطه با آثار ایشان گفت: از نظر آثار، همان‌طور که می‌دانید، مجموعه تألیفات ایشان منحصر

نمونه‌ای از تأثیر آثار آیت‌الله موسوی لاری بر افراد

این استاد دانشگاه تأکید کرد: آن شخص با مطالعه کتاب «بررسی مشکلات اخلاقی و روانی» که در غرب با عنوان Youth and Morals (جوانان و اخلاق) به چاپ رسیده است، به این بهبود دست یافت. این نمونه‌ای از اثراتی است که کم و بیش در نامه‌های موجود در مؤسسه ایشان می‌بینیم. در مجموع باید بگوییم اهتمام ایشان برای این هدف والا خوشبختانه با یاری خداوند متعال به ثمر رسیده و این مشوق ایشان شده بود که تا با حال کسالت و توانایی جسمی کم، فعالیت کند و همین امر ایشان را سر پا نگه می‌داشت.

وی در پاسخ به این سؤال که قوت قلم ایشان را در چه می‌بینید؟ تصریح کرد: از نظر بنده براساس تعلیماتی که در حیطه فرهنگ اسلامی آموختم، از باب «سَوِّزْ كَيْهَمُ وَيَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ...»؛ پاکشان گرداند و کتاب و حکمت بدیشان بیاموزد» (جمعه ۲/۷)، مرحله تزکیه قبل از تعلیم است. من حس می‌کنم بعد معنوی و دل‌سوخته بودن نسبت به شریعت و تزکیه نفسی که آیت‌الله لاری داشته، قطعاً تأثیری در توانایی قلمی ایشان دارد و این را ما در آثار بزرگانی از علما دیده‌ایم؛ مانند شهید اول که در زمانی دور به شهادت رسیده، اما همچنان آثارش جزء درس‌های حوزه امروز است. این نکته‌ای مهم است.

وی در پایان سخنانش خاطرنشان کرد: ویژگی دوم شخصیتی ایشان، زمان‌شناسی بود؛ ایشان مقتضیات زمان و مکان را شناخته و روزآمد و با توجه به نیازهای جامعه امروز قلم می‌زد و پاسخ‌ماندگاری آن آثار، تزکیه‌ای است که ایشان داشت. به هر روی، آیت‌الله موسوی لاری انسان فرهیخته و دل‌سوخته‌ای بود که زندگی‌اش را صرف برپا کردن پرچم توحید در سرار جهان کرده بود و این را نه از جهت رابطه فرزندی، بلکه از جهت یک شاگرد و شخصی که به عنوان طلبه در محضر ایشان بودم، عرض می‌کنم.

وی در ادامه اشاره‌ای کوتاه به فصول کتاب «بررسی مشکلات اخلاقی و روانی»، نوشته آیت‌الله موسوی لاری کرد و گفت: این کتاب بیماری‌های روحی را تقسیم‌بندی می‌کند و حسد، تکبر، غرور و ... را به عنوان سرفصل قرار داده و درمان این بیماری‌ها را نیز که خیلی‌ها به دنبال آن هستند، عنوان کرده است.

حجت‌الاسلام موسوی لاری در ادامه سخنانش، نمونه‌ای از تأثیر این کتاب را بیان کرد و افزود: در نامه‌ای که از کشورهای آفریقایی رسیده بود، شخصی خطاب به پدر نوشته بود: «دوست من در یکی از بیمارستان‌ها به علت مشکلات روانی بستری بود و با داروهای مختلفی هم دست به درمان زد که اثری نداشت. شخصی پیش او رفت و گفت حالا که از مواد شیمیایی و دارویی به جایی نرسیدی، کتابی را به تو معرفی می‌کنم تا با خواندن آن آرام بگیری؛ زیرا من با خواندن آن آرام گرفتم. شخص بیمار بعد از یکی دو روز از خواندن این کتاب (بررسی مشکلات اخلاقی و روانی) به صورتی بهبود یافته بود که پزشکان تعجب می‌کردند که چه آرامشی بدون دارو به او رسیده است».

تأثیر ترجمه آثار آیت‌الله موسوی لاری در معرفی تشیع به غرب

ترجمه آثار مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در زمینه مبانی اعتقادی به زبان انگلیسی، در شناساندن تشیع به جهان غرب تأثیر بسیار زیادی داشته است؛ زمانی در دانشگاه‌های غرب کتاب‌های ایشان تنها منابع انگلیسی زبانی بود که اساتید، دانشجویان را به آن ارجاع می‌دانند.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدسعید بهمن‌پور، معاون پژوهشی مرکز اسلامی انگلیس، مدیر سابق کالج اسلامی لندن و مترجم مقالات مرحوم آیت‌الله لاری به زبان انگلیسی اظهار کرد: آیت‌الله موسوی لاری شخصیتی شناخته شده در امر تبلیغ و ترویج منطقی دین اسلام بود. ایشان توجه ویژه‌ای به نشر عقاید اسلامی در کشورهای خارجی به زبان انگلیسی و دیگر زبان‌ها داشت؛ به طوری که شاید بتوان گفت که همه کتاب‌های ایشان به زبان انگلیسی ترجمه شده و اخیراً نیز کار ترجمه مجموعه مقالاتی از ایشان با همکاری بنده در انگلیس اتمام یافته و به چاپ رسیده است.

وی افزود: نکته‌ای که در مورد آیت‌الله موسوی لاری بسیار قابل توجه بود، این بود که ایشان بسیار بر صحت و دقت ترجمه‌ها تأکید و اصرار داشت که ترجمه‌ها به تأیید و تصحیح چند نفر برسد و خود ایشان معمولاً شخصاً این مسائل را پیگیری می‌کرد و وسواس و دغدغه خاصی برای ارائه برگردانی صحیح و دقیق از کتاب‌هایشان داشت تا کلام بدون نقص به مخاطب انگلیسی‌زبان و دیگر زبان‌ها منتقل شود.

حجت‌الاسلام بهمن‌پور ادامه داد: ترجمه آثار ایشان در زمینه شناخت خدا، معاد، امامت و به طور کلی مبانی اعتقادی اسلامی به زبان انگلیسی، در شناساندن تشیع به جهان غرب تأثیر بسیار زیادی داشته است؛ زمانی در دانشگاه‌های غرب تنها کتاب‌هایی که وجود داشت و از سوی اساتید به عنوان کتب شیعی مرجع به دانشجویان مسلمان معرفی می‌شد، فقط کتاب‌های مرحوم موسوی لاری بود. البته الان اوضاع تغییر کرده، کتاب‌های بیشتری در این زمینه ترجمه و چاپ شده ولی من به خاطر دارم زمانی بود که در زمینه معادشناسی، امام‌شناسی و مانند آن، فقط کتاب‌های آیت‌الله موسوی لاری به زبان انگلیسی وجود داشت که ما می‌توانستیم بر اساس آن در دانشگاه‌ها تدریس کنیم.

مسئله‌ها به کار برده است.

وی ادامه داد: نکته دیگر این که آیت‌الله لاری خودشان به تنهایی به اندازه یک سازمان در ایران کار می‌کرد؛ چه آن وقت که در لار بود و چه زمانی که در قم به سر می‌بردند. من یک‌بار به منزل ایشان رفته بودم، منزل ایشان مانند یک سازمان بود، چندین اتاق داشت، آرشیوهای متعدد و برای هر کشوری یک آرشیو جداگانه و شاید هزاران نامه از سرتاسر دنیا برای ایشان آمده بود که ایشان پس از ترجمه، برای همه این‌ها پرونده درست کرده و همه آن‌ها را جواب داده بود و برای همه آن‌ها، کتاب ارسال می‌کرد، بدون این که از بودجه دولتی استفاده کند، به صورت خیرخواهانه همه این کارها را از بودجه شخصی انجام می‌داد و باید اذعان کرد که ایشان به تنهایی از بسیاری از سازمان‌ها، در امر ترویج اسلام موفق‌تر بودند.

معاون پژوهشی مرکز اسلامی انگلیس در ادامه توضیح داد: «حامد الگار»، استاد مطالعات اسلامی و زبان فارسی دانشگاه برکلی در ایالت کالیفرنیا، آمریکا، مترجم آثار ایشان به زبان انگلیسی بود.

وی افزود: حدود ۱۵ سال پیش، نامه‌ای از حامد الگار دیدم که خدمت خود آقای موسوی لاری نوشته بود با این مضمون که من به برکت ترجمه کتاب‌های شما از ماه رمضان امسال همه اعمالم را بر طبق فقه جعفری انجام دادم و شیعه شدم. این نشان می‌دهد که چطور یک نفر که در آمریکا زندگی می‌کند و استاد دانشگاه و جزء قشر فرهیخته است، تحت تأثیر معنویت و عقلائیات کتاب‌های آیت‌الله لاری قرار گرفته بود.

وی ادامه داد: ترجمه کتاب‌های اسلامی انگلیسی در ادامه تأکید کرد: علت مورد توجه قرار گرفتن آثار ایشان بین مسلمانان خارج از کشور و نیز غیرمسلمانان، این است که ایشان مسائل را به صورت منطقی و معقول پاسخ می‌گفت و معمولاً مسائل شبهه‌ناک و سؤال‌برانگیز را انتخاب می‌کرد و در مورد هر کدام مقاله‌ای روشن و شفاف می‌نوشت. مثلاً در مورد حقوق زن و در مورد مسائل دیگر اسلامی که معمولاً هم توسط مسلمانان و هم غیرمسلمانان مورد سؤال هستند، ایشان آثار خود را به صورت بسیار منطقی و معقول به رشته تحریر در می‌آورد تا اذهان مردم را روشن کند و این مسئله یکی از علل موفقیت ایشان بود.

وی گفت: مرحوم آیت‌الله موسوی لاری انگیزه بسیار بالایی برای معرفی و انتقال معارف اسلامی داشت و می‌توان گفت که انگیزه ایشان برای انتشار این مطالب به زبان‌های مختلف در جهان منحصر به فرد بود و با وجود این که ایشان از همان ابتدای جوانی با بیماری‌های مختلفی دست‌وپنجه نرم می‌کرد، اما هرگز از تلاش‌های خود دست برنداشت.

بهمین پور گفت: شاید اگر هر کس دیگری با این کسالت‌ها - مخصوصاً این اواخر که بیماری کلیوی داشتند - درگیر بود، فکر می‌کرد که دیگر هیچ وظیفه‌ای ندارد، اما ایشان با وجود این بیماری، دست از تلاش بر نمی‌داشت. آیت‌الله لاری پس از سفرهایی که به آلمان و آمریکا داشته و با غیرمسلمانان و فرهنگ غرب برخورد کرد، تأثیر زیادی پذیرفت و این سفرها انگیزه قوی در ایشان ایجاد کرده بود تا آموزه‌های اسلام را در سرتاسر جهان منتشر کند.

معاون پژوهشی مرکز اسلامی انگلیس در ادامه توضیح داد: «حامد الگار»، استاد مطالعات اسلامی و زبان فارسی دانشگاه برکلی در ایالت کالیفرنیا، آمریکا، مترجم آثار ایشان به زبان انگلیسی بود.

حامد الگار متخصص تاریخ اسلام، تشیع، تاریخ انقلاب اسلامی و امام خمینی(ره) است و پیش از شروع ترجمه کتاب‌های آیت‌الله موسوی لاری مسلمان شده و پیرو مذهب اهل سنت بود.

وی افزود: حدود ۱۵ سال پیش، نامه‌ای از حامد الگار دیدم که خدمت خود آقای موسوی لاری نوشته بود با این مضمون که من به برکت ترجمه کتاب‌های شما از ماه رمضان امسال همه اعمالم را بر طبق فقه جعفری انجام دادم و شیعه شدم. این نشان می‌دهد که چطور یک نفر که در آمریکا زندگی می‌کند و استاد دانشگاه و جزء قشر فرهیخته است، تحت تأثیر معنویت و عقلائیات کتاب‌های آیت‌الله لاری قرار گرفته بود.

حجت‌الاسلام بهمن پور گفت: شاید ما در حال حاضر در زمینه ترجمه کتاب‌های اسلامی به زبان انگلیسی چیزی هم‌تراز کتاب‌های آیت‌الله موسوی لاری که توسط حامد الگار ترجمه شده، نداریم و آن به خاطر کتاب‌های ارزشمند ایشان و از سوی دیگر به خاطر ادبیات بسیار قوی و دانشگاهی است که مترجم در نگارش این کتاب‌ها به کار برده است.

وی ادامه داد: نکته دیگر این که آیت‌الله لاری خودشان به تنهایی به اندازه یک سازمان در ایران کار می‌کرد؛ چه آن وقت که در لار بود و چه زمانی که در قم به سر می‌بردند. من یک‌بار به منزل ایشان رفته بودم، منزل ایشان مانند یک سازمان بود، چندین اتاق داشت، آرشیوهای متعدد و برای هر کشوری یک آرشیو جداگانه و شاید هزاران نامه از سرتاسر دنیا برای ایشان آمده بود که ایشان پس از ترجمه، برای همه این‌ها پرونده درست کرده و همه آن‌ها را جواب داده بود و برای همه آن‌ها، کتاب ارسال می‌کرد، بدون این که از بودجه دولتی استفاده کند، به صورت خیرخواهانه همه این کارها را از بودجه شخصی انجام می‌داد و باید اذعان کرد که ایشان به تنهایی از بسیاری از سازمان‌ها، در امر ترویج اسلام موفق‌تر بودند.

بهمین پور گفت: اخیراً هم ایشان دو مقاله دیگر به مرکز

اخلاص در عمل و تأکید بر مباحث توحیدی در نظر

حجت‌الاسلام سیدعماد موسوی لاری، فرزند مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، در مورد ویژگی‌های شخصیتی پدر خود گفت: یکی از خصلت‌های بارز ایشان اخلاص در کار و عمل بود و دیگر ویژگی برجسته ایشان تأکید همواره بر مباحث توحید و خداشناسی.

حجت‌الاسلام و المسلمین سیدعماد موسوی لاری، فرزند مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، با اشاره‌ای به مراحل و مقاطع اصلی زندگی آیت‌الله موسوی لاری اظهار کرد: ایشان متولد ۱۳۱۴ در شهر لار بودند و دوران تحصیل ابتدایی را در همان شهر و مقدمات دروس علوم حوزوی را نزد مرحوم پدرشان، آیت‌الله سیدعلی اصغر لاری گذراندند و پس از آن به قم مهاجرت کرده و از محضر درس آیت‌الله العظمی بروجردی و آیت‌الله شریعتمداری و مرحوم امام خمینی(ره) و دیگر اساتید حوزه بهره‌مند شدند.

وی با اشاره به آغاز بخشی از فعالیت‌های ایشان از سال ۱۳۵۵ گفت: ایشان در سفری استعلاجی که در این سال به آلمان داشتند، متوجه می‌شوند که در آن جا سؤالات و پرسش‌های زیادی در مورد شناخت حقیقت اسلام وجود دارد.

همچنین در همان جا تصمیم می‌گیرند که دست به مقایسه‌ای میان تمدن اسلامی و تمدن غربی بزنند و دستاوردی از این سفر تنظیم کنند که به نام «اسلام و سیمای تمدن غرب» منتشر و به سه زبان انگلیسی، آلمانی و فرانسه نیز ترجمه شد.

سیدعماد موسوی لاری افزود: همین امر انگیزه‌ای برای ایشان ایجاد کرد که مباحث ایدئولوژیک و اعتقادی اسلام را با دیدگاهی بین‌المللی و به دور از فضای اختلافات مذاهب اسلامی به رشته تحریر درآورند و اصل و اساس حقیقت اسلامی را تبیین کنند که این مباحث را هم در چهار جلد منتشر کردند و پس از آن نیز چند جلد آثار اخلاقی از ایشان به چاپ رسید و تا به حال بحمدالله آثار ایشان به ۳۰ زبان زنده دنیا ترجمه شده است.

وی در مورد ویژگی‌های شخصیتی آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری گفت: یکی از خصلت‌های بارز ایشان اخلاص در کار و عمل بود و دیگر ویژگی برجسته ایشان تأکید همواره بر مباحث توحید و خداشناسی بود.

فرزند مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری

افزود: بی‌شک به دلیل همین اخلاص بوده است که «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» به عنوان مؤسسه چاپ و انتشار آثار ایشان در سطح بین‌المللی، که آثار ایشان را به صورت هدیه و رایگان در اختیار درخواست‌کنندگان از کشورهای دیگر قرار می‌دهد، با وجود این که هیچ وابستگی به بودجه‌های دولتی ندارد و یک مؤسسه کاملاً مردمی است که هزینه آن از ناحیه کمک‌های خیریه مردمی تأمین می‌شود، هیچ‌گاه به مشکل برخورد و کار آن متوقف نشده است.

سیدعماد موسوی لاری با اشاره به تأکید فراوان ایشان بر مباحث توحیدی بیان کرد: آیت‌الله موسوی لاری توحید را اولین مسئله و مشکل برای بشریت می‌دانستند و تمام سؤالات و مسائلی را که به ایشان ارجاع می‌دادند، حتی اگر به موضوع دیگری اختصاص داشت، از طریق بحث توحید و خداشناسی مطرح می‌کردند و همواره توجه می‌دادند که ابتدا بایستی توحید و مبانی خداشناسی برای افراد تبیین شود و آن‌گاه که توحید به خوبی برای آنان تبیین و آشکار شد، می‌توان بقیه مباحث را مطرح و اشکالات را رفع کرد.

مرجع رفع مشکلات حقوقی و قضایی مردم

آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری در بحث حکمیت یکی از مراجع مهم برای رفع مشکلات حقوقی و قضایی مردم بود؛ ایشان نسبت به مردم و مشکلاتشان بی تفاوت نبودند و این که مردم به‌رغم مشکلات، حضور چشم‌گیری در مراسم تشییع به عمل آوردند، نشانه‌ای از مردمی بودن ایشان است.

بزرگ بودند؛ این مرد مجاهدی که درمقابل استعمار انگلیس ایستاد.

وی افزود: دیگر ویژگی ایشان وابستگی به پدر بزرگوارشان، مرحوم سیدعلی‌اصغر بود که سلوکش با مردم نمونه بود و به عنوان نمونه لباس خود را به خانواده‌ای دادند که رواندازی نداشتند و تازه صاحب اولاد شده بودند تا از آن لباس به عنوان روانداز استفاده کنند. ایشان همچنین افراد یتیم را در منزل خودشان جمع می‌کردند و با دست خودشان غذا در دهان ایشان می‌گذاشتند.

صنیع‌خانی با تأکید بر این که به طور کلی سجایای خانوادگی آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری زبان‌زد خاص و عام بود، افزود: سومین ویژگی ایشان، علاقه به نشر دین در تمام جهان بود و من در آخرین دیداری که با ایشان داشتم، ایشان می‌فرمودند که من خوشحال هستم که توانستم ۱۲ جلد از کتب خود را الان به چاپ برسانم که اگر من از دنیا رفتم، چیزی باشد که به تقاضای متقاضیان در تمام جهان پاسخ بدهد و برای کمک به متقاضیان در سراسر جهان کمک کند؛ همه دغدغه ایشان همین بود.

وی در پایان با بیان این که خدا می‌داند آن روزی که ایشان دیگر نمی‌توانستند تکان بخورند، از روی تخت همچنان پیگیر مسائل چاپ کتاب‌ها بودند، افزود: این ویژگی است که یک انسان را پرتری می‌بخشد و در یک کلام باید گفت «عاش سعیدا و مات سعیدا». ان شاءالله خداوند به آقا زاده‌های ایشان کمک کند که بتوانند راه پدرشان را ادامه دهند.

سردار سیدعلی‌صنیع‌خانی، از مسئولین سابق سپاه پاسداران و داماد مرحوم آیت‌الله موسوی لاری، به بیان نکاتی درباره ابعاد شخصیتی و جایگاه علمی و اجتماعی ایشان پرداخت.

وی اظهار کرد: اولین مطلبی را که باید خدمتتان عرض بکنم، این است که ایشان یک روحانی بودند با همان ویژگی که مردم انتظار دارند و یک روحانی باید از آن برخوردار باشد. یکی از این بخش‌ها توانایی‌های علمی ایشان است و ویژگی دیگر از ابعاد شخصیتی ایشان الگو بودن برای همه مردم بود.

وی با بیان این که آن چه خودم تا آخرین لحظات عمر شریف ایشان شاهد بودم، این بود که به سختی با کمک عصا می‌توانستند چندقدم راه بروند، افزود: با این همه اوصاف، ایشان سنت قدیمی یعنی همان رفتن به جمع مردم و حرف زدن با ایشان و توجه به مشکلات و حل مشکلات مردم را ترک نمی‌کردند و حتی تا آخرین لحظات عمرشان که توان خارج شدن از منزل را داشتند، به این موضوع همت می‌کردند.

داماد آیت‌الله موسوی لاری همچنین خاطر نشان کرد: ایشان در بحث حکمیت یکی از مراجع مهم برای رفع مشکلات حقوقی و قضایی مردم بودند. اولین بُعد شخصیت ایشان همین بود که نسبت به مردم و مشکلاتشان بی‌تفاوت نبودند و یکی از نمونه‌های مردمی بودن ایشان در مراسم خاکسپاری ایشان قابل مشاهده بود که مردم به‌رغم مشکلات، حضور چشم‌گیری به عمل آوردند و نکته دوم این است که ایشان وابسته به بیت مرحوم آقا سیدعبدالحسین لاری

پشتوانه معنوی و بیان شیوا

عامل نفوذ آثار*

کتابهای ایشان به خاطر نثر روان و شیوا و ترجمه خوبی که دارد مورد استفاده همه واقع می‌شود. علاوه بر این دو علت پشتوانه معنوی ایشان مهم‌ترین علتی است که سبب نفوذ نوشته‌هایشان در کسانی می‌شود که می‌خواهند مسلمان شوند.

می‌تواند قرار داشته باشد نه این که بگویم پیرمرد و زن آن دیار چنین احساسی دارند، بلکه جوانان آن دیار هم به ایشان ارادتی ویژه داشتند، به طوری که در هر سفر، چیزی جدید برای من نسبت به این خانواده محترم مکشوف می‌شد.

محقق داماد افزود: از طرفی خانواده ایشان همواره به این نکته تأکید می‌کردند که در زندگی ما این همه توجه بی‌شائبه مردم به ما، مسئولیت ما را سنگین‌تر کرده و ما باید در برابر خداوند پاسخ‌گو باشیم.

به طوری که همسر من، حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلی اصغر موسوی لاری با توجه به تسلط بر زبان عربی به لهجه لبنانی و زبان انگلیسی و همچنین دعوت به تبلیغ در کشورهای مختلف، همواره ترجیح داده در میان مردم لارستان باشد و در آنجا روشنگری کند تا ذره‌ای از محبت این مردم را جبران کرده باشد.

وی در ادامه با اشاره به خاطراتی که در سفرهایش در رابطه با اندیشه‌های آیت‌الله موسوی لاری پیش آمده است، گفت: آبان‌ماه سال ۸۶ سفری به مراکش به دعوت دانشگاه «هاپکینز» آمریکا داشتم. این دعوت در رابطه با کنفرانسی بین‌المللی در خصوص بررسی قوانین خانواده در جهان اسلام در شهر «فاس» که پایتخت اسلامی شناخته شده است، بود. در آن کنفرانس هشت روزه من سخنرانی در رابطه با سن ازدواج در فقه امامیه داشتم.

مدرس دانشگاه اصول‌الدین افزود: در این سفر به همراه خودم جزوه‌هایی از آیت‌الله موسوی لاری در رابطه با تفسیر آیه «نشوز» و ترجمه شده به زبان فرانسه برده بودم. یک نسخه از جزوه را به پروفسور «مطر»، رئیس دپارتمان مطالعات اسلامی دانشگاه «هاپکینز» دادم. موضوع کنفرانس حقوق خانواده بود و این موضوعی بود که بسیار جاذبه داشت. فردای آن روز که به محل کنفرانس رفتم، دیدم که همه مراجعان، متقاضی آن جزوه هستند و نسخه‌ای را از من می‌خواهند.

محقق داماد در ادامه افزود: خانم «عاطفه صدیقی»، دکترای حقوق از دانشگاه «هاروارد» که به همراه همسرشان جزء گروهی بودند که کنفرانس را اداره می‌کردند، از من خواستند که اگر جزوه‌های دیگری به زبان فرانسه از آیت‌الله موسوی لاری در این موضوعات دارم، به ایشان بدهم. به تدریج در طول این هشت روز دیدم که هر زمان نام آیت‌الله موسوی لاری را به زبان می‌آورم، تمامی حاضران ایشان را می‌شناسند.

مریم‌السادات محقق داماد، عروس آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، با بیان این که تفسیر آیه «نشوز» آیت‌الله موسوی لاری در کنفرانس «بررسی قوانین خانواده در جهان اسلام» در دانشگاه «هاپکینز» آمریکا موجی از اندیشه‌های اسلامی را به راه انداخت، به ذکر برخی از روایات و ویژگی‌های این عالم برجسته پرداخت.

این وکیل دادگستری گفت: به طور کلی اشخاصی که دارای جایگاه علمی و اجتماعی و در موقعیت شهرت و معروفیت هستند، کمتر می‌توانند مانند افراد عادی روابط عاطفی و صمیمانه با اعضای خانواده داشته باشند، اما آیت‌الله موسوی لاری شخصیتی بود که توانست بین این دو صفت به ظاهر متناقض جمع کند. ایشان به همان نسبت که در اجتماع و محافل علمی و فرهنگی دارای پایگاه ویژه و بزرگی بودند، در بین اهل خانواده و فضای صمیمی آن نیز همان شخصیت کاریزماتیک و پرجاذبه را داشتند.

مدرس دانشگاه مفید در ادامه افزود: در واقع مهربانی، عواطف و احساسات پدرانه ایشان در روابط خانوادگی بسیار خاص بود، از آن نظر که می‌توانستند بین دو صفت یاد شده جمع کنند، به طوری که من نمی‌توانم آن را بیان کنم. ایشان در اوج محبت و صمیمیت، در قله رفیع احترام و عظمت قرار داشت.

محقق داماد اظهار کرد: ایشان با وجود ریاضتی که از ناحیه بیماری شدید گوارشی می‌کشیدند، در طول سال‌های بیماری صبورانه و صمیمانه در اوقاتی خاص در کنار خانواده نشستند و با بیانی شیوا و قدرت خطابه زیبا، از ماجراهای تاریخی که برایشان رخ داده بود، تعریف می‌کردند. برخی اوقات با توجه به عنایت خاصی که به این جانب داشتند، مطالب علمی و نظرات ویژه خود را در مباحث تفسیری و اعتقادی برای من مطرح می‌کردند.

مدرس دانشگاه مفید گفت: در مجموع با توجه به حضور سی‌ساله من در خانواده ایشان، باید بگویم که ایشان در هر زمان برای من محبوب‌تر شده و جاذبه‌شان فزاینده بود و گذشته از رابطه عروس و پدر شوهری، رابطه من با ایشان به رابطه مرید و مرادی تبدیل شده بود.

وی در ادامه افزود: با توجه به ورود من در آغاز زندگی مشترک و اولین سفرم به لارستان و دیدن احساسات و ارادت مردم آن دیار به این خانواده، همواره در شگفت بودم که چگونه یک روحانی در چنین پایگاه با عظمت مردمی

زمینه گفت: سفر دیگری که من داشتم، دوره‌ای چهل روزه به چهار ایالت امریکا بود. این دوره در رابطه با آشنایی با سیستم حقوقی امریکا، بازمینی دانشگاه‌های حقوق در این ایالات و انتقال مطالبی که حقوق ما مورد اتهام واقع شده، که این بخش، سخنرانی من در دانشگاه واشنگتن بود.

وی افزود: در دیدارهایی که از مراکز اسلامی در این ایالات انجام دادیم، بخش جالب آن‌جایی بود که وارد این مراکز که می‌شدیم و زمانی که به کتابخانه‌های آن‌ها توجه می‌کردیم، می‌یافتیم که آثار آیت‌الله موسوی لاری در این کتابخانه‌ها وجود دارد، به خصوص کتاب «سیمای تمدن غرب».

محقق داماد ادامه داد: در یکی از این مراکز اسلامی شخصی به نام «جعفر محب‌الله» را دیدم. ایشان می‌گفت: «من مسلمان نبودم. اسلام آورده، شیعه شده و به ایران آمدم تا طلبه شوم. در دوران طلبگی بارها با آیت‌الله موسوی لاری ملاقات داشتم و از آثار ایشان بهره می‌بردم و سؤالات خود را از ایشان می‌کردم. اکنون هرگاه نام ایران را می‌شنوم، آن‌چه که به یاد من می‌آید، همان ملاقات‌هایی است که من با آیت‌الله موسوی لاری داشتم و استفاده‌ای که از کتاب‌های ایشان کرده‌ام».

مدرس دانشگاه امام صادق گفت: جعفر محب‌الله از من خواست که آثار آیت‌الله موسوی لاری را برای مرکز اسلامی آن‌ها در «آستین» ارسال کنم تا تمامی این آثار را داشته باشند. در هر صورت خیلی خوشحال شد و گروهی از آقایان و خانم‌های مسلمانی که آن‌جا حاضر بودند را صدا زد و گفت: «این خانم نزد آیت‌الله موسوی لاری می‌رود. اگر پیامی برای ایشان دارید، بگویید تا به ایشان برساند». آن‌ها همه گفتند: «تنها پیام ما برای ایشان آن است که ما همیشه برای سلامتی ایشان دعا می‌کنیم؛ زیرا از بهترین دوستان ما در این کشور، آثار آیت‌الله موسوی لاری است».

وی در ادامه خاطره‌ای را از مرکز اسلامی و فرهنگی شمال کالیفرنیا بیان کرد و گفت: این مرکز اسلامی از جمله مراکزی بود که مستقل عمل می‌کرد و از هیچ گروه یا حزبی پشتیبانی نمی‌شد و تنها با حمایت مسلمانان کالیفرنیا فعالیت‌های خود را انجام می‌داد. در آن‌جا هم یکی از بزرگ‌ترین منابع کتاب‌های آیت‌الله لاری بود و خیلی اصرار داشتند که کسی را از ایران بفرستند تا لااقل بتوانند از او استفاده کنند.

محقق داماد گفت: از جمله کسانی که در اعضای این مرکز از ایشان استفاده می‌کردند، پروفسور «حامد الگار» بود. در ملاقاتی که با ایشان

مدرس دانشگاه امام صادق (ع) در ادامه خاطرات خود گفت: در سفر به مراکش، با خانمی به نام «حوا» آشنا شدم. ایشان دکترای علوم اجتماعی از ساحل عاج داشت. جزوه آیت‌الله موسوی لاری کنار دست من بود. او با دیدن این جزوه با حالتی غریب گفت: «شما ایشان را دیده‌اید؟» گفتم: «آری» گفت: «یکی از بزرگ‌ترین آرزوهای من این است که من به ایران بیایم تا ایشان را ببینم، به خاطر این که فکر می‌کنم تنها کسی که می‌تواند در ایران به من کمک کند تا اسلام را بهتر بشناسم، ایشان است».

وی در ادامه نقل این خاطره افزود: من به او گفتم که من فامیل و عروس ایشان هستم. در این هنگام اشک از چشمانش جاری شد و ابراز ارادت و احترام کرد. در این حال من چند عکس از او گرفتم و گفتم من این عکس‌ها را به ایشان نشان می‌دهم و به ایشان می‌گویم که شما بسیار به ایشان ارادت دارید.

مدرس دانشگاه اصول‌الدین گفت: بعد از روز چهارم یا پنجم کنفرانس بود که از خبرگزاری فرانسه با من در رابطه با این که این جزوه را من پخش کردم یا نه، مصاحبه کرد و بعد هم از من خواستند تا خلاصه‌ای از نظریات ایشان در رابطه با آیه «نشوز» را برایشان بگویم. آیت‌الله موسوی لاری در این مقاله بزرگ‌ترین اتهامی را که در رابطه با این که اسلام تنبیه زن را تجویز کرده است، به اسلام می‌زنند، کاملاً رد کرده و استدلال می‌آورد. ایشان در این نوشتار اثبات می‌کند که منظور از «ضرب» در آیه ضرب بدنی نیست.

اولین وکیل زن دادگستری قم گفت: در طول این چند سالی که در دانشگاه‌ها تدریس می‌کنم، با این که حقوق خانواده موضوع درس ما نیست، اما همه دانشجویها راغب هستند تا

جلسه‌ای را برای این موضوع قرار دهیم و از نظر آیت‌الله موسوی لاری سخن بگوییم. در این جلسات واقعاً شوقی خاص در دانشجویها ایجاد می‌شود و می‌توانند استدلال کنند که اسلام خشونت علیه زن را تجویز نکرده است.

مدرس دانشگاه مفید به خاطره‌ای دیگر اشاره کرد که در آن ردپای اندیشه‌های آیت‌الله موسوی لاری به وضوح دیده می‌شد. وی در همین

داشتیم، به من گفت: «از بزرگ‌ترین افتخارات زندگی من این است که توانستم کتاب آیت‌الله موسوی لاری را ترجمه کنم».

من متوجه شدم که یکی از دلایلی که توانسته کتب ایشان را پرتعداد کند، هم نثر روان این آثار است و هم این که ایشان برای ترجمه، کتب خود را با وسواس به مترجمان بسیار خوب می‌دهند تا ترجمه‌ای عالی از کار درآید.

وی خاطر نشان کرد: اتفاقاً در مرکز اسلامی و فرهنگی کالیفرنیا می‌گفتند که کتب اعتقادی دیگری در این مرکز وجود دارد و کتاب ایشان به خاطر آن نثر روان و ترجمه خوبی که دارد، مورد استفاده همه واقع می‌شود. علاوه بر این دو علت، پشتوانه معنوی ایشان مهم‌ترین علتی است که سبب نفوذ نوشته‌هایشان در کسانی می‌شود که می‌خواهند مسلمان شوند.

محقق داماد در ادامه سخنان خود به اثرگذاری دیگری از اندیشه‌های آیت‌الله موسوی لاری در خارج از کشور اشاره کرد و گفت: به کالجی در واشنگتن رفتم و در این کالج با خانمی آشنا شدم که دکترای روان‌شناسی داشت. در طول آشنایی و صحبت‌هایی که با هم انجام می‌دادیم، گفت: «من چهار دختر دارم و از ابتدای جوانی آن‌ها را به این‌جا آوردم. دو تا از دختران من به دانشگاه رفتند و قصد ازدواج با پسران خارجی را داشتند که یکی از آن‌ها امریکایی و دیگری آلمانی بود. این‌ها مایل به ازدواج با دختران من شده بودند».

مدرس دانشگاه امام صادق(ع) افزود: آن خانم گفت: «در خواستگاری‌ای که این دو پسر از دختران من داشتند به آن‌ها گفتم که در آئین ما ممنوع است که دختر مسلمان با پسر غیرمسلمان ازدواج کند». آن‌ها در پاسخ گفتند: «اگر مقدور است به ما یک‌سال فرصت داده تا تحقیق کنیم. اگر مسلمان شدیم که ازدواج می‌کنیم و اگر نشدیم شما موافقت نکنید».

مدرس دانشگاه مفید در ادامه افزود: بعد از یک سال آن‌ها به این خانواده رجوع کردند و گفتند: «ما مسلمان شدیم» و بعد هم شهادتین را گفته و مسلمان شدند. پس از این امر با هم ازدواج کردند. این خانم گفت: «این دو پسر اکنون مثل دو فرشته از دختران من مراقبت می‌کنند و مسلمانی متعهد هستند».

مدرس دانشگاه اصول‌الدین گفت: از آن خانم پرسیدم که شما می‌دانید که از چه طریقی آن‌ها مسلمان شدند؟ که او در پاسخ گفت: من نیز از دامادهای خود پرسیدم که: «شما چگونه تحقیق کرده و چه کتاب‌هایی را خوانده و از چه کسانی راهنمایی گرفته‌اید». دامادها جواب دادند: «ما کتاب‌های آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری را خوانده‌ایم».

اولین وکیل زن دادگستری قم گفت: من از آن خانم پرسیدم که شما آیت‌الله لاری را می‌شناسید؟ و او گفت: «تنها در این حد که ایشان اهل لار شیراز هستند». گفتم من عروس ایشان هستم.

آن خانم با شنیدن این سخن دامادهای خود را آورد و مرا به آن‌ها معرفی کرد. آن‌ها با احساس و اشتیاق می‌گفتند: «تنها آرزوی ما این است که به ایران بیاییم و ایشان را ملاقات کنیم».

محقق داماد در ادامه اشاراتی به فداکاری‌های همسر آیت‌الله موسوی لاری داشت و در مورد ایشان گفت: همسر آیت‌الله موسوی لاری از فداکارترین زنانی است که من تا به حال دیده‌ام. ایشان یک معجزه است؛ زیرا آیت‌الله موسوی لاری از دوران جوانی با بیماری دستگاه گوارشی درگیر بودند و خانم‌شان آن قدر صبورانه بیماری ایشان را تحمل می‌کردند که من در طول سالیانی که در خانه ایشان هستم، یک‌بار هم زبان گله از ایشان نشنیدم. من حتی یک‌بار ندیدم که خانم ایشان صدای خود را برای آیت‌الله موسوی لاری بلند کند.

وی در ادامه تأکید کرد: در واقع آن چه که من از شخصیت آیت‌الله موسوی لاری فهمیده‌ام - البته بیشتر در ارتباط با تأثیر ایشان بر افراد خارج از کشور - آن است که می‌توان در موضوعات اختلافی مانده ارث، حقوق زن و... از نظرات ایشان بهره‌برداری کرد. من از کلام آقای «حائری»، دایی پدرم که در مورد پدر ایشان، آیت‌الله سیدعلی‌اصغر موسوی لاری گفت، بهره می‌گیرم و در مورد ایشان می‌گویم که آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری از نظر لطافت اخلاق و دیگر موارد، از مجردات زمین بودند.

مریم‌السادات محقق داماد در پایان سخنانش، شعری را که پدرش، آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد، در مورد نسب و خاندان نوه‌اش، فرزند مریم‌السادات محقق داماد، بیان کرده بود، این‌گونه عنوان کرد: «ای پسر می‌کوش تا گردی خبیر / عالمی نخریر و استادی کبیر، تنبلی آرد به چشمان تو خواب / می‌کند آینده‌ات یک‌سر خراب، با چنین هوش و زکاوت ای پسر / حیف نبود وقت را سازی هدر؛ ای نیای تو همه علم و هنر / ای که اجدادت همه فخر بشر، سید لاری که جد دور توست / کاخ استعمار، از او گردیده سست، سیدعلی‌اصغر نیای دیگر / مظهر اخلاق بود و معرفت، آن شنیدستم که خلقی داشت او / چون حریری نرم و زیبا و نکو، حوزه علمیه از اجداد توست / عالمان دین بی‌پرورد و برست، سید داماد عین هوش بود / پرچم فقه و اصولش دوش بود، آملی آن اوستاد جاودان / مرد استدلال و فخر خاندان، حضرتش شیرین و بزمش هم‌چو قند / گفته‌هایش جمله حکمت بود و پند، مجتبا آن سرور اهل صفا / حضرت باری دهد وی را شفا، سیدی میزان صبر و معرفت / با وقار و با جلال و مکرمت، مهربانی برگرفته از تبار / در سیاست گام‌هایش استوار، سینه مالامال درد و عشق و شور / جسم، گر بیمار، جانش پر زور، بی‌دوایان را دواو بی‌پناهان را پناه / چاره بیچارگان و گمراهان را خط و راه، نزد او رو تا بیاموزی هنر / این دقائق را غنیمت می‌شم، مصطفی هم‌بهر تو علم و کمال / خواهد از درگاه حق ذوالجلال، باب تو هم می‌کند بهرت دعا / تا شوی محفوظ از هر ابتلا».

شناخت مذاهب و اقوام و احترام به آنها؛ راز انتقال پیام اسلام

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا نوراللهیان، مشاور سابق دفتر مقام معظم رهبری در امور تبلیغی و آموزشی خارج از کشور با بیان این که اگر بتوانیم نسبت به جامعه مخاطب خود شناخت پیدا کنیم، معرفت دقیق و درستی پیدا کنیم، طبیعی است که می‌توانیم در عرصه معرفی دیدگاه خود و تبلیغ آن، موفق شویم، اظهار کرد: یکی از عوامل مؤثر در پیروزی‌های آیت‌الله موسوی لاری در عرصه تبلیغ همین شناخت درست ایشان از واقعیات جامعه بود.

وی افزود: همان‌طور که می‌دانید، مراجع تقلید و مراجع تحقیق در جامعه هستند؛ مراجع تقلید و مراجع تحقیق در عصر خودمان و در اعصار گذشته بوده‌اند. علامه مجلسی یک مرجع تحقیق است و آثار او واقعا دانش‌نامه‌های بزرگی هستند. دایرة‌العارف بزرگ اسلامی امروز برای هر محققى یک مرجع تحقیق است.

مرجع تحقیق و تبلیغ

نوراللهیان با بیان این که آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری مرجع تقلید نبود، خاطر نشان کرد: ایشان مرجع تحقیق و تبلیغ بود که این مرجعیت در این عرصه به دلیل ویژگی‌های موجود در نگاه ایشان بود؛ اولین ویژگی ایشان این بود که جهانی فکر می‌کرد و نگاهی بین‌المللی داشت و در فضای جهانی شدن قلم زد. یک عالم خوب ممکن است مرجع تقلید هم باشد، اما ممکن است، مخاطبین او مثلا شیعیان اثنی‌عشری باشند یا اگر در مناطق اهل سنت هستند، شافعی، حنفی باشد. اما اگر به شاگردان برجسته مدرسه امام صادق(ع) نگاه کنید، درس‌ها و مخاطب آنها جهانی است، زیرا قرآن برای عالمین و جهانیان آمده و مخاطب سخنان وحی و به خصوص سخنان ائمه معصومین(ع) و نبی مکرم اسلام(ص)، مردم جهان است.

وی با تأکید بر این که آیت‌الله موسوی لاری جهان را مخاطب خودش قرار داد، افزود: معنای این سخن آن است که ایشان جهان را رصد کرد و ویژگی‌های شرق و غرب، از آفریقا گرفته تا قاره آسیا و بخش‌های مختلف آن نظیر جنوب شرق آسیا و کشورهای نظیر مالزی، تایلند، برمه و فلیپین را مدنظر خود قرار داد. از کشورهای گوناگونی برای ایشان درخواست‌ها و پرسش‌هایی می‌آمد و ایشان با ملاحظه آنها می‌رفت فکری و اندیشه‌ای متناسب با پرسش‌ها و درخواست‌هایی تولید می‌کرد که آن جامعه جوان به آن نیاز داشت. این پاسخ‌ها به زبان‌های مختلف ترجمه می‌شد. زمان شناسی از اصول رفتار علمی ایشان در عرصه تبلیغ بود. این مسئله با این که بسیار مناطق مختلف را بشناسند متفاوت است و به این موضوع برمی‌گردد که اینجا مثلا آمریکا یا اروپا است و در این منطقه در این زمان در واقع چه نوع پرسش‌هایی پیش می‌آید.

وقتی مخاطب را بشناسید، همه ادیان و همه مذاهب و اقوام را خوب بشناسید و با احترام با آنها سخن بگویید، و دیگران را مستحق هدایت و منتظر شنیدن پیام نورانی وحی بدانید، پیام شما منتقل خواهد شد؛ شما در کتاب‌های آیت‌الله موسوی لاری سب و توهین به برخی دیگر از صاحب‌مذاهب اصلا نمی‌بینید.

خانواده موسوی لاری، شجره هزار ساله تشیع

وی با اشاره به فعالیت‌های بزرگ آیت‌الله موسوی لاری، گفت: ایشان یک روحانی بود که در گوشه‌ای از این جامعه، در خانه ملکی خودش نشست و افزون بر یک میلیون مکاتبه داشت که این مکاتبات در زونکن‌های بسیار متعددی در قفسه‌های فراوان تنظیم و ثبت و ضبط شده است. هر کدام از این مکاتبات را که بنگرید، می‌بینید آیت‌الله پاسخ مناسبی داده‌اند، حتی مسائلی که ممکن است آدم احساس کند که به حوزه کاری این بزرگوار مربوط نبوده است. با این حال هیچ پرسشی را بی‌پاسخ نگذاشت، این موارد نشان می‌دهد که آدم می‌تواند در یک گوشه‌ای باشد ولی جهانی بیاندیشد. وقتی گرمای ۵۱ درجه در لار شروع می‌شد، ایشان برای تفرج می‌آمدند قم؛ یعنی آن وقتی می‌آمدند قم که شهر یور بود و اول گرمای منطقه کویری. خوب تمام این دوران اینجا بودند. در شهر لار در الان اوایل فروردین، از شدت گرما، چمن‌ها می‌سوزد، این قدر آتش گرما داغ است. آن وقت ایشان مثلاً تا نزدیک خرداد در آنجا می‌ماندند و بعد به قم می‌رفتند و به انجام کارهای خود با نظم می‌پرداختند، در حالی که ساکنان قم در این زمان به مناطق کوهستانی می‌رفتند.

وی با بیان این که نسب خانواده آیت‌الله موسوی لاری به امام موسی کاظم (ع) می‌رسد، اظهار کرد: خانواده ایشان یک شجره هزار ساله تشیع است و ایشان می‌توانستند یک محقق بسیار برجسته‌ای بشوند، اما ایشان یک مبلغ شدند و تبلیغ را به صورت مکتوب و در واقع با نوشتن صورت دادند. یادم می‌آید زمانی که مقام معظم رهبری، در سمت ریاست جمهوری به کشور کره سفر کردند. رهبر کره از ایشان درخواست کرده بود که می‌خواهم اسلام را بشناسم. وقتی که سفر پایان یافت، با بیماری و ارتحال امام خمینی (ره) مصادف شد و فرصت پرداختن به این مسئله پیش نیامد. مدتی بعد رهبر کره فوت شد و مقام معظم رهبری فرمودند که نوشته‌ای تحقیقی در خصوص اسلام برای فرزند او بفرستیم. من متولی و مسئول این امر شدم و هر طور که جست‌وجو کردیم که کتابی مناسب پیدا کنیم، به آثار آقا مجتبی موسوی لاری برمی‌خوریم.

نوراللهیان با اشاره به صحبت خود با حامد الگار، اظهار کرد: او می‌گفت کتاب «سیمای تمدن غرب» یا کتاب‌های دیگر ایشان نظیر کتاب‌های مبانی اعتقادی

را ترجمه کرده بودم، اما کتاب امامت را ترجمه نکردم. آیت‌الله موسوی لاری خیلی تماس می‌گرفتند که این ترجمه انجام شود و من زمانی اقدام به ترجمه کردم که پس از کلنجا با خودم، که هم‌زمان با ماه مبارک رمضان بود، عقاید شیعه را پذیرفتم و بر مبنای فقه جعفری (ع) مناسک ماه رمضان و عباداتم را آغاز کردم.

وی با تأکید بر این که وقتی مخاطب را بشناسید، و همه اقوام، ادیان و مذاهب را خوب بشناسید و با احترام سخن بگویید، و دیگران را مستحق هدایت و منتظر شنیدن پیام نورانی وحی بدانید، پیام شما منتقل خواهد شد، افزود: شما در کتاب‌های ایشان سب و توهین به برخی دیگر از صاحب‌مذاهب اصلاً نمی‌بینید. ایشان هیچ وقت کار خود را به این طریق پیش نبردند و هیچ پیوندی با این روش و منهج پیدا نکردند. امام هشتم (ع) فرمودند که اگر خوبی‌های سخن ما را به بشریت برسانید و آنها بفهمند، شیعه می‌شود. حامد الگار و هزاران نفر به همین طریق و به واسطه آیت‌الله لاری مسلمان و شیعه شدند. الان در دنیا یک مجموعه‌ای از شیعیان آقای مجتبی لاری داریم.

مخاطب‌شناسی جامع بود

وی ادامه داد: من سی و پنج سال دائماً به قصد معرفی مکتب اهل بیت (ع) و کمک علمی و آموزشی به مسلمانان به کشورهای مختلف سفر کردم. این مرد بزرگ در هر سفری که من برمی‌گشتم، اخلاق نشان می‌دادند و پیش‌دستی می‌کردند و زنگ می‌زدند و از آن کشوری که من رفته بودم جویا می‌شدند. خاطر هست که آخرین مطالب سفرم را یادآوری و دسته‌بندی می‌کردم و به محضر ایشان می‌گفتم؛ ایشان پا می‌شدند و پیشانی این بنده گناه‌کار خدا را می‌بوسیدند و دعا و تشویق می‌کردند و می‌گفتند هر چه می‌خواهی بگو! چه قدر کتاب می‌خواهی؟ یک میلیون نسخه از کتاب اولیه ایشان درباره مبانی اعتقادات در اسلام تکثیر شد و در سراسر جهان توزیع شد.

وی همچنین خاطر نشان کرد: آیت‌الله موسوی لاری مخاطب‌شناسی جامع و ارجمند بود. از کتاب اولی که با عنوان «سیمای تمدن غرب» نوشتند معلوم بود که ایشان جهان‌شناس است و بین‌المللی فکر می‌کند. ایشان از برج بلند نگاه جامع خود و از موضعی رفیع، مسائل را رصد می‌کردند و همان کتاب به چند زبان ترجمه شد. ایشان همواره به من می‌فرمودند که ما باید

وقف فقاہت و تفسیر و حدیث و تاریخ نکرد که فقیه، مفسر، محدث یا مورخ بشود، افزود: با این که آقامجتبی اینها را خوب می‌دانست و این عرصه‌ها را واجد بود و می‌توانست در آن قلیل مرتفعش قرار بگیرد، اما او کار دیگری را که بر زمین مانده بود و عرصه‌اش خالی مانده بود، به انجام رساند. آقامجتبی موسوی لاری معتقد بود فارغ از بحث‌های فلسفی و فقهی و حدیثی جزء به جزء، باید برویم مخاطب‌ها را بشناسیم و با آنها دوست بشویم.

نوراللهیان ادامه داد: چون جسم ایشان همواره رنجور بود، نمی‌توانست سفر بکند، اما هر مسافری که از سفر باز می‌گشت، میهمان خانه او بود؛ هر عالمی که از کشمیر، بنگال، اقیانوس اطلس یا آمریکا می‌آمد و درب خانه ایشان را می‌کوبید، در خانه آقا مجتبی باز بود. ایشان با او می‌نشستند و می‌شنیدند و نیاز فکری او را پاسخ می‌گفتند. نکته دیگر این که آیت‌الله موسوی لاری خیلی ذکر و یاد خدا را داشت. اصلاً سیمای ایشان انسان را به یاد خدا می‌انداخت و خیلی متذکر پروردگار بود و خیلی الهی ماند. او با آن تهجد و توکل، آسمانی شده بود. همین ویژگی‌ها بود که شما می‌بینید که کل ایران به او احترام می‌کرد و تعزیت ایشان محدود به لارستان یا استان فارس نبود.

وی در پایان اظهار امیدواری کرد که با تأسی به منش و زهد ایشان، با امکانات محدود و فکر بزرگ، به زودی مجمعی شبیه به مرکز نشر معارف اسلامی آیت‌الله مجتبی لاری در تهران ایجاد بشود که دسترسی‌های بین‌المللی و جهانی راحت‌تر است و بتواند مسیری را که ایشان در پیش گرفته بودند، ادامه دهد.

توحید انبیاء را درست معرفی بکنیم. ایشان تا آخر عمر از من یک نگرانی داشتند و ابراز می‌کردند که نماینده تو در تایلند و فلیپین و برلین پذیرفته است که کتاب توحید را به زبان کامبوج و ویتنام و لائوس ترجمه کند، اما هنوز این ترجمه انجام نشده است و می‌گفتند که در این منطقه کامبوج و ویتنام، صدای هیچ نبی و پیام هیچ یک از انبیاء نرسیده است. ما باید یک کتاب توحید به دست آنها بدهیم و خیلی مهم است که ما توحید انسان‌ها را درست کنیم؛ ما تکیه بر توحید انبیاء می‌کنیم و فطرت‌هایی که تشنه هستند، جذب می‌شوند. آیت‌الله موسوی لاری جاذبه زیادی داشت. این جاذبه به آئینی بازمی‌گردد که آقا مجتبی به آن پایبند و معتقد بود و مبلغ و خادم آن بودند.

نوراللهیان با بیان این که من زمانی در محضر آیت‌الله العظمی موسی شبیری زنجانی زانو زدم و راز این جاذبه کلام ایشان را پرسیدم، افزود: آقا موسی شبیری زنجانی، مرجع تقلید و امام موسی صدر و آقای آیت‌الله موسوی اردبیلی و آقا مجتبی موسوی لاری در ۵۰، ۶۰ سال گذشته با هم یک سر و سر قدیمی داشتید. ایشان توضیح دادند که اگر کسی یار و مصاحب امام موسی صدر باشد، قطعاً از او تأثیر می‌گیرد. در روش تبلیغ و ترویج اندیشه ناب اسلامی از سوی مورد امام موسی صدر یک دنیا حرف هست که باید گفته شود. آقا مجتبی موسوی لاری دانش و سعی داشتند و مطالعات گسترده‌ای می‌کردند. ایشان دوستانی داشتند که با زبان‌های دیگر آشنا بودند و به ایشان مطالب و واقعیت‌های معاصر را می‌رساندند.

وی ادامه داد: وقتی یک شخصیت حوزوی یارانی داشته باشد که نوآوری‌های جهان را درک می‌کنند، جذب می‌کنند و به زبان بومی خودمان از نظر محتوا نه فقط از نظر ترجمه لفظی، اینها را بومی می‌کنند، بزرگ می‌شود. ما این چیزها را داریم و به نظر من گروه مترجمینی که در اختیار ایشان بودند، بسیار به ایشان کمک می‌کرد. زونکن‌های نامه‌های ایشان و پاسخ‌های آماده شده ایشان به صورت دسته بندی شده، نشان می‌دهد که در یک مورد با ۵۱ کشور فرانسوی زبان مرتبط بوده‌اند و در طول این سال‌ها مکاتبه داشته‌اند. در بعضی موارد، چندصد مکاتبه داشته‌اند و سوال و جواب داشتند. خوب وقتی یک گروه مترجم در اختیار باشند، وقتی یاران هم‌صحبت‌های دانشمندی باشند، گعده‌ها، گعده‌های علمی باشد، چنین شخصیت بزرگی می‌شود.

وی با بیان این که آیت‌الله موسوی لاری خودش را

فعالیت در حوزه نگاه جهانی اسلام

رئیس حوزه‌های علمیه فارس با بیان این که نگاه جهانی و جامع مرحوم آیت‌الله موسوی لاری موجب شد که اسلام در مرز جغرافیا و ملیت محدود نشود، گفت: آن عالم ربانی در فاز نگاه جهانی که اسلام به مسائل دارد، تفکر و فعالیت کرد.

رئیس حوزه‌های علمیه فارس با یادآوری این که بسیاری از کتاب‌ها و آثار آن مرحوم به زبان‌های زنده دنیا ترجمه شده است، گفت: نگاه جهانی و جامع مرحوم آیت‌الله موسوی لاری موجب شد که اسلام را در مرز جغرافیا و ملیت محدود نکند و در فاز نگاه جهانی که اسلام به مسائل دارد، تفکر و فعالیت کرد.

وی خاطرنشان کرد: آن عالم ربانی بسیار مردمی بود و این خصلت موجب شد تا در لارستان دفتر خیریه تبلیغات اسلامی جهت رسیدگی به مسائل فرهنگی محرومان روستاهای شهرستان تأسیس کند که این یک حرکت بسیار ارزشمند است و همان چیزی است که ما در کشورمان شدیداً به آن نیازمند هستیم. اخیراً نیز شعبه شماره دو این مرکز را در لارستان راه‌اندازی کرد که مخصوص به رسیدگی مسائل فرهنگی بانوان است.

این مقام مسئول برخی از ویژگی‌های برجسته آن عالم را برشمرد و گفت: نخستین خصوصیت آن مرحوم مردمی بودن است؛ به طوری که نیمی از سال را حتماً در لار حضور داشت و در رفتار خود با مردم بسیار متواضع بود.

رئیس حوزه‌های علمیه فارس اظهار کرد: خصوصیت دوم ایشان، جهانی فکر کردن وی بود و اینکه باید بتوان به سوالات تمام آزادگان جهان پاسخ داد.

حجت‌الاسلام رحیمی صادق با بیان این که مرحوم آیت‌الله موسوی لاری به مسائل روز آگاه بود، گفت: در کنار تمام این ویژگی‌ها، مهم‌ترین ویژگی آن مرحوم مسئله ولایت‌مداری و در صحنه بودن بود؛ یعنی آن فقیه روحانی، عالمی نبود که گوشه‌گیر باشد و فقط به مسائل علمی بپردازد، بلکه در کنار تبحرات علمی در همه حوزه‌ها، آگاه به زمان و مسائل روز بود.

رئیس حوزه‌های علمیه فارس در پایان ابراز امیدواری کرد که حوزه‌های علمیه بتوانند این خلاً جبران‌ناپذیر در بدنه حوزه، جهان اسلام و حوزه اسلامی ایران و استان فارس را جبران کنند.

حجت‌الاسلام محمدهادی رحیمی صادق، رئیس حوزه‌های علمیه فارس، با اشاره به درگذشت آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، عالم فقیه و برجسته کشور و نماینده ولی فقیه در لارستان گفت: آن عالم ربانی فرزند مرحوم آیت‌الله سید علی اصغر آیت‌اللهی و نوه آیت‌الله‌العظمی سید عبدالحسین نجفی لاری، رهبر قیام بزرگ جنوب علیه استعمار انگلیس و مؤسس حکومت اسلامی در منطقه لارستان بود.

وی افزود: مرحوم آیت‌الله موسوی لاری پس از انقلاب با حکم حضرت امام (ره) به‌عنوان نماینده ایشان در لارستان منصوب شد که بعد از امام خمینی (ره) این حکم توسط مقام معظم رهبری تنفیذ و ایفا شد.

حجت‌الاسلام رحیمی صادق به شخصیت آن فقیه برجسته اشاره کرد و گفت: شخصیت ایشان یک شخصیت ویژه و استثنایی بود و آشنایی و تسلط او بر مباحث منقول و فقه و مباحث مرسوم حوزوی از او یک عالم تراز اول و برجسته ساخته بود و از طرفی دیگر با علوم معقول و مسائل روز کاملاً آشنا و مسلط بود.

این استاد حوزه‌های علمیه فارس ادامه داد: تقریباً می‌توان گفت آن عالم ربانی به زبان روس کاملاً آشنا بوده و به زبان محاوره با فرهنگ‌های زنده دنیا آشنا بود و بر همین اساس است که شاید در کشورمان شخصیتی کمتر نظیر آن مرحوم داشتیم که آثار، مقالات و تفکرات او جهانی شده باشد.

وی به فعالیت‌های علمی آیت‌الله موسوی لاری اشاره و تصریح کرد: آن عالم فقیه در قم دفتر «گسترش فرهنگ اسلامی خارج از کشور» را که بعداً به «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» تغییر نام پیدا کرد، تأسیس کرد.

حجت‌الاسلام رحیمی صادق اضافه کرد: در سفری که آن مرحوم برای درمان به آلمان و سپس به آمریکا، انگلستان و کشورهای مختلف داشت، بسیاری از کسانی که به اسلام گرایش پیدا کردند، اظهار می‌کنند که شیفته شخصیت و قلم آن عالم ربانی شدند که موجب شد به آیین اسلام گرایش پیدا کنند.

نماد وحدت شیعه و سنی در جنوب کشور

ایشان تأسیس مرکزی تحت عنوان مرکز «نشر معارف اسلام در جهان» بود که پایگاهی در قم و پایگاه دیگری در لارستان داشت.

وی خاطر نشان کرد: با توجه به توانمندی‌هایی که در تقرب و تبیین اصول اسلامی داشتند و به دلیل قلم شیوا و نحوه استدلال‌های متقن ایشان، افراد مخاطب در قبال استدلال‌ها و روشنگری‌های ایشان کاملاً پذیرش و اقبال داشتند و همین موضوع باعث شد تا چهره شناخته‌شده‌ای در عرصه فرهنگی بین‌المللی داشته باشند.

جعفرپور تصریح کرد: نکته مهمی که برای همه فعالان عرصه فرهنگ قابل توجه بود، این است که ایشان کارهای گسترده‌ای که در سطح بین‌الملل انجام می‌دادند، بدون دریافت کم‌ترین کمک مالی از منابع دولتی و عمومی بود و عمدتاً بر منابع مالی که فرهنگ‌دوستان و خیرین و بخش خصوصی تأمین می‌کردند، استوار شده بود.

منتخب مردم لار در مجلس با اشاره به اقدامات تقریبی آیت‌الله موسوی لاری گفت: ایشان بعد از انقلاب، چه در زمان امام خمینی (ره) و چه در زمان کنونی، نماینده ولی فقیه در منطقه لارستان بودند و به یکی از نمادهای وحدت شیعه و سنی در جنوب کشور تبدیل شده بودند و امروز هم‌چنان که شیعیان منطقه عزادار فقدان ایشان هستند، به همان میزان برادران اهل سنت نیز از فقدان ایشان اندوهناک و متأثر هستند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس همچنین به فعالیت‌های آیت‌الله موسوی لاری در عرصه بین‌الملل اشاره کرد و افزود: از جمله اقدامات ایشان ترجمه آثار برگزیده دینی به زبان‌های مختلف و ارسال آنها به کشورهایی بود که نیازمند آنها بودند.

وی افزود: بخشی از کتبی که به کشورهای مختلف ارسال می‌شد، از آثار خود ایشان بود و بخش دیگر نیز ترجمه کتب معتبر و مورد نیازی مانند کتب آیت‌الله مطهری و بقیه فرهیختگان بود.

وی همچنین به ترجمه قرآن به زبان‌های مختلف به همت آیت‌الله موسوی لاری اشاره کرد و گفت: ایشان با کمک تیم‌های ترجمه، قرآن کریم را به زبان‌های مختلف ترجمه کرده بودند و این ترجمه‌ها را به صورت رایگان برای گروه‌ها و شخصیت‌های علاقه‌مند و مستعد ارسال می‌کردند.

منتخب مردم لار در مجلس شورای اسلامی با اشاره به اقدامات تقریبی آیت‌الله موسوی لاری در منطقه جنوب کشور گفت: ایشان بعد از انقلاب، چه در زمان امام خمینی (ره) و چه در زمان کنونی، نماینده ولی فقیه در منطقه لارستان بودند و به یکی از نمادهای وحدت شیعه و سنی در جنوب کشور تبدیل شده بودند.

جمشید جعفرپور، منتخب مردم لار در مجلس شورای اسلامی، اظهار کرد: آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری از مفاخر روحانیت در عصر حاضر بودند و به دلیل فعالیت‌های گسترده‌ای که از حدود نیم‌قرن گذشته داشتند، توانسته بودند جایگاه بسیار شایسته‌ای در ترویج معارف و اندیشه‌های اسلام ناب و تشیع به ویژه در خارج از مرزهای ایران ایفا کنند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس افزود: با توجه به فعالیت‌هایی که داشتند، عنوان ایشان در محافل و مجامع علمی خارج از کشور و دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی شناخته شده بود؛ از جمله اقدامات

ترجمه روسی آثار؛ فعالیت تبلیغی مؤثر در زمان کمونیسم

ترجمه و انتشار کتب اسلامی به زبان روسی در عصری که کمونیسم به عنوان مبلغ بی‌دینی، بر شوروی سابق حاکم بود، تلاشی بی‌بدیل و کاری نو به شمار می‌رفت که توسط مرحوم آیت‌الله موسوی لاری صورت گرفت.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر انصاری، مؤسس دفتر ارتباطات بین‌الملل اسلامی در قم و مدیر اسبق مرکز اسلامی هامبورگ، اظهار کرد: ترجمه کتب اسلامی که به زبان روسی از سوی آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری انجام گرفت، در شوروی سابق که مردم آن تحت تأثیر گروه‌های کمونیستی مدت‌ها از دین محروم بودند، بسیار مورد استقبال قرار گرفت و موجب شد آکادمی علوم جمهوری آذربایجان از وی تجلیل و دکترای افتخاری به وی اعطا کند.

مؤسس دفتر ارتباطات بین‌الملل اسلامی قم در ادامه سخنانش به تشریح زندگی آیت‌الله موسوی لاری پرداخت و عنوان کرد: آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، فرزند آیت‌الله سیدعلی اصغر موسوی لاری و متولد سال ۱۳۱۴، فعالیتش را به‌طور ویژه از سال ۱۳۴۱ با همکاری با مجله «مکتب اسلام» آغاز کرد.

حجت‌الاسلام انصاری افزود: این عالم بزرگوار که از جوانی برای تحصیل علوم اسلامی به قم رفته و از محضر اساتید و مراجع بزرگ حوزه علمیه قم، کسب فیض کرده بود، مقالات اخلاقی خود را به این مجله که تنها مجله مذهبی آن زمان در قم بود و سرپرستی آن را آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی به عهده داشت، ارائه می‌کرد و بعد از آن نیز، این مقالات را تحت عنوان کتابی مجزا به نام «مشکلات اخلاقی و روانی» به چاپ رساند.

این محقق و کارشناس مسائل اسلامی در غرب ادامه داد: ایشان پس از راه‌اندازی مؤسسه خیریه فرهنگی در شهر لار برای آموزش جوانان و نوجوانان، در سال ۱۳۴۲ در سفری برای معالجه بیماری‌ای که از جوانی به آن مبتلا بود، به آلمان رفت و همین موجب شد تا زمینه آشنایی‌اش با فرهنگ غرب فراهم شود و در بازگشت کتابی تحت عنوان «اسلام و سیمای تمدن غرب» تألیف کند.

دینی در آن زمان با توجه به تبلیغات گسترده کمونیسم و بی‌دینی که از سوی شوروی سابق انجام می‌شد و با توجه به ترویج فرهنگ غرب در آن زمان که موجب شده بود دین تا حدود زیادی در جامعه از بین برود و فساد و فحشا در جامعه رواج پیدا کند، کاملاً روشن است. آیت‌الله لاری با نوشتن کتبی در زمینه اصول عقاید و اخلاق که اصول پایه‌ای اسلام هستند، سعی در مقابله با این فضا را داشت.

وی بخش دوم فعالیت‌های این عالم برجسته را دوران پس از پیروزی انقلاب تا امروز معرفی کرد و گفت: با پیروزی انقلاب اسلامی و شکسته شدن دو لبه قیچی کمونیسم و کاپیتالیسم که به تعبیر شهید مطهری می‌خواستند دین‌زدایی کنند، دین در جامعه احیا شد و ضرورت انتشار کتبی در زمینه تمدن اسلامی، فقه و حقوق اسلامی و کلام اسلامی به شدت احساس می‌شد که آیت‌الله لاری باز هم با تکیه بر همان مباحث اعتقادی و اخلاقی سعی در روشن کردن این مباحث و پاسخ‌گویی به نیازهای روز جوانان کردند.

حجت‌الاسلام انصاری با تأکید بر مهارت خاص این عالم بزرگوار در انتقال مفاهیم و آموزه‌های دینی اذعان کرد: آیت‌الله موسوی لاری گرچه به‌ظاهر مطالب جدیدی ارائه نمی‌کرد، ولی مطالب و مفاهیم دینی را به‌گونه‌ای ویژه و با هنر خاصی به رشته تحریر درمی‌آورد که بر مخاطب تأثیر گذار بود و موجب اثرپذیری آنان می‌شد.

حجت‌الاسلام انصاری در پایان سخنان خود به معرفی پایگاه اطلاع‌رسانی ساده ولی بسیار ارزشمند و مفید آیت‌الله موسوی لاری به نشانی www.musavilari.org پرداخت و خاطر نشان کرد: آیت‌الله موسوی لاری به هیچ مرکز و نهادی وابسته نبود. وی با سرمایه مختصری که داشت، کار تبلیغ را شروع کرد و سپس از درآمد حاصل از فروش کتب، مرکز خود را توسعه داد؛ به طوری که این مرکز که در سال ۱۳۵۹ تأسیس شده بود، به صورت مرکز بسیار معروف و شناخته شده‌ای درآمد و نامه‌های مختلفی از سراسر جهان به این مرکز ارسال می‌شد.

وی توضیح داد: این کتاب که به مقایسه تمدن اسلام و غرب می‌پرداخت، بعدها به زبان‌های دیگر نیز ترجمه شد و مورد توجه قرار گرفت تا جایی که موجبات شناسایی این عالم بزرگوار را فراهم آورد و ایشان در سال ۱۳۵۷ از سوی یک سازمان اسلامی در آمریکا برای سخنرانی به این کشور دعوت شد و از آن‌جا به انگلیس و فرانسه رفت.

مدیر اسبق مرکز اسلامی هامبورگ در بخش دیگری از سخنانش به انگیزه‌های تأسیس مرکز نشر معارف اسلامی اشاره و تأکید کرد: سفرهای متعدد مرحوم آیت‌الله موسوی لاری، زمینه‌ای شد که او با اطلاعات خوبی که نسبت به غرب پیدا کرده بود، مرکزی تحت عنوان «مرکز نشر معارف اسلامی در جهان» در قم تأسیس کند و در آنجا به تألیف و ترجمه کتب متعدد، ابتدا به زبان انگلیسی و اردو و سپس به ۲۸ زبان دیگر در سراسر جهان بپردازد و این کتب را به نقاط مختلف جهان ارسال کند.

محمدباقر انصاری پس از شرح مختصر زندگینامه آیت‌الله موسوی لاری به محسنات و ویژگی‌های خاص آثار این عالم بزرگوار پرداخت و اضافه کرد: وی برخلاف سایر مؤسسات که کتب بزرگان را ترجمه می‌کردند، خود به مقتضای نیاز، کتاب‌ها را تألیف و سپس ترجمه می‌کرد. دوم این که برای ترجمه از بهترین مترجم‌ها با زبان مادری استفاده می‌کرد و کیفیت آثار وی از لحاظ ترجمه و کیفیت چاپ در خور توجه بود و سوم این که ایشان زبان بسیار خوبی در بیان مطالب داشت و از مهارت بالایی در انتقال مفاهیم دینی به بیان روان و ساده برخوردار بود.

مدیر اسبق مرکز اسلامی هامبورگ با تقسیم تلاش‌های آیت‌الله موسوی لاری به دو بخش جداگانه، به اهمیت تشریح مبانی اصیل اسلامی از قبیل توحید، نبوت، معاد و ... که از سوی این عالم فقیه با جدیت دنبال شد، اشاره و اظهار کرد: بخش اول فعالیت آیت‌الله لاری از سال ۱۳۴۱ شروع شده و تا سال ۱۳۵۷ یعنی سال پیروزی انقلاب اسلامی ادامه یافت که ضرورت انتقال مباحث

پشتکار، مردم‌داری و نگاه جهانی به اسلام

رئیس نهاد نمایندگی ولی فقیه در استان فارس به برخی از ویژگی‌های مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری اشاره کرد و گفت: پشتکار، مردم‌داری، نگاه جهانی به اسلام و تواضع از مهم‌ترین ویژگی‌های آن عالم ربانی بود.

حجت‌الاسلام محیی‌الدین طاهری، رئیس نهاد نمایندگی ولی فقیه در استان فارس، با اشاره به به خصایص و ویژگی‌های مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری اظهار کرد: آن عالم فقید و ربانی از علمای بزرگوار و جزء نادرترین علمای کشور بود که در مسائل تربیتی و مخصوصاً در مسائل علوم انسانی بسیار خوش فکر بود و در این زمین ید طولایی داشت.

وی با اشاره به قدرت بسیار بالای آیت‌الله موسوی لاری در جذب افراد به اسلام افزود: آن مرحوم چه در قبل و چه بعد از انقلاب اسلامی به عنوان شخصیتی مطرح بود که می‌تواند افراد بزرگی را در دنیا جذب کند و معمولاً بسیاری از افراد در اثر ارتباط با آن مرحوم، جذب اسلام می‌شدند.

حجت‌الاسلام طاهری تصریح کرد: یکی از موفقیت‌های آن مرحوم این بود که توانست افراد زیادی را جذب اسلام و مسلمان کند؛ به طوری که تمامی آنان مکتب شیعه را انتخاب کردند.

مسلمانان و مکتب تشیع جبران کند. وی با اشاره به برخی از اقدامات انجام شده توسط آیت‌الله موسوی لاری گفت: مرحوم آیت‌الله موسوی لاری از ابتدا در حوزه نخستین کاری که کرد کتب تربیتی و کتبی در رابطه با علوم انسانی نوشت و به دنبال آن مرکز نشر معارف اسلامی را در قم تأسیس کرد و همین را وسیله ارتباط با جوان‌های کشورهای مختلف کرد که موجب جذب شیفتگان به سمت وی شد.

رئیس نهاد رهبر معظم انقلاب اسلامی در فارس اضافه کرد: تألیف کتاب‌ها، علم و ارتباطی که آن مرحوم به جوانان داشت، موجب شد که کتب مختلف وی در دانشگاه‌ها و نقاط مختلف دنیا استفاده شود، زیرا کتب آن عالم ربانی واقعاً مورد استفاده واقع می‌شود و همه اشخاص نیازمند به مکتب و معارف الهی اسلام نیاز به این کتاب‌ها داشتند و دارند و این کتب پاسخ‌گوی سؤالات آنان است؛ لذا به زبان‌های مختلف دنیا ترجمه چاپ و پخش می‌شد.

وی از یکی از ویژگی‌های برجسته آن عالم ربانی را پشتکار در تمام مسائل تربیتی خواند و افزود: تمام عمر آن مرحوم با نگاه جهانی که به اسلام داشت، صرف خدمت به اسلام و مکتب تشیع شد و از این لحاظ شباهت زیادی به استاد مرحوم خود یعنی آیت‌الله محقق داماد داشت.

دبیر جامعه روحانیت شیراز به بخشی از آثار آن مرحوم اشاره کرد و گفت: برخی از کتاب‌هایی که آیت‌الله موسوی لاری در مسائل تربیتی و علوم انسانی تألیف کرد، علاوه بر دانشگاه‌های داخلی حتی در دانشگاه‌های خارج از کشور نیز تدریس می‌شود.

وی با بیان این‌که آن عالم ربانی سلیم‌النفس، اخلاق خوش، مردم‌دار و دارای روابط عمومی قوی بود، گفت: مردم‌داری آن مرحوم به حدی بود که هیچ‌گاه کسی از نشست و برخاست با او خسته نمی‌شد. ساده‌زیستی آن مرحوم موجب جذب افراد مختلفی به او شده بود و آن عالم ربانی تا آخر عمر زندگی ساده طلبگی را داشتند.

وی با بیان این‌که مرحوم آیت‌الله موسوی لاری برای تمام افراد مختلف احترام خاصی قائل بود، گفت: آن عالم فقید همیشه با تمامی مردم متواضعانه رفتار می‌کرد و با تمام شاگردان و کسانی که حتی از خارج کشور داشت، به‌صورت تلفنی و یا به روش‌های دیگر ارتباط برقرار می‌کرد و در واقع همین رفتار بدون تکلف او موجب جذب افراد بسیاری به وی شده بود.

این استاد حوزه و دانشگاه ادامه داد: چنین اخلاق و روحیاتی میان علمای حوزه مشاهده می‌شود، اما این روحیه با این شکل و علی‌رغم وجود بیماری چندساله، به‌طوری‌که هفته‌ای چند مرتبه مجبور به انجام دیالیز کلیه‌های خود بود، بسیار نادر است.

حجت‌الاسلام طاهری رحلت آیت‌الله موسوی لاری را ثلمه‌ای برای جهان تشیع دانست و ابراز امیدواری کرد خداوند با عنایت خود این ضایعه دردناک را برای جامعه

چهره فراملی از بهترین توفیقات

رئیس نهاد مقام معظم رهبری در
دانشگاه‌های فارس چهره فرامرزی
و جهانی مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی
موسوی لاری را از بهترین توفیقات آن
مرحوم دانست.

حجت‌الاسلام محمد شریفانی، رئیس نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه‌های فارس، ضمن تسلیت رحلت آیت‌الله موسوی لاری گفت: مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری، فرزند آیت‌الله سیدعلی اصغر موسوی لاری و نوه آیت‌الله‌العظمی نجفی لاری بود که این خانواده یکی از خانواده‌های بابرکت برای جهان تشیع محسوب می‌شود.

وی افزود: آیت‌الله موسوی لاری خانواده‌ای از این کشور اسلامی بود که به دلیل خدمات شایان به اسلام، مورد علاقه حقیقی مردم این دیار است. آن عالم ربانی شخصیتی اهل قلم و نویسنده موفق و یک چهره کاملاً اخلاقی بود که کتاب‌های متعدد اخلاقی و اعتقادی از خود به یادگار گذاشت.

رئیس بعثه سازمان حج و زیارت فارس اظهار کرد: یکی از بهترین توفیقات آن مرحوم، این است که دارای چهره‌ای فراملی و جهانی بود، به طوری که این گونه توفیقات کمتر برای علما به دست می‌آید.

وی خاطر نشان کرد: ما در کشور خود عالمان موفق زیادی داریم، اما چهره‌ای این چنینی که درخور توجه تمامی مردم مختلف دنیا و اندیشمندان و عالم اقصی نقاط جهان باشد، کم‌نظیر است.

حجت‌الاسلام شریفانی در ادامه سخنان خود به برخی از ویژگی‌های آن مرحوم اشاره کرد و گفت: صبغه اخلاقی، زهد و تقوا و قلم توانمند جزء ویژگی‌های شاخص او بود که این‌ها همگی توفیقات الهی است که خداوند نصیب این بنده زاهد خود کرده بود.

ارائه ساده و بی‌پیرایه اسلام

آیت‌الله موسوی لاری نگاه مثبتی نسبت به اسلام داشت؛ ایشان معتقد بود اگر اسلام را ساده و شیوا و بی‌پیرایه، بیان‌کننده بخواهند درگیری ایجاد کنند، با منطق و استدلال بیان کنند، جاذبه ایجاد می‌شود.

داشت و خودش را خدمت‌گزار دین می‌دانست، تمام تلاش خود را مصروف داشت تا هم بر دانایی‌اش بیفزاید و هم در مسیر تقوا و سیر و سلوک معنوی راستین باشد. همین بیماری یکی از موهبات الهی برای ایشان به شمار آمد. در دهه ۱۳۴۰ وقتی بیماری‌اش در ایران درمان نشد، ناچار به کشور آلمان رفت. همین سفر فضای جدیدی برای تبلیغ دینی او باز کرد و در آنجا متوجه شد که اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام چقدر ناشناخته است. همان‌جا تصمیم گرفت روش خود در تبلیغ دینی را بر پایه حقایق دین قرار دهد و حوزه‌ی تبلیغ خود را به خارج از کشور منتقل کند. پس از بازگشت، یافته‌ها و دریافت‌ها و برداشت‌های خود را طی مقالاتی در مجله ماه‌نامه «مکتب اسلام» که در سال ۱۳۳۷ در زمان زعامت حضرت آیت‌الله‌العظمی بروجردی تأسیس شده و منتشر می‌شد، به نگارش درآورد.

در آن زمان ایشان مشکل اساسی را در تک‌بُعدی بودن تشخیص داد؛ می‌دید که اکثر روحانیون در مقوله احکام و فقه درجه استادی دارند و مجتهد هستند و نیاز فقهی جامعه را مرتفع می‌کنند، اما این امر موجب شده که به بعضی ابعاد دیگر اسلام کمتر توجه شود؛ از جمله بُعد اخلاقی که یکی از جنبه‌های مهم و سه‌گانه اسلام است. وقتی هم از بُعد اخلاقی بحث می‌کنند، بیشتر جنبه‌های اصطلاحاً دستوری مورد توجه بوده و نه جنبه‌های مبنایی. ایشان متوجه شد که باید اخلاق را با بیانی نو و دلچسب ارائه کرد تا روابط مردم در این راه استوار شود و مسیر حرکت به سوی یک زندگی اخلاقی فراهم شود. ایشان به دنبال این زمینه رفت و کتابی اخلاقی را بر این پایه نوشت که بسیار ارزشمند

به مناسبت انتشار متن پیام تسلیت رهبر معظم انقلاب به مناسبت درگذشت آیت‌الله سیدمجتبی لاری، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای گفتاری از حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمدتقی آیت‌اللهی، عضو هیئت‌علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، درباره فعالیت‌های مرحوم موسوی لاری منتشر کرده که متن آن به شرح ذیل است:

آیت‌الله سید مجتبی موسوی لاری از شخصیت‌های ممتاز معاصر و از روحانیونی است که ناشناخته مانده‌اند. این شخصیت محترم فرزند مرحوم آیت‌الله سید علی‌اصغر موسوی لاری بود؛ از مجتهدین بنام و بزرگ ایران که در دنیای اسلام بسیار مورد احترام بوده و در منطقه جنوب ایران به‌ویژه منطقه لارستان سال‌ها رهبری مردم را بر عهده داشت. او خود فرزند آیت‌الله‌العظمی سید عبدالحسین لاری است که رهبر مبارزات مشروطه‌خواهی از یک‌سو و پیشوای مبارزه با استعمار و استبداد خارجی از سوی دیگر و البته در دوران خودش مؤسس حکومت اسلامی در جنوب ایران نیز بود. مرحوم آقای مجتبی موسوی لاری در سال ۱۳۱۴ شمسی در لار و در یک خانواده روحانی به دنیا آمد. ایشان پس از اتمام تحصیلات مقدماتی در استان فارس، به قم آمد و تحصیلات عالی‌اش را پی گرفت.

موهبت بیماری

آقا سید مجتبی از نوجوانی بیمار بود و از بیماری دستگاه گوارش رنج می‌برد، اما این مسئله تأثیر سوء بر تلاش و انگیزه او نداشت، بلکه با علاقه‌ای که به حقیقت اسلام

است. این کتاب تاکنون بارها به چاپ رسیده و به زبان‌های دیگر ترجمه شده است.

در برابر غرب

در آن زمان غرب‌زدگی کور در ایران جدی و مشکل اساسی بود. یعنی افراد و نوعاً جوان‌ها راز پیشرفت را در پیروی از غرب می‌دانستند و در عین حال غرب را هم نمی‌شناختند. آیت‌الله موسوی لاری با شناختی که از غرب پیدا کرد و با آن چه در مبانی دینی شناخته بود، با یک فکر نقاد و قوی و دقیق، وارد این مسئله شد و کتاب «سیمای تمدن غرب» را نوشت. این کتاب یک تعامل بین غرب و شرق و یک برخورد منصفانه با جریان غرب است. مثلاً از تلاش دانشمندان اسلامی در رشته‌های مختلف و این‌که ریشه‌های علوم غربی در میراث اسلامی است پرده برمی‌داشت. این کتاب پیش از پیروزی انقلاب اسلامی توسط یک خاورشناس به نام آقای بولدینگ به انگلیسی ترجمه شد و بسیار زیبا و با یک مقدمه بسیار عالمانه به چاپ رسید. ایشان در آن مقدمه خاستگاه‌های خود را معرفی کرده است. این کتاب در عین حال که از زیاده‌گویی و گزافه‌گویی دور است، آگاهی‌بخش است و برای همین به بیش از ده زبان هم ترجمه شده است.

آیت‌الله سید مجتبی لاری با علمای آن روزگار و با اندیشمندان دانشگاهی در تماس بود و نیازها را خوب می‌شناخت. پیروزی انقلاب اسلامی نیز موجب شد مسئولیت‌های اجتماعی ایشان سنگین‌تر شود. ایشان معمولاً شش ماه در قم و شش ماه در لار بود تا بتواند خدمات خود را ارائه دهد. ایشان یک‌تنه دفتری هم برای نشر معارف اسلامی ایجاد کرد و کوشید تا با استقلال رأی و با بودجه محدود و بدون وابستگی به جایی، این کار را پیش ببرد. این دفتر با ابتکار عمل بر مسائل مسلمانان خارج از کشور متمرکز شد و با آنها ارتباط پیدا کرد. آثار ایشان هم به آن جا رفت و ایشان شناخته شد. از آفریقا شروع کرد تا به آمریکا و اروپا برسد.

جالب است که ایشان از طریق مکاتبات این کارها را می‌کرد. چون به دلیل همان بیماری، فقط توانست یک سفر دیگر به آمریکا برود. حدود یک سال قبل از انقلاب بود که ایشان به آمریکا رفت. در نامه‌ای که بعدها به من نوشت، گفت من رفته‌ام آن‌جا تا بررسی کنم که چه نیازهایی هست. با مسلمانان کشورهای دیگر نشست و برخاست داشت. کتاب بعدی ایشان یعنی «مبانی اعتقادات در اسلام» نتیجه همین مطالعات و زحمات

بود. این کتاب مبانی پنجگانه اعتقادات را بیان می‌کند؛ یعنی توحید، نبوت، امامت، معاد و عدالت.

نگرش و روش

ایشان بر خلاف آن‌چه تا آن زمان رایج بود، چند ویژگی داشت: یکی این‌که بیان و قلمش رسا و شیوا بود. دیگر این‌که فهم عمومی مخاطب را نگاه می‌کرد. سوم این‌که از تجلیل آن‌چه که در دین معیاری نیست و به اوهام و این قبیل امور می‌انجامد، جدا بود.

آیه مباهله یکی از درخشان‌ترین آیات قرآن است و یک اصل را به روشنی بیان می‌کند که حقانیت دین با پیامبر اسلام و خاندان پاک او رقم می‌خورد. پیامبر خدا برای این‌که حقیقت اسلام را به مسیحیان نجران ثابت کند، از اهل بیت عصمت و طهارت بهره جست و نشان داد که اسلام یک دین عقلانی-کاربردی است و در همه‌جا با این اهل بیت می‌توان حقیقت اسلام را اثبات کرد و نیازی به چیز دیگر نیست. برای همین هم پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دو گوهر گران‌بها را از خود به جا گذاشت؛ کتاب خدا و عترتش.

مرحوم آقای لاری هم با تکیه بر قرآن و عترت، آثار خود را نوشت و نشان داد که جذابیت در آن‌ها است. وقتی در قلم‌ها اخلاص باشد و اسلام را معرفی کند، مورد پذیرش قرار می‌گیرد. وقتی محاسن کلام اهل بیت علیهم‌السلام بیان شود، پذیرش همگانی هم به دنبال آن خواهد بود. درک عمیق ایشان باعث شد که کتاب مبانی اعتقادات ایشان که اول به صورت مقالات منتشر می‌شد، بعدها به صورت مجموعه درآید و عده بسیاری را جذب تعالیم اسلامی کند، چون حقیقت مکتب اهل بیت علیهم‌السلام را برای خیلی‌ها روشن ساخت و آنها قلباً به سوی این مکتب آمدند.

ما می‌دیدیم که بسیاری رفقای ایشان از کشورهای دیگر می‌آمدند با ایشان بحث می‌کردند و ایشان برای آنها کتاب می‌نوشت و نیازها و پرسش‌های آنها را پاسخ می‌داد. علی‌رغم بیماری، سعی می‌کرد با جدال احسن دیگران را به اسلام دعوت کند. این ویژگی‌ها باعث می‌شد کسانی که جذب می‌شدند، این آثار را در جاهای دیگر نیز منتشر کنند.

ایشان با مسلمانان ارتباط داشت و با کمترین امکانات مسلمانان کشورهای دیگر، این ارتباط را برقرار می‌کرد؛ نه این‌که بخواهد خودش یک دفتر مستقلی با هزینه‌های بالا تحمیل کند. او الگویی ساخت و نشان داد می‌توان

برترین، فاصله‌ای بی‌نهایت دارد. ایشان سعی می‌کرد چهره‌ی واقعی اسلام و شیعه را نشان دهد. یعنی به همان شیوه‌ی پیامبر خدا که حقانیت خود و اهل بیت علیهم‌السلام را در ماجرای مباحثه ثابت کرد. علاوه بر آن، ایشان هم‌کلاسی‌هایی از اساتید دانشگاه و مذاهب اهل سنت داشت که بین ایشان رابطه‌ی دوستی برقرار بود. معتقد بود حقیقت نیاز به تحمیل با زور ندارد، بلکه منطق استوار اسلام می‌تواند بیانگر حقیقت باشد.

مرحوم آقای لاری در کتاب مبانی اعتقادات سعی کرده است استاندارد اعتقادات را با زبان روز و درک‌پذیر برای مردم ایران، به شکل قابل استفاده و برای مردم بیرون از ایران، با ادبیات و فرهنگ ویژه خودشان بیان کند. آثار ایشان در خارج از کشور، هم به دست مسلمان‌ها می‌رسید و هم غیر مسلمان‌ها. بسیاری از غیر مسلمان‌ها با کتاب‌های ایشان به اسلام رو آوردند. از دیگر فرقه‌های مسلمانان هم همین‌طور. ما در خارج از ایران انواع و اقسام مسلمان‌ها را داریم. به خصوص در غرب افرادی داریم که به دنبال اطلاعاتی از دین اسلام به عنوان یک پدیده نو هستند. آثار ایشان می‌توانست این عطش آنها را فروبشانند و به نیازهای فکری آنها تا حدود قابل توجهی پاسخ دهد.

همراه با امام و انقلاب

آیت‌الله موسوی لاری از آغاز انقلاب به عنوان نماینده‌ی امام خمینی رحمه‌الله در منطقه‌ی لارستان فعال بود که منطقه‌ای حساس است و نیاز به درایت و شناخت عمیق از اوضاع و احوال آن دارد. غیر از مذهب تشیع که اکثریت هستند، در آنجا مذاهب اهل سنت هم هستند. تعامل خردمندانه‌ی ایشان با آنها، یک الگو است. در دنیای اسلام، فقهای بزرگی داریم که افتخار ما هستند. اما امروز نیاز هست که در دو بُعد بیشتر کار کنیم؛ یکی اعتقادات که اساس و زیربنای مکتب را تشکیل می‌دهد. آقای لاری در این زمینه انصافاً باجدیت کار کرد و توانست عده‌ی بسیاری را معتقد کند. بُعد دوم هم اخلاق است که ایشان در این زمینه هم نقص را دید و توانست خلأ را پر کند.

با هزینه کم، بهره‌وری زیاد داشت. تبلیغ فقط نیاز به بودجه ندارد، به همت و تعمق و استدلال متین و منطقی و به اخلاق خوب نیاز دارد. ایشان همیشه حسن برخورد داشت. لبخند می‌زد و آماده بود که سخنان دیگران را بشنود. رفتاری ملایم و چهره‌ای آرام داشت. توسلی درونی به ساحت مقدس ولی عصر علیه‌السلام داشت که همیشه ایشان را راهنمایی می‌کرد که چگونه در راه آن بزرگوار قدم بردارد.

نگاه تقریبی

ایشان نگاه مثبتی نسبت به اسلام داشت. معتقد بود اگر اسلام را ساده و شیوا و بی‌پیرایه، بی‌آنکه بخواهند درگیری ایجاد کنند، با منطق و استدلال بیان کنند، جاذبه ایجاد می‌شود. اسلام یک دین فطری است و میل به آن با روشن کردن نقطه‌های حساس فطرت انسان ایجاد می‌شود. به همین جهت بود که ایشان با ایجاد تحریکات مثبت، انگیزه‌های مثبت و شناخت دقیق را دنبال می‌کرد.

در کتاب مبانی اعتقادات، پابندی ایشان را به مبانی تشیع و دفاع از مبانی اهل بیت به خوبی می‌بینیم، اما در همان‌جا هم روشمند و با تکیه بر آموزه‌های بزرگی که از پیشوایان دینی رسیده، اعتقادات را تبیین می‌کند. کتاب امامت ایشان نیز بسیار ارزشمند است و روش ایشان را در شناخت آن مکاتب نشان می‌دهد.

اگر محاسن گفتار اهل بیت علیهم‌السلام در خور آن‌ها و آن‌چنان که هست، به خوبی تبیین شود، مردم به سوی حقیقت رو می‌آورند. ایشان از همین اصل بهره گرفته بود و همین کار را می‌کرد. بی‌آنکه بخواهد از اصول خودش کناره‌گیری کند یا حقایق را بپوشاند. با تبیین روشمند حقایق، به شیوایی و با استدلال و متانت، حقانیت این مکتب را ارائه می‌داد و دیگران را به فکر وامی‌داشت تا اگر فکر دیگری هست، با آن محک بخورد.

مردم برتری موضع و استدلال را می‌بینند. طبیعی است که انسان یک موجود عاقل است و وقتی برترین را دید، حتی برتر را هم نمی‌پذیرد تا چه رسد به چیزی که با

تلاش مستمر علی‌رغم بیماری، داشتن روابط اجتماعی گسترده، اهتمام به ترجمه کتب اسلامی به زبان‌های دیگر، خطاب قراردادن خارج از کشور و تلاش برای آشنایی غیرمسلمانان با آموزه‌های دین مبین اسلام از مهم‌ترین ویژگی‌های مرحوم آیت‌الله سید مجتبی موسوی لاری بود.

عباس احمد البستانی، نویسنده عراقی و مترجم کتب اسلامی به زبان فرانسه و از همکاران و ملازمان نزدیک مرحوم آیت‌الله موسوی لاری، با اشاره به ویژگی‌های شخصیتی خاص مرحوم آیت‌الله سید مجتبی موسوی لاری، به توضیح و تحلیل شخصیت و مهم‌ترین خصایص علمی ایشان پرداخت.

وی اظهار کرد: مرحوم موسوی لاری با وجود بیماری‌هایی که از آن‌ها رنج می‌برد و سختی‌های ناشی از آن، تمام وقت و توان خود را به فعالیت‌های علمی و تبلیغی و ترجمه کتاب به سایر زبان‌ها اختصاص می‌داد.

عباس احمد البستانی تصریح کرد: آیت‌الله موسوی لاری تلاش می‌کرد تا حوزه تبلیغی خود را گسترش دهد، بنابراین برای ترجمه کتاب‌هایی که خود تألیف کرده بود، تلاش مستمر داشت و این از مهم‌ترین ویژگی‌هایی بود که فعالیت علمی وی را متفاوت ساخته بود.

وی اضافه کرد: از دیگر ویژگی‌هایی که می‌توان برای این اندیشمند برجسته ذکر کرد، تواضع و فروتنی فراوان و داشتن روابط اجتماعی گسترده بود، همچنین وی علاقه و عشق فراوانی به کمک به دیگران داشت و به نظر من این چند صفت برجسته‌ترین ویژگی‌های شخصیتی وی به شمار می‌آید.

این مؤلف و مترجم کتب اسلامی به زبان فرانسه در ادامه به پیام مقام معظم رهبری به مناسبت رحلت آیت‌الله سید مجتبی موسوی لاری اشاره کرد و گفت: به نظر من مقام معظم رهبری به زیبایی فعالیت‌ها و خدمات وی به دین مبین اسلام و مذهب تشیع را منحصر به فرد دانستند و این عبارات بسیار منطبق بر واقعیت است.

تلاش مستمر، تواضع و عشق به دیگران

غیرمسلمان را از طریق مذهب تشیع با دین مبین اسلام
آشنایی کرد.

وی گفت: ایشان به این نکته که «انسان با آنچه به
آن جهل دارد، دشمنی می‌کند» اعتقاد داشت و به نظر
او غیرمسلمانان به خاطر این که اسلام را نمی‌شناسند با
آن دشمنی می‌کنند، بنابراین وی در صدد معرفی مذهب
تشیع بود.

البستانی تصریح کرد: به نظر مرحوم آیت‌الله سید مجتبی
موسوی لاری معرفی تشیع به اهل تسنن راهی مهم برای
تقویت وحدت اسلامی به شمار می‌آید، زیرا با آگاهی،
دشمنی از بین می‌رود و همین اساس ایشان تلاش‌های
زیادی در جهت معرفی مذهب تشیع انجام داد.

این مترجم کتاب‌های اسلامی به زبان فرانسه درباره
هدف قراردادن غیرمسلمانان و مسلمانان غیرشیعی از
سوی موسوی لاری گفت: تألیفات موسوی لاری به
اصول دین و اصول مذهب تشیع اختصاص دارد و چون
در داخل کشور مردم با این اصول آشنا هستند، وی بیشتر
در پی انتشار آثار خود در خارج از کشور بود.

وی تأکید کرد: انسان‌های امروز به نوعی احساس
کمبود و نقص می‌کنند و منشأ این احساس، نبود بعد
معنوی در زندگی و عدم توجه گرایش‌های مارکسیستی
و لیبرالیستی به بعد روحی و معنوی است. بنابراین مرحوم
موسوی لاری با هدف آگاهی‌بخشی و پاسخ به احساس
ضعف مردم، آثار خود را وارد جوامع آنان کرد و مشاهده
کردیم که مردم در شرق و غرب جهان استقبال خوبی از
آثار آن مرحوم داشتند.

البستانی درباره مهم‌ترین ویژگی‌های تألیفات و آثار
آیت‌الله سید مجتبی موسوی لاری گفت: آثار آن مرحوم
با صداقت خاصی تألیف شده‌اند، به گونه‌ای که خواننده
صداقت را در مطالبی که می‌خواند، می‌تواند احساس کند
و از دیگر ویژگی‌های آثار وی می‌توان به روش منحصر
به فرد ایشان در تألیف اشاره کرد که مردم را به خود
جذب می‌کرد.

عباس احمد البستانی در پایان اظهار کرد: سادگی در بیان
و آسان‌سازی مطالب بسیار مشکل و تلاش برای سهولت
فهم مطالب برای همگان از جمله ویژگی‌هایی بودند که
آثار مرحوم موسوی لاری به آنان آراسته است و این راز
استقبال گسترده مردم از آثار وی در همه نقاط جهان است.

وی خاطر نشان کرد: آیت‌الله موسوی لاری چندین کتاب
تألیف و آن‌ها را به ده‌ها زبان ترجمه و منتشر کرد. ایشان
کتاب‌ها را پس از ترجمه به سایر نقاط جهان می‌فرستاد
و بدن شک چنین فعالیتی اگر بی‌نظیر نباشد، کم‌نظیر
است و بسیار به ندرت می‌توان کسی را یافت که چنین
اقدامات ارزنده‌ای را انجام داده باشد و فکر می‌کنم تعبیر
مقام معظم رهبری در کم‌نظیر خواندن خدمات مرحوم
موسوی لاری بسیار بجای و دقیق بود.

این مترجم عراقی درباره فعالیت‌های مرحوم آیت‌الله سید
مجتبی موسوی لاری در حوزه تبلیغ مذهب تشیع تأکید
کرد: این مرحوم فعالیت‌های خود در حوزه بین‌المللی را از
۲۰ سال پیش آغاز کرد و تأثیر فراوانی را در نقاط مختلف
جهان از خود بر جای گذاشت.

وی با اشاره به این که تألیفات آیت‌الله موسوی لاری
علاقه‌مندان بسیاری داشت و مردم به آن‌ها احساس
نیاز می‌کردند، تصریح کرد: وی بسیار تلاش می‌کرد و
در نتیجه تأثیر فراوانی هم داشت و در نتیجه این تلاش‌ها،
بسیاری از آثار و تألیفات وی به زبان‌های مختلف در سراسر
جهان منتشر شد که تاکنون تأثیرات زیادی داشته است.

عباس احمد البستانی اظهار داشت: تألیفات مرحوم
موسوی لاری در عین تنوع دارای ویژگی‌های
به‌خصوص و مشترکی بود. بخشی از آن‌ها به موضوع
اخلاق اختصاص داشت و بخشی نیز به عرفان مرتبط
می‌شد، وی در کتاب‌هایی مانند «به سوی تکامل»،
«قیامت»، «امامت» و «توحید» به صورت تخصصی
به تشریح عنوان کتاب پرداخته و تمام کتاب را به آن
موضوع خاص تخصیص داده است.

البستانی ادامه داد: آیت‌الله موسوی لاری در این کتاب‌ها
به موضوعات اساسی و پایه‌ای دین اسلام پرداخته و
به تبیین موضوعاتی پرداخته است که خواننده به آن‌ها
احساس نیاز می‌کند و با خواندن آن‌ها با اصول دین
اسلامی آشنا می‌شود. هدف مؤلف در این کتاب‌ها، توسعه
اندیشه علمی اسلامی و عرضه آن به خواننده سطح
متوسط بود؛ به طوری که خواننده با خواندن آن با دین
مبین اسلام و آموزه‌های اساسی آن آشنایی پیدا می‌کند.

این نویسنده و مترجم برجسته عراقی که از همکاران و
ملازمان آیت‌الله موسوی لاری بود، در ادامه توضیح داد:
دغدغه اصلی آیت‌الله موسوی لاری توسعه اسلام بود،
اما چون که وی مذهب تشیع را قلب تپنده دین اسلام
می‌دانست، به معرفی این مذهب پرداخت و خوانندگان

زبان ساده و عالمانه شاخصه اصلی تألیفات

زبان ساده در عین برخورداری از محتوای ارزشمند علمی، عقیدتی و اخلاقی، شاخصه اصلی تألیفات مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری است؛ وی با زبانی ساده، بی تکلف و منطبق با نیازهای جامعه با مخاطب ارتباط برقرار می‌کند و همین امر ترجمه آثار ایشان به زبان‌های زنده دنیا را در پی داشته است.

حجت‌الاسلام والمسلمین علی‌العلی، نویسنده و پژوهشگر کویته، مدیر منطقه‌ای ایران و خلیج فارس دانشگاه «کلمنتس» انگلیس و از اساتید حوزه علمیه قم، به بیان مطالبی در خصوص ابعاد شخصیتی مرحوم آیت‌الله موسوی لاری و نقش وی در تقریب مذاهب اسلامی را پرداخت.

وی با اشاره به ویژگی‌های شخصیتی آیت‌الله موسوی لاری اظهار کرد: من متأسفانه توفیق ملاقات با آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری را نداشتیم، اما ایشان را می‌شناختم و معتقدم که آثاری ماندگار از خود بر جای گذاشته که گویا و معرف این شخصیت فرهیخته است و با مراجعه به این آثار می‌توان وی را به راحتی شناخت.

استاد حوزه علمیه قم ادامه داد: ما در حوزه علمیه قم زمانی که می‌خواهیم کتب اسلامی به زبان‌های خارجی را به طلاب کشورهای مختلف معرفی کنیم، کتاب‌های آیت‌الله موسوی لاری را پیشنهاد می‌دهیم، بنابراین این آثار به زبان‌های مختلف نیاز پژوهشگران و طلاب در زمینه‌های عقیدتی را برطرف کرده است.

وی افزود: به نظر من یکی از بهترین آثار این عالم فقیه، کتاب «رسالت اخلاق در تکامل انسان» است. ما همواره دانشجویان را به مطالعه این اثر ترغیب می‌کنیم. با مراجعه به آثار آیت‌الله موسوی لاری می‌توان به این نتیجه رسید که وی از خادمان دین

به جامعه مطرح می‌شود، امروز حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مد ظله العالی) نیز با توصیف آیت‌الله موسوی لاری به شخصیتی فعال در عرصه نشر علوم اسلامی و معارف اهل بیت(ع)، این هدف را مدنظر قرار دادند.

مدیر منطقه‌ای ایران و خلیج فارس دانشگاه «کلمنتس» انگلیس همچنین خاطر نشان کرد: این عالم ربانی به جنبه‌های عقیدتی و اخلاقی در آثار خود اهتمام ویژه‌ای داشت و با زبان و اسلوبی ساده که برای عام و خاص قابل فهم است، به تألیف کتب و آثار پرداخت و هر جوانی که بخواهد با معارف اسلامی ارتباط برقرار کند، می‌تواند به آثار آیت‌الله موسوی لاری مراجعه کرده و از محتوای این آثار بهره‌مند شود. کتب آیت‌الله موسوی لاری خدمتی علمی به جهان اسلام است و در دسترس

بوده و در طول فعالیت‌های علمی خود به ویژه در کتاب چهار جلدی «مبانی اعتقادات در اسلام»، نقش مهمی در سوق دادن مردم به سمت دین و عقیده اسلامی ایفا کرده است.

این نویسنده و پژوهشگر کویته با اشاره به توصیف خدمات آیت‌الله موسوی لاری در راه نشر علوم اسلامی از سوی مقام معظم رهبری اظهار کرد: بدون شک زمانی که رهبر معظم انقلاب خدمات آیت‌الله موسوی لاری در راه نشر علوم اسلامی و تعالیم اهل بیت(ع) را در نوع خود کم‌نظیر توصیف کردند، نشان از اندیشه‌ای والا و دیدگاهی همه‌جانبه دارد.

وی ادامه داد: همان‌طور که می‌دانید نظرات فرهیختگان و رهبران یک جامعه درباره مسائل مختلف در راستای خدمت

تأثیر گذاری در وحدت و تقریب بین شیعه و سنی

همواره وحدت کلمه و یکپارچگی مسلمانان را دنبال کرده است. آیت‌الله موسوی لاری نیز این مسیر را ادامه داد و در این راه گام برداشت.

وی با اشاره به ترجمه آثار آیت‌الله موسوی لاری به زبان‌های مختلف اظهار کرد: به نظر من زبان ساده و در عین برخوردار از محتوای ارزشمند علمی، عقیدتی و اخلاقی، شاخصه اصلی تألیفات مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری است. وی با زبانی ساده، بی‌تکلف و منطبق با نیازهای جامعه با مخاطب ارتباط برقرار می‌کرد و همین امر ترجمه آثار ایشان به زبان‌های زنده دنیا را در پی داشته است.

استاد حوزه علمیه قم در پایان ضمن اظهار امیدواری در خصوص پیگیری رویکرد مرحوم آیت‌الله موسوی لاری در جامعه اسلامی و توجه به آثار ارزشمند این شخصیت خاطر نشان کرد: این گونه شخصیت‌ها شاید در زمان حیات شناخته شده نبوده و مردم از نزدیک با آنان ملاقات نکرده باشند، اما بدون شک آثار علمی این فرهیختگان معرف و گویای شخصیت آنان است، بنابراین عامه مردم می‌توانند به این آثار مراجعه کرده و با جنبه‌های بارز ابعاد شخصیتی این علمای فرهیخته آشنا شوند.

همگان قرار گرفته، این آثار به زبان‌های مختلف ترجمه شده، بنابراین منبعی مهم در تشریح غیرمسلمانان به اسلام و مذهب تشیع است و پاسخ‌گوی نیازهای این گروه خواهد بود.

وی با اشاره به نقش آیت‌الله موسوی لاری در وحدت و تقریب بین شیعه و سنی گفت: جمهوری اسلامی ایران به طور کلی و علمای این کشور به شکل خاص مسئله تقریب بین مسلمانان را از دیرباز مورد توجه قرار داده‌اند؛ تلاش‌های وحدت‌گرایانه علمای ایرانی که از آیت‌الله‌العظمی بروجردی آغاز شد و تا به امروز ادامه داشته است.

اساس حوزه علمیه مبتنی بر تقریب بین مذاهب است و همه ما می‌دانیم که اندیشه و افکار آیت‌الله‌العظمی بروجردی در حوزه علمیه و در پرورش نسل‌هایی آشنا به اسلام و آموزه‌های این دین مبین تأثیر بسزایی داشته است. مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری نیز از طلاب حوزه علمیه قم بوده، بنابراین قطعاً از رویکردهای وحدت‌گرایانه آیت‌الله بروجردی تأثیر پذیرفته و فعالیت‌های زیادی در این زمینه انجام داده است.

نویسنده و پژوهشگر کویته ادامه داد: امروز، با وجود این که برخی گروه‌های افراط‌گرا در جهان اسلام با اصل و اساس مذهب شیعه مخالفند، اما جمهوری اسلامی ایران

خلوص نیت

مهم‌ترین عامل در گسترش فعالیت‌ها

معاون فرمانداری ویژه لارستان نیت خالص و پاک را دارای مهم‌ترین اثر در گسترش فعالیت‌های مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری دانست.

الیاس زارع، معاون برنامه‌ریزی و امور عمرانی فرمانداری ویژه لارستان، با اشاره به خصایص و ویژگی‌های مرحوم آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری اظهار کرد: آن عالم ربانی دارای خصایص و ویژگی‌های برجسته و والای انسانی بود که همگی آن‌ها به دلیل عظمت روح او بود.

وی افزود: در وجود آن مرحوم جز از خودگذشتگی و روحیه خدمت‌گزاری به مردم چیز دیگری نمی‌توان یافت و البته والاترین تعبیری که از وی می‌توان کرد، همان تعبیری است که مقام معظم رهبری در پیام تسلیت خود فرمودند و واقعاً این‌گونه بود که ایشان در خارج از کشور و بیرون از مرزها و در پنج قاره دنیا آشناتر و شناخته‌شده‌تر برای مردم بودند.

زارع تصریح کرد: زحمات و از خودگذشتگی‌های آن عالم فقید باعث شد تعداد زیادی از افراد در اقصی نقاط دنیا اعم از آفریقا، آمریکای لاتین، قسمت‌های مختلف آسیا و شرق آن و مکان‌های مختلف دیگر به دین مبین اسلام و مذهب شیعه متصل شدند و ایمان آوردند که همین عظمت کار وی را بیشتر مشخص می‌کند.

معاون ستاد ارتحال آیت‌الله موسوی لاری خاطر نشان کرد: جدای تمام تلاش‌ها و زحمات، نیت خالص و پاک در پشت تمام این اقدامات موجب موفقیت آن عالم ربانی شد و اگر این نیت نبود، قطعاً نتیجه خاص خود را به این شکل نمی‌توانست بگیرد.

وی نیت خالص و پاک را دارای مهم‌ترین اثر در گسترش فعالیت‌های این بزرگوار دانست و افزود: همین نیت موجب گسترش حوزه فعالیت‌های آن عالم ربانی شد. امیدوارم راه آن عالم فقید پررهور باشد و همان‌گونه که مقام معظم رهبری فرمودند آیت‌الله موسوی لاری با تلاش و جدیت خود و بدون اتکا به دیگران به این مرحله رسیدند، امیدواریم که دیگر طلاب و روحانیان نیز این چنین برنامه‌ها و فعالیت‌های اعتقادی، دینی و مذهبی را در ادامه راه خود داشته باشند.

این مقام مسئول اتحاد شیعه و سنی در منطقه لارستان را مرهون خدمات شایان خاندان آیت‌اللهی و موسوی لاری دانست و گفت: این‌گونه چهره‌ها خدمات شایانی به اسلام کردند و امیدواریم باز هم شاهد درخشش چهره‌های این‌چنینی در این خطه از کشور باشیم.

مرگ از ما گرفت لاری را

تقدیم به منادی بزرگ توحید و ولایت در جهان

باز کردی به روی مشتاقان
روزنه‌های رستگاری را
فتح کردند عاشقان با تو
قله‌های بزرگواری را
آیه دردناک استرجاع
از چه خوانی بگوی قاری را
او نمرده است، او نخواهد مرد
مردنی نیست، رود جاری را
در فراقش کشید آه از دل
بر فلک برکشید زاری را
شکوه‌زدوست‌پیش‌دوست‌بریم
مرگ از ما گرفت لاری را
ثلمه‌ای زد به پیکر اسلام
زد به ما زخم‌های کاری را
تسلیت گویم ای امام زمان
در غمش سوز سوگواری را
ما همه بازمانده اویسیم
تسلیت‌گوی داغداری را
آرزو می‌کنم برای همه
در غمش صبر و بردباری را
قدرت ای قدوه، ناشناخته ماند
ما چه سازیم شرمساری را
جای در جنت نعیمت بخش
ای خدا موسوی لاری را

می ستایم نخست باری را
که به ما هدیه کرد، لاری را
مجتبای سیادت و دانش
باغ بارآور بهاری را
آنکه گسترده بود در گیتی
بال‌های بلند یاری را
وقف لب‌تشنگان عالم کرد
چشمه‌های همیشه جاری را
آنکه هرگز نخواست از دنیا
این عناوین اعتباری را
از بلندای طبع رو گرداند
این مقامات استعاری را
وقف نشرحقایق دین کرد
عمر پربرکت و بهاری را
کاشت دربر که‌های بکرجهان
نخل‌های امیدواری را
عطر آثار او مسخر کرد
در جهان صخره و صحرای را
شیعه کرده کتاب‌هایش صد
مسلم و احمد و بخاری را
توبه صخره‌به‌کوه‌ها دادی
درس سختی و استواری را
از تو آموختند سربازان
شیوه و رسم مرزداری را

«غناى فرهنگى تشيع به قدرى است كه از هر زاويه‌اى كه تشيع وارد شود و بشرى را مورد خطاب قرار دهد، توان رفع تشنگى بشرى را داراست... نخست بايد مسائل كلى اسلام مطرح شود و نبايد در آغاز به امور اختلافى دامن زد ... بايد در درس حوزه تحولى ايجاد شود و قرآن از مهجورى بيرون آيد و طلبه‌ها به تفسير روى آورند، به طورى كه آيات و روايات پايه همه علوم قرار گيرند و تفاسيرى نوشته شود كه دنياپسند باشد و لذا ما تفسير دنياپسند براى جهان امروز كمتر داريم و ائمه معصومين (ع) هم هنوز ناشناخته باقى مانده‌اند»